MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 219

IRMGARD KEUN

YERSİZ YURTSUZ BİR ÇOCUK

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ZEHRA AKSU YILMAZER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5966

IRMGARD KEUN
YERSİZ YURTSUZ BİR ÇOCUK

ÖZGÜN ADI
KIND ALLER LÄNDER

Copyright © 2016 by Verlag Kiepenheuer & Witsch
GmbH & Co. KG, Cologne/Germany
The Work was originally published in the year 1938 by Querido/Amsterdam.
ANATOLIALIT TELİF HAKLARI AJANSI KANALIYLA ALINMIŞTIR.

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2020
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
PELİN MESTÇİ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM KASIM 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-608-6 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-609-3 (KARTON KAPAK)

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1
Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: Zehra Aksu Yılmazer

Giresun'da doğdu, Almanya'da büyüdü. Ankara Hacettepe Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. Robert Musil, Stefan Zweig, Hermann Hesse, Gustav Meyrink, Carl Gustav Jung, Rainer Maria Rilke ve daha pek çok yazarın kitaplarını Almancadan Türkçeye kazandırdı. *Totem ve Tabu* çevirisi, 2021 Psikanaliz Yazıları Çeviri Başarı Ödülü'ne layık görüldü. İstanbul'da yaşamaktadır.

Modern
Klasikler
Dizisi - 219

Irmgard Keun

Yersiz Yurtsuz Bir Çocuk

Almanca aslından
çeviren: Zehra Aksu Yılmazer

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

OTELLERDE de açık kollarla karşılanmıyorum ama bunun suçlusu benim yaramazlığım değil, bunun suçlusu babam, zaten herkes şöyle der babam için: Bu adamın asla evlenmemesi gerekirdi.

Otellerde ilk başlarda bana zengin bir hanımın en sevdiği köpeciğiymişim gibi davranılır. Temizlik görevlisi kızlar bana bakarak dudaklarını büzer, öpücük sesleri çıkarırlar. Kapı görevlileri daha sonra satabilirim belki diye koleksiyonunu yaptığım mektup pulları hediye ederler. Asansördeki adam, asansörü bizim kata kadar sürmeme izin verir ve o esnada sadece arada bir hafiften el atar bana. Garsonlar beni görünce peçetelerini tatlı tatlı sallarlar. Ama babam para bulmak için otelden ayrılıp da annemle ben tek başımıza geride kaldığımızda bütün bunlar sona erer. Annemle ben otelde rehin olarak kalırız; babamın dediğine göre, bizim rehin değerimiz elmas ve kürklerinkinden daha yüksek.

Otelin restoranındaki garsonlar peçetelerini bize tatlı tatlı sallamıyorlar artık, peçeteleriyle masamızı kırbaçlıyorlar. Annem, bunun temizlik amaçlı olduğunu söylüyor ama sanki masadan et kapmaya çalışan kedilermişiz gibi kovalıyorlar bizi.

Restorana gitmeye de cesaret edemiyoruz artık, annemle ben. Ama açlıktan ölmek istemiyorsak gitmekten başka çaremiz yok. Çünkü tek bir frangımız bile olmadığı için odada gizlice yemek için ucuz peynir, elma, ekmek de alamıyoruz.

Babam Prag'a giderken bütün paramızı da yanında götürdü.

"Yiyin, için, hesaba yazdırın, hiç dert etmeyin, ben her şeyi ayarladım," dedi Brüksel'deki perondan yola çıkarken.

Üzerimizdeki mantolar incecikti, çünkü kışlık mantomuz yoktu. Donuyorduk, babamı endişeyle öptük. Tren nihayet hareket ettiğinde babamın sarı saçları gülermiş gibi uçuşuyordu vagonun penceresinden. Annem ağlıyordu.

Annem otelin restoranında ucuz bir şeyler sipariş vermeye cesaret edemiyordu, çünkü garsonlar hiç hoşlanmaz bundan, bizse buradaki insanları daha fazla kızdırmayı göze alamayız. Bahşiş veremediğimiz için asansöre de binmiyoruz artık, kapı görevlilerinin yanından kaşla göz arasında geçip gidiyoruz. Oda anahtarlarımızı da bırakmıyoruz artık resepsiyona, çünkü bana artık pul falan hediye etmeyen kapı görevlisinin yanında bir an bile durmak istemiyoruz. Annem onun yüzünün insan yüzü değil, ağır bir fatura olduğunu söylüyor.

Babam gideli sekiz gün oldu, adresini bilmiyoruz, henüz yazmadı bize. Üç gün önce babamın bana Budapeşte'den gönderdiği bir paket geldi, çünkü doğum günümdü. On yaşıma girdim. Belki de babam oyuncak bebek ya da işlemeli elbise gönderdi, bilmiyoruz, çünkü paketin gümrük ücretini ödeyemedik. Annem kapı görevlisinden para isteyemedi, böyle şeyler yapamaz o. Ama babam çok rahat yapar. Bir keresinde postacıdan bile yüz frank borç almıştı. Gelen bir paketi açamamak, içinde ne olduğunu görememek korkunç bir şey. Paket benim ama ona ulaşamıyorum. Bir süre daha Belçika'da kalırsa belki daha sonra alabilirim onu.

Babam her defasında bir yerlerden para bulur. Her zaman da döner gelir. Sanmam ki bizi hepten unutsun.

O zamanlar, Ostende'de de hepten unutmadı beni ama az kalsın unutacaktı.

1936 YAZINDA Ostende'deydik, orada bulduğum bir sürü güzel midye kabuğu, denizyıldızı ve küçük pavurya yla bir akvaryum kurmuştum kendime. Ama akvaryumu Brüksel'e giderken götürmeme izin yoktu, çünkü çok büyük bir oyuncak mutfakla, ondan biraz daha ufak bir bakkal dükkânı ve de iki kaplumbağayla birlikte seyahat edip duruyordum zaten.

Ostende'de ilk başlarda hiç oyun arkadaşım yoktu, oradaki çocuklar Fransızca konuştuğu için onları anlamıyordum. Bense sadece Almanca biliyordum, Almancam da esasen Kölnceydi.

Almanya'dan ayrıldık, çünkü babam oraya artık katlanamıyordu; babam kitap yazar, gazetelere de yazı gönderir. Özgürce yaşayabilmek için göç ettik. Almanya'ya bir daha asla dönmeyeceğiz. Buna gerek de yok zaten, çünkü dünya çok büyük.

Babamın kitaplarından kazandığı paranın çoğu Hollanda'dan geliyor ama bunun pek bir anlamı yok, çünkü babam parayı daha eline geçmeden harcamış oluyor. Bu yüzden başka bağlantılar ve kaynakların da bulunması gerektiğini söylüyor.

Annemle ben babama yük oluyoruz ama işte bir kere onun olmuşuz ya bizi yanında tutmak istiyor.

Babam anneme, "Benim tombul kanaryam," der hep, çünkü annemin tüy tüy sarı saçları, bir kuşunki gibi yusyuvarlak yumuşak bir göğsü, ürkek gözleri ve her an uçup gidecekmiş gibi bir hali var. Oturuşu da bir insanınki gibi enine boyuna sağlam bir oturuş değil, bir dala tünemiş kuşunki gibi.

Ben anneme çok benziyorum, ama annemin gözleri çok daha mavi, bacakları daha kalın, benden çok daha

şişman zaten. Annem saçını güzelce tarayıp ensesinde gevşek bir topuz yapar. Benim saçlarımsa kısadır ve de hep karman çorman. Annem çok daha güzel benden; ama ben daha az ağlarım.

OSTENDE'DE ŞIK bir plaj var, bir de yoksullar için ucuz küçük bir plaj. Denize girmek kesinlikle bedava değil, en fazla bakabilirsin denize, gökyüzündeki bulutlara da bakabildiğin gibi. Bir bulutun üzerine uzanmayı çok isterdim ama bunu ancak ölünce yapabilirsin. Denize canlıyken girebilirsin ama parasız olmaz. Ostende'de öyleydi. Denize bedava da girilebiliyor herhalde ama sadece elbisenle, eteğini yukarı kaldırabildiğin kadar. O zaman da denizden bir şey anlamazsın tabii, çünkü ayıp olduğu için elbisenin eteğini çok fazla yukarı kaldıramazsın. Ayıplanmayacak şekilde çıplak olup üstümüzde sadece bir parça mayoyla boğazımıza kadar suya girmek istediğimiz için babamı masrafa sokuyorduk. Babam denize girmenin sağlığa zararlı olduğunu düşünüyor. Bu yüzden kıyıda bir kafede oturmayı tercih ediyor, tadı berbat olan ve Belçika'da içilmesine aslında izin verilmeyen kahverengi bir şey içiyordu.

Babam Brüksel'i uyduruk içecekleri yüzünden sevmediğini söyledi. Halbuki daha önce hiç bilmediğim o kadar harika şeyler var ki burada. Ananas, üzüm ve greyfurtla yapılan tatlı meyve suları mesela.

Babam geçimimizi yazarak kazanıyor. Ostende'de yeni bir kitap yazmaya başladı ama başımızda bir sürü dert olduğu için kitabı bir türlü bitiremedi.

Annemle ben öğlenleri babamı almaya gittiğimizde bazen babamın gözleri sanki denizde ta uzaklara açılmışlar da henüz dönmemişler gibiydi. Annemle ben çok iyi

yüzeriz ama babamın gözleri bizden çok daha uzaklara yüzebiliyor. Yemek yemek istemediği için bizi çoğu zaman yanından kışkışlıyordu babam. Düzenli bir hayat babamın çalışmasına engel oluyor ve midesini kaldırıyor. Biz günde sadece bir kez yemek yeriz, çünkü böylesi hem daha ucuz hem de tümüyle yeterli. Günde yedi kere yemek yesem de hep açım zaten.

Şık plaja sadece bir kez gittik, orada yerleri ve duvarları pırıltılı değerli taşlarla kaplı, küçük fıskiyelerin fışkıran çiçekler gibi açtığı bir köşkte soyunuyorsun. Ama şık kumsal da fakir kumsal kadar pis, daha fazla midye de bulamıyorsun hem. Annem her sabah fakir plajda yerlere atılmış portakal kabukları arasında güneşleniyordu. Bronzlaşan teni kahverengi kadifeyi andırıyordu.

Bazen uçaklar homurdanıyordu tepemizde, o kadar yakın, o kadar ağırdı ki uçaklar. Bunlardan birinin bir gün aşağıya düşmesini diliyor, dileğimin gerçekleşmesinden korkuyordum. Neyse ki hiç öyle bir şey olmadı. Limandan açılan büyük gemiler İngiltere'ye gidiyordu. Sık sık el sallıyordum peşlerinden. En çok da beyaz yelkenli tekneleri beğeniyordum, çünkü anneannemdeki kelebek kanatlı küçük at arabasına benziyorlardı. Anneannemin dikiş kutusunun üzerinde duran bu kanatlı arabayı küçük bir mavi prens sürüyor.

Bazen annemin plajda ezilerek öleceğinden korkuyordum, çünkü küçük kumsal sağa sola fırlayan toplarla, insanlarla ve köpeklerle doluydu. Benim hiç başıma gelmedi ama bir keresinde bir dalga annemi sağa sola savurdu.

Plajda ben suda oynuyor, dalgalara dokunuyordum. Dalgalar ilk başta dehşetten ürpertir insanı, ama sonra güneşten daha çok ısıtırlar.

Bir gün açık mavi bir denizanasını ayağımla iki parçaya ayırdım, çünkü parlıyordu, çünkü onu ezmek istiyordum, çünkü bir sürü denizanası daha olsun istiyordum.

Sonra denize tükürdüm, tükürüğümün suda yüzdüğünü görünce denizi kirlettiğimi düşünerek utandım. Ama bir dalga geldi ve tükürüğümü alıp götürdü.

Kıyıda duran çok eski, yeşil bir seyyar soyunma kabininin bir tekerleğini söküp çıkardım, tekerlekle dalgalarda sörf yapmak, içinde perende atmak istiyordum. Tekerlek yarı yarıya yerinden çıkmıştı zaten. Üç çocuk bana yardıma geldi. Birlikte uğraşıp çabalarken bir anda Fransızca öğrendim, hep beraber heyecanlı sesler çıkardık. Çocuklardan çekinip sıkılmayacak kadar heyecanlıydım, birdenbire onlar gibi konuşmaya başladım. "Ça va," dediler, "Ça va, ça va," diye haykırdım ben de. Şimdi o kadar çok Fransızca kelime biliyorum ki, saymaya kalksam sayamam bile. Hepsinin ne anlama geldiğini bilmiyorum ama önemli değil.

Belçikalı çocuklar da oyun oynuyor. Tekerleği kuma diktik, içine midyeler ve deniz bitkileri koyup "*Allez, allez au bon marché*"* diye şarkı söyledik.

Başka çocuklar da geldi, satın aldıkları midye kabuklarını midye kabuklarıyla ödediler. Seyyar soyunma kabinlerini çeken kocaman atlar etrafımızda dolanırken hiçbir şeyimize zarar vermediler.

Sonrasında hırgür çıktı, çünkü azgın dalgalar tekerleği alıp götürdüğünden babam parasını ödemek zorunda kaldı. Babam bana acayip sert davrandı. Ailemizin benim yüzümden mahvolacağını, yabancı bir ülkeye uyum sağlamak için iki üç kat daha uslu durmam gerektiğini söyledi. Oysa ben biliyorum ki, bir çocuk aşırı uslu olmadığında yabancı bir ülkeye daha kolay uyum sağlar. Büyükler bunu bilemez tabii, ne de olsa onlar yabancı çocuklarla oynamıyor.

Tekerleğe ağladığımı görünce babam beni teselli edip "Renommé"ye götürdü.

---

* (Fr.) Gelin, ucuz pazara gelin. (ç.n.)

"Renommé" muhteşem bir restoran ve o kadar pahalı ki içinde müşteriden çok garson var. Müşteriler genelde garsonlar kadar şık giyimli değil zaten. Duvarlar boydan boya aynalarla kaplı, kolalı masa örtüleri de öyle sert ve beyaz ki gözlerimi dikip onlara bakarken kirlenirler diye korkuyorum. Masaların üstünde bir sürü bardak ve çiçek duruyor, peçeteler küçük kuleler halinde yükseliyor. İnsanın rahatça yemek yiyebileceği masaları tercih ederim ben. Ama babam özel bir havyar yemek, özel bir şişe şampanya içmek istiyordu, çünkü kendini iyi hissetmiyordu; bu yüzden o muhteşem restorana gitmemiz gerekiyordu.

Babam kendini iyi hissetmiyordu, çünkü para sıkıntısı yüzünden günlerdir hiçbir şey yememiş, yabancı şehirlerle boş yere telefonlaşmıştı.

Sabahleyin babam demişti ki: "Her şey bitti artık, hiçbir umut kalmadı." Arkadaş olduğu kapı görevlisinden yüz frank borç almış, öğleden sonraları oturup çalıştığı Place d'Armes'daki kafeye borcunu bu parayla ödeyebilmişti.

Sulara kapılıp giden soyunma kabini tekerleğim için öğlen kapı görevlisinden bir daha borç almak zorunda kalmıştı.

Sonra babam, benim ağlayıp sızladığım, anneminse oflayıp pufladığı otel odasına geldi birden ve anneme dedi ki: "Vay be, hâlâ mucizeler olabiliyor demek, bu bizi kurtarır belki; az önce beni Tulpe aradı, sen onu tanımazsın, ben de tanımıyorum, Berlin'de sadece bir kez ayaküstü görüşmüştüm, o kadar. Kitaplarımı okuyor, burada olduğumu duymuş, telefon etti. Triko kıyafetlerle gezdiğine göre herhalde, hatta mutlaka bankada parası vardır, işini bilen biri. İki bin frank bizi bütün dertlerimizden kurtarır, Lehçe çevirinin telif haklarını ona satabilirim, paranın önümüzdeki haftalarda gelmesi lazım. Amsterdam'daki yayınevine en az bir yüz sayfa yollarsam –sen onları ne zaman dak-

tiloya çekebilirsin– oradan da hemen üç yüz gulden gelir. Adamla saat altıda buluşacağım, seni saat sekizde otelden ararım; iyi değilim, midem bulanıyor, adam kesin zor biridir. Hazırlanmam, güç toplamam ve moral bulmam için çıkmam lazım şimdi, bana bir öpücük ver – yok, vermesen daha iyi, dediğim gibi, sekizde – çocuk niye ağlıyor? Onu da yanımda götüreyim."

"RENOMMÉ"DE KREMALI yaban çileği yememe, yetişkinler gibi çok az sütlü hakiki kahve içmeme izin verildi. Babam Rus havyarı yedi, ben havyar sevmem, çünkü tadı balık gibi, iki şişe de şampanya içti babam. Kendini artık daha iyi hissediyordu. İyice güç topladığı için kalkıp adamla buluşmaya gitti. "Burada bekle beni," dedi bana, "hesabı ödemek için para alıp geleceğim, bir saat sonra dönerim, garson sana bir dondurma getirsin, yoksa turta mı istersin?"

Dondurmamı yedim ve bekledim ama babam bir türlü gelmiyordu. Canım çok fena sıkılmıştı, hırsımdan turta da yiyip beklemeye devam ettim. Bir ara bir kedi gelip yanıma oturdu, rengi griydi, kediyi okşadım. Restoranda benden başka kimse yoktu, sadece bir kez garson gelip masadaki kırıntıları süpürdü. Bu restoranda yiyip içtiklerimizin kaç para tuttuğunu, hesabın yaramaz bir çocukla ödenip ödenemeyeceğini düşündüm.

Gökyüzü kızardı. Öyle zamanlarda annem, "Melekler gülüyor," der hep.

Ama benim hiç gülesim yoktu, annemin beni bulması da imkânsızdı. Nerede olduğumu bilmiyordu ki annem. Bayan Fiedler'le o kocaman Café Wellington'da buluşacaktı.

Bayan Fiedler'le tanışmamızın sebebi, onun kocasının da beş parasız bir şair olması.

Bay Fiedler'den hoşlanmıyorum, çünkü Place d'Armes'daki kafede annemle babama bir keresinde şöyle dedi: "Bizim çocuğumuz yok çok şükür." Annemle babamın beni başından atmasını istiyor belki de. Ne feci. Bana külahta dondurma alır hep. İkide bir başımı okşamaya kalkar. Dondurmayı yiyorum ama başımı okşamaya kalktığında onu itiyorum.

Restoranda ne yapacağımı bilmiyordum. Hesabın ödenmesi için bir çocuğun daha ne kadar sessizce oturması lazım?

Yeşil bir kanepede oturuyordum, kanepenin kumaşı sert ve pütürlüydü. Babam gelmiyordu, gece tek başıma bu kanepede uyumak zorunda kalacaktım belki de. O zaman bütün borçlarımızı ödemiş olur, sabah çıkıp gidebilirdim. Kurtulurduk.

Işıklar yandı, bir anda ışık yağmuruna tutuldum. Garsonlar restoranın ortasına bir Noel masası kuruyordu. Şeftali, üzüm ve elmayla dolu açık renk ahşaptan binlerce kutu, içlerindeki kahverengi, beyaz ve yeşil soslarda bir şeylerin yüzdüğü binlerce kâse dizdiler masaya. Ayrıca, pelteleşmiş tavuk butları, büyükler için bir sürü iğrenç şey, pastırma ve korkunç uzun sosisler, bezelyeler ve çiçekler de koydular.

Yerimden kalktım, ikide bir garsonların ayağına dolaşarak Noel masasının etrafını turladım. Ağzımın suyunu akıtan bir sarı eriğe göz koydum. Ama ona elimi sürmedim, çünkü her şeyin bir ücretinin olduğunu biliyordum. Sadece anneannemde her şey bedavaydı, ama o şimdi çok uzaklarda.

Bir kadın geldi, rengârenk ve pırıltılıydı, gülüyordu. Ciddi suratlı kara bir adam kollarını ona dolamıştı, üç şık garson iki büklüm fırlayıp kadının yanına koştular, onu bir kanepeye hapsettiler. Masa öne doğru çekiliyor, kadınla adam masanın arkasına zar zor geçip oturuyorlar. Garsonlar masayı, kimsenin dışarı çıkamayacağı şekilde tekrar geriye itiyorlar: Kadınla adam hapis.

Başka bir sürü müşteri daha geldi. Etrafı seyretmeme de, kanepede uyumama da izin verilmedi.

Garsonlar beni vestiyere götürdü. Bir şeyler söylüyorlardı bana ama ne dediklerini anlamıyordum. İçlerinden biri Almanca biliyordu, onu anladım. Fransızca biliyordum ama söylediklerimi anlamadılar. Çocuk değildi ki garsonlar.

Tek anladığım şuydu: "Baba." O zaman ben de "Baba," dedim. Sonra hep birlikte "Baba," dedik.

Küçük bir masaya oturtuldum, arkamdaki garsonlar çatal bıçaklarla şangırdıyordu, yanımdaki kara kadın kasada oturuyor, kasanın kolunu çeviriyordu. O kadar yorgundum ki uyusam mı ağlasam mı, bilemiyordum. Sonra bir garson bana bir elma hediye etti. Bana kalsa sarı eriği isterdim, çünkü yumuşacıktır ve yemesi de kolaydır. Elmayı yerken birdenbire ağlamaya başladım, ağlarken uyuyakalmışım.

Beni vestiyere taşıdıklarını fark etmedim bile. Babamın beni bulması bir mucizeydi, çünkü şapkasını, paltosunu vestiyere bırakmadığından vestiyer fişi de yoktu.

Aniden yanımdaydı babam, beni öptü ve "Babanın seni unutacağını mı sandın?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"İnsan işte böyle bir şey için yaşıyor, anlıyor musunuz Bay Tulpe?" diye sordu babam. Kara küçük bir adam parmağını saçıma daldırdı ki hiç hoşlanmam bundan. Başka bir adam daha vardı, "Uyuyan çocuk uyandırılmaz," dedi.

"Ama saat daha dokuz," dedi babam ve annemin yanına dönebilmem için hesabı ödedi. Restorandan çıkarken bir garson bana, "*Au revoir, mademoiselle*,"* dedi.

Place d'Armes'daki kafeye gittik, oradaki oyun otomatında on frank çarçur etmeme izin verildi. Ama ben

---

* (Fr.) Güle güle matmazel. (ç.n.)

hiç zevk alamadım, çünkü kolu hep babam çevirdi, halbuki bütün olay kolu çevirmek. Böyle bir otomat dünyanın en harika şeyidir. Camın ardındaki küçük yeşil bonbonların içinde binlerce hediye vardır. Tam üzerlerinde kıskaçlı küçük bir vinç kolu süzülür. Otomata bir frank attığında vinç kolu harekete geçer ve kıskacıyla hediyeleri yakalar, daha doğrusu pek yakalayamaz, çünkü hediyeler çok aşağıdadır. Kıskacın fazla gücü de yok zaten, bu yüzden genelde sinir olduğumla kalırım. Kolun sağa sola hareket edebilmesi ve istediğin şeyi çekip alabilmesi için bir düğmeyi çevirmen gerekir.

Saat onda annem geldi. Ağlıyordu, çünkü beni hiçbir yerde bulamamış, babam ona bir telefon bile etmemişti. Babama, sevgisizliğinin gaddarlık sınırlarına dayandığını söyledi. Otomatla falan oynamak istemiyordu, tek isteği beni hemen otele götürüp yatırmaktı.

Babam bizi bir taksiye tıktı. Halbuki çok rahat yürüyerek gidebilirdik, taksi parası da cebimizde kalırdı.

Şoför yola koyulamıyordu, çünkü babam dışarıda taksinin yanında duruyordu. Karanlık otomobilde yanımda oturan annemin elini tutuyordu. Place d'Armes'da gürültülü bir müzik çalıyordu, küçük bir oğlan tornetiyle müzik pavyonunun etrafında hiç durmadan tur atıyordu; kaldırımın kenarında benden çok daha küçük bir sürü çocuk oturuyordu. Onlar henüz yatmaya gitmek zorunda değildi.

Babam anneme dedi ki: "Olan biteni sonra anlatırım sana, biraz para buldum, nereden bulduğumu sorma, korkunçtu. Bu Tulpe çok zor bir durumda, hoş bir insan bu arada, sonra tanışırsınız. Benden para istedi, neyse ki az da olsa bir miktar verebildim. Bu onu kurtardı. Brüksel'de yaşayan ve hafta sonlarını bazen Ostende'de geçiren Max Popp'u tanıdığı da aklına geldi. Popp burada olduğu zamanlar genelde sizin plajdaki iskelede aptal aptal oturup taze deniz havası alıyormuş. Onun dışında hiç fena biri değilmiş.

Neyse ki Popp'u iskelede bulduk. Eskiden Thüringen'de takvim matbaası varmış, şimdi Brüksel'de yaşıyor. İlk bakışta çok ürkütücü birine benziyor. İçkiye de alışkın değil. Yüzündeki o kızarıklık berberde olmuş. Seninle tanıştırılmaktan o nedenle çekiniyor biraz. Harikulade bir kız arkadaşı var, çok zarif, yüzü müthiş güzel... ayy, elini böyle aniden çekerken niye tırmaladın ki beni şimdi? Yarın kadın buradan ayrılmadan önce ona küçük, hoş bir hediye vermek istiyorum ama ne verebileceğimi bilmiyorum henüz... sen de bir düşün Anniciğim, belki aklına bir şey gelir.

Popp'a reklam fikirlerimden bir ikisini not ettiriyorum, eğer her şey yolunda giderse, bir anda gerçekten de yüklü bir miktar paramız olur. Popp Brüksel ve Paris'teki büyük mağazalarla irtibat içinde çünkü, onlara reklam fikirleri satıyor.

Küçücük salaş bir otelde kalıyor, tabii ki parası var. Sadece zenginler böyle idareli yaşar. Tulpe onun bana borç vermeyeceğinden emindi. Ayrıntılara girmemi isteme benden şimdi Anniciğim, kafeye dönmem lazım. Saat on birde Mösyö Corbet'yle, bizim altın kalpli kapı görevlimizle buluşacağım. Çok tatlı biri, gerçek bir beyefendi, içmeyi o da seviyor. Onu İtalyan restoranında güzel bir şişe şarap içmeye davet ettim. Ama Popp'la Tulpe'yi onunla tanıştırmak pek mümkün değil galiba."

Annem şoförün artık yola koyulmasını istiyordu, çünkü kadınların bir arabanın içinde oturması çok pahalıya patlıyor. Arabanın içinde erkeklerin oturmasından çok daha pahalıya hem de. Annem babamın bir erkek arkadaşını otele taksiyle götürüp gereksiz masrafa girmesine kızar hep ve biraz söylenir. Ama babam bir kadın arkadaşını taksiye bindirdiğinde annem ağzını açıp tek laf etmez. Halbuki buna daha çok kızar.

Taksiyle Rue de la Chapelle'den ağır ağır geçerek güzel otelimizin bulunduğu limana gittik; bizim otelimiz Bay Popp'unki gibi küçük ve çirkin değil.

Annem kıyıda küçük bir pansiyonda kalmayı tercih ederdi ama babam yemeğe inmeye mecbur olmadığı, mektuplarını otel görevlilerine yazdırıp yollattığı gerçek bir otelde kalmak ister hep, halbuki annem babamın mektuplarını daktiloya çekmeye dünden razı. Zaten bu yüzden kendi daktilomuz var, üstelik de çok pahalı bir daktilo bu, sadece bir kez, ben gizlice yazma egzersizi yaparken bozuldu.

Ama babam yazılarını annemin temize çekmesini istemez pek. Bir keresinde anneme dedi ki: "İnsan birlikte yaşadığı kadını kendi işlerine koşturmamalı. Yoksa kadın büyük fedakârlıklarda bulunduğuna inanır. O zaman da ona sinirlenmeye, hatalarına kızmaya hakkın olmaz, hatta normal de davranamazsın, büyük bir minnettarlık duyuyormuşsun, çok duygulanmışsın gibi yapman gerekir ki benim buna hiç hevesim yok. Düğmemi dikmenden bile rahatsız oluyorum ben Anniciğim, o angaryayı temizlik görevlisine yıkmayı tercih ederim. O bu işi hem daha iyi kıvırıyor hem de bahşiş aldığına seviniyor, nazik davranıp teşekkür ettiğimde de aşırı duygulanıp 'Ah, senin için daha çok şey yapabilseydim keşke' diye boynuma atılıp ağlamıyor."

"Haksızlık ediyorsun," dedi annem.

"Belki," dedi babam, "ama fedakârca çırpınan kadın ellerinden hoşlanmıyorum."

Annemle babam böyle konuşurlarken limandaki küçük bir kafede oturuyorduk. Yanımızdan geçen kadınların el arabaları kerevitlerle, ince ince kanayan pis kokulu yassı balıklarla doluydu. Yan tarafımızda balıklar kurutulan çamaşır gibi ipe asılmıştı. Sokaktan balıkçılar geçiyordu. Kırmızıya çalan sarı ceketler giymişlerdi; Köln'deki anneannemin evi de o renkte.

Yanımızda küçük bir lokanta daha vardı, onun yanında bir lokanta daha. Bir sürü küçük lokanta yan yana sıralanmıştı: Önlerine müşteriler için küçük masalar, deniz hayvanlarından oluşan tepelerin yükseldiği küçük tezgâhlar dizilmişti.

Tam karşıda ama epeyce ileride siyah gar binası vardı. Lokomotiflerin kokusunu bize doğru estiriyordu rüzgâr. Asılı balıklar havada kıpırdıyor, masmavi gökyüzü hafifçe titriyordu. Başım üşüyordu, denizden yeni çıktığım için henüz nemliydi saçım, anemin saçı da hâlâ ıslaktı.

Annem uzun süre yağmurda kalmışa benziyordu. Üzgün gözleri donuktu. Sanki havaya dokunmak istermiş gibi yavaşça kaldırdığı eli ağırlaşıp yine kucağına düştü.

İnsanın burnunu gıdıklayan maden suyunu içerken dirseğimle annemi dürttüm ama o bunu fark etmedi.

Annem beş tane Norveç ıstakozu söylemişti. Ama şimdi onlara elini sürmüyordu. Babam pembe ıstakozlardan birini aldı, siyah düğme gözlerinden birini hiç konuşmadan yavaş yavaş çıkardı. Bu bana çok iğrenç geldi.

"Beni artık sevmiyor musun?" diye sordu annem. O zaman babam ıstakozun öbür gözünü de çıkardı, ben de koşup gittim, çünkü sokakta beyaz bir köpekçik hoplayıp zıplıyordu. Onunla oynamak, onu okşamak, yoldan vızır vızır geçen büyük kamyonlardan kurtarmak istiyordum.

Köpekçiğin sahipsiz olmasını diledim. Aptalca bir dilekti. Her şirin şeyin bir sahibi vardır. Köpekçik, hiç durmadan "L'Echo de Paris" diye bağıran gazete satıcısınındı. Köpekçiğini daha sonra görmeye gelebilecektim.

Annemler beni çağırdı, artık kalkmak istiyorlardı. Babam, tabakta kalan birkaç ıstakozun da parasını ödedi.

Annem elimi haşince yakalayıp sımsıkı tuttu ve eğri büğrü arnavutkaldırımında benimle birlikte telaşla yürüyüp gitti. Babam arkamızdan ağır ağır geliyordu, arada bir dönüp ona bakıyorduk, o zaman daha da yavaş yürüyordu.

Babamın bize karşı bazen sevgisi var, bazen de yok. O zaman annemle benim elimizden bir şey gelmiyor. Bizi sevmediği zamanlar hiçbir şey fayda etmiyor. Öyle zamanlarda ağlamamızı istemiyor, gülmemizi de istemiyor, ona bir şey vermemizi, ondan bir şey almamızı da istemiyor. Yaptığımız her şey, onun bizi yeniden sevmesini geciktiriyor. O bizi aslında hep seviyor. Tek yapmamız gereken, sessizce durup beklemek, o zaman her şey düzeliyor. Başka çaremiz yok zaten.

Annemin bekleyişi benimkinden uzun sürüyor, çünkü o pek oyun oynamaz, ayrıca kız ya da erkek arkadaşları da yok.

Şimdi Brüksel'deyiz ve yine babamı bekliyoruz. Bizim hayatımız böyle.

Buradan başka bir şehre gitmek acayip zor bizim için, Brüksel'e de az kalsın gelemeyecektik.

Ostende'de hemen hemen hiç yaz müşterisi kalmamıştı. Bir İngiliz arkadaşım vardı ama o da çoktan gitmişti.

Denize de giremiyorduk artık, koskocaman olmuştu deniz. Bulutlar gökten aşağıya iniyor, denizdeki dalgalar bulutlara kadar yükseliyordu. Annemle ben dalgakıranın orada yürüyüş yaparken rüzgârdan adım atmakta zorlanıyorduk.

Otelimizin metrdoteli tatile çıkmıştı, otel restoranındaki tuvalete bedava girebiliyorduk, çünkü tuvaletçi kadın da gitmişti. Marguerite onu sıcak tutan nişanlısındaydı. Odalarımızı toplayan, babamın düğmelerini diken Marguerite arada bir anneme, "Bütün kadınlar acınası durumda," derdi. Tek başıma kaldığım zamanlar ağlayınca bazen yanıma oturur, benimle birlikte ağlar, babamın masasında Fransız bir askere mektuplar yazardı. Onun asker değil, subay olduğunu söylüyordu. Ben de gidip babama sordum, babam bunun doğru olmadığını, subayların da asker olduğunu söyledi.

Bunu Marguerite'e anlattığımda çok kızdı. Ama onun dışında bize karşı hep iyiydi.

Otelde müşteri kalmayınca, Ostende'de yabancılara hitap etmeyen bir kafe işleten nişanlısına gitti Marguerite. Bizi son bir kez daha görmek için otele geldiğinde çok farklı görünüyordu. Başında beyaz bonesi, üstünde beyaz önlüğü, siyah elbisesi yoktu. Uzun, yabancı, sarı bukleleri vardı, büyük bir siyah şapka takmıştı. Ve rengârenk ipek bir bluz giymişti; bluzun altında anneminkiler gibi topları olduğu görülebiliyordu. Annem bunların meme olduğunu söylüyor. Bende böyle bir şeyin büyümesini istemem ben.

Kolyem olmasaydı Brüksel'e gelemezdik.

Kolyem o kadar güzeldi ki.

Babam sık sık para kaybeder, kâğıt para kaybetmez gerçi ama onlar gerçek para sayılmaz zaten. Gerçek para yuvarlak ve serttir, yuvarlak olduğu için de yuvarlanır gider. Belçikalılar ve Fransızlar bunu bildikleri için *centime*'lerinin ortasına delik açmışlar.

Annem bu deliğin anlamını bilmiyordu ama ben ne işe yaradığını buldum.

Her sabah babamın odasında dörtayak üstünde sürünüyor, yerlerde bulduğum *centime*'leri topluyordum, hatta bir keresinde gardırobun altında sıkışıp kaldım. Neyse ki ayaklarım görülüyordu. Marguerite beni ayaklarımdan tutup var gücüyle çekmiş, sonrasında kafamda bir şiş oluştuysa da kurtulmuştum. Denizde inci bulmak için dibe dalan insanlar var; bu çok tehlikeli, büyüyünce ben de öyle yapacağım. Ama bir çocuk için odada para aramak bile tehlikeli.

Bulduğum bütün *centime*'leri kırmızı bir ipek sicime dizdim. Böylece üç bilekliğim ve göbeğime kadar inen bir kolyem oldu. Yürürken şıngırdıyor, omuzlarımın üzerinde bir ağırlık hissediyordum, müzelere asılan ve muhteremler denen yaşlı adamlara benziyordum.

Ostende'deki otel faturasını bir akşam nihayet ödeyebildik. Vedalaşırken patronla patroniçe bizi öptü. Sonrasında cebimizde kalan para üçüncü sınıf bir biletle Brüksel'e kadar gidebilmemize anca yetti. Eh, bu da bir ilerlemeydi.

Peronda soğuk bir rüzgâr esiyordu. Bagajımız kompartımana taşınmıştı, oyuncak mutfağım ve midyeler, taşlar, denizyıldızlarıyla dolu büyük koli de öyle. Etrafımızda sabırsızca kıpırdanan hizmetkârlar ve bagaj taşıyıcıları vardı. Babam paltosunun ceplerini karıştırdı. "Bana biraz bozuk para versene," dedi anneme. Annem çaresizce havaya bakıyor, elindeki kırmızı yıldız çiçeği buketi titriyordu. Etrafta hiç tanıdık yoktu, bütün tanıdıklar Ostende'den çoktan gitmişti.

Kondüktör kapıları kapatmaya başlamıştı ki babamın yüzü aydınlandı, şeref kolyemi boynumdan çekip aldı ve trene bindik. Tren ağır ağır hareket ederken babam vagonun penceresinden bagaj taşıyıcılarına kolyemi bir kral gibi fırlattı.

Trende giderken mutluyduk. Babam gülüyor, bizi öpüyor, karnavaldan bildiğimiz bir Köln şarkısını söylüyordu: "Şans bizden yana işte, bu sefer de yırttık yine..."

BRÜKSEL'E VARDIĞIMIZDA da hâlâ çok mutluyduk. Bagajımız bir taksiye taşındı. Bagaj taşıyıcıların parasını taksi şoförü ödedi. Şoför parasını sonra otelin kapı görevlisinden aldı. Sonra da daha önceden tanıdığımız garsonlar ve temizlik görevlisi kızlarla merhabalaştık: Herkes pek sevinmişti.

Ama odada maalesef üzücü bir şey oldu. Annem beni yatağa götürürken bir anda beti benzi attı, ben de fena oldum, çünkü oda leş gibi kokuyordu. Annem hemen babamı çağırdı; babam, "Haklısın, burası ceset kokuyor," dedi.

Annem odada birinin öldürüldüğünü düşünüyor, dolapları ve çekmeceleri açmaya cesaret edemiyordu.

Babam dikkatle havayı kokladı, sonra benim denizden topladığım nadide şeyleri koyduğum karton kutuyu aldı. Kutuyu açınca hepimiz hemencecik burnumuzu tuttuk.

Kutuda sadece taşlar ve midyeler olsa bu kadar kokmazdı ama çöpe atılan ıstakozları, ölü dev yengeçleri de toplamıştım.

Babam çok kızmıştı ama renk renk güzel kabuklu, sessiz ölü hayvanların sonradan böyle berbat kokması benim suçum muydu yani? Niye böyle oldu, anlamıyorum. Belki hayvanlar hâlâ hayattaydı da sırf intikam almak için kötü koku saçmışlardı. Ama ben onların çoktan öldüğünden emindim, yoksa onları asla kutuya kapatmazdım. Kaplumbağalarımı da kutuya koymuyorum sonuçta, canlı hayvanlara nasıl davranılacağını bilmez miyim ben.

Babamın o an benden nefret etmesine öyle üzüldüm ki. Annemin koca bir şişe Fougère Royale'i boşalttığı kutuyu babam aldı ve çaktırmadan bir yere bırakmak için merdivenlerden telaşla inip Brüksel'in karanlığına daldı.

Annemle ben açık pencerenin önüne oturup kokunun odadan çıkmasını ve babamın dönmesini bekledik.

Babam çok geç geldi, çünkü yolda bir polisle karşılaşmıştı. Babam onunla arkadaş olmuş, polis de kutuyu parktaki bir bankın altına gizlice itmesine yardım etmiş, sonra da bir Stout içmeye gitmişlerdi.

Babam hesabı ödeyemediğinden, Brüksel'de yaşayan ve kendisi gibi beş parasız olan şair Fiedler'e telefon açmak zorunda kalmıştı. Bay Fiedler babama hayran olan bir kitapçıyla birlikte gelmiş, adam babama yetmiş frank borç vermişti.

Babam neşe içinde otele döndüğünde annemle ben pencerede üzüntü içinde uyuyakalmıştık çoktan.

Place Rogier'yi kaplayan gece lime lime dağılıp gitmişti. Meydana geceden gelen çiçekçi kadınların tezgâhlarına

dizdikleri çiçeklerin sisin arasında parıl parıl parladığını gördük.

Bir de büyük bir ahşap çatı gördük, halbuki geldiğimizde yoktu. İşçiler bütün gece çekiç sallamıştı herhalde.

Annemin sarı saçına ıslak küçük inciler doluşmuş, saçını daha da kıvırcıklaştırmışlardı.

Yorgundum, annem de yorgundu.

Babam arkamızda dikiliyordu.

"Siz yatmadınız mı daha?" diye sordu.

"Hâlâ kızgın mısın?" diye sordum. "Annem bana her şeyi açıkladı, ölülerin bu kadar kötü koktuğunu bilmiyordum; ben öyle kokmak istemiyorum, sonsuza dek yaşamak istiyorum."

Babam arkamızda dikiliyordu. Bir eliyle benim yüzüme, diğer eliyle de annemin yüzüne dokundu.

"Öyle seviyorum ki sizi," dedi, "öyle seviyorum ki." Sonra beni soyup yatağa yatırdı. Annemi alıp kendi odasına götürdü.

Halbuki annem benim yatağımda daha rahat uyurdu, yatağım çok daha büyüktü. Peşlerinden seslenip söyledim de bunu ama beni duymadılar.

"KULLY," DEDİ ANNEM, "aşağıdaki *concierge*'e* telefon et de posta gelip gelmediğini sor, bir de Barbarossa hakkında bildiklerini anlat bana, ha söyle de kahvaltıyı odaya getirsinler."

Annem lavabonun önünde durmuş, saçını ensesinde topluyor. Üzerinde kısa, pembe bir iç gömleği var, yetişkin birine değil, benimle oynamaya gelmiş bir çocuğa benziyor.

Henüz yataktayım. Öyle güzel, öyle sıcak ki ki yatak. "Kim bilir bu daha ne kadar böyle sürecek?" diyor annem.

---

* Otellerde rezervasyon yapan, mektupları müşterilere ileten, bagajların taşınmasını ve günübirlik gezileri organize eden ön büro elemanı. (e.n.)

Telefonu yatağıma alıp *concierge*'i arıyorum.

Babamdan mektup gelmemiş.

Odaya kahvaltı söylüyorum. Jeannette getiriyor kahvaltıyı ve neşeyle gülüyor. Annem Jeanette'e ipek bir iç gömleği hediye ediyor, çünkü ona epeydir bahşiş veremedik. Jeanette hediyeyi önce almak istemiyor ama sonra kabul ediyor.

Annem pencereyi açıyor. Hava soğuk, ortalık Noel kokuyor. Karşı çaprazımızdaki Beau Marché'ye asılı dev Noel Baba gümüş pırıltılar saçıyor.

Annem kahvaltıyı tek başıma silip süpürmemi istiyor.

Otel faturası daha da kabarıklaşmasın diye hep tek kişilik kahvaltı söylüyoruz. Akşama kadar başka bir şey yemiyoruz. Restorana gitmeye de cesaret edemiyoruz artık.

Annem zayıfladı. Annemin tekrar şişmanlaması için babamın gelmesi lazım sanırım.

"Hadi, Kully," diyor annem, "giyin de Barbarossa hakkında bildiklerini anlat bana."

Annem pencerenin önünde oturduğundan boynumu yıkamadığımı fark etmiyor. "Barbarossa uzun sakallı bir imparatordu," diyorum. Böyle şeyler öğrenmek zorundayım ben. Okula gitmiyorum, beni annem eğitiyor.

Eskiden Almanya'da okula gidiyordum, okuma yazmayı orada öğrendim. Sonra babam Almanya'da kalmak istemedi, çünkü oradaki hükümet arkadaşlarını hapse atmıştı, çünkü babam istediği gibi konuşup yazamıyordu artık. Almanya'daki çocuklar konuşmayı ve yazmayı hâlâ neden öğreniyorlar acaba?

Babam ülkeden göç etmeye karar verince anneannem annemi bırakmak istemedi. Ama annem babamla gitmek istiyordu. O zaman anneannem benim kalmamı istedi ama annemle babam beni de yanlarında götürmek istiyordu, ben de onlar nereye gidiyorsa oraya gitmek istiyordum zaten.

Bir gün annem ağlayarak dedi ki: "Çocuğun okula gitmesi lazım, doğru dürüst bir eğitim alması lazım, ne

olacak bu çocuğun sonu?" Bunun üzerine Paris'teki bir manastıra götürülmem kararlaştırıldı.

Annem ağlıyor, ben kıyametleri koparıyordum. Babam dedi ki: "Bir sakin olun çocuklar. Bağırmayı kes Kully, bizimle kalıyorsun." Sonra anneme dedi ki: "Yahu Anniciğim, rica ederim çocuğu rahat bırak. Çocuğun senin yapabildiklerini yapabilmesi yeterli, bunları ona sen öğretirsin."

Grande Palace yolundaki küçük sokak baştan başa eski kitaplarla dolu. Annem orada bulduğu eski iki Almanca ders kitabıyla coğrafya ve tarih öğretiyor bana. Kitaplar olmadan ders veremiyor, çünkü okulda öğrendiği her şeyi çoktan unutmuş, çok bir şey öğrenmemiş zaten.

Annem şimdi otuz yaşında. Okula başladığında savaş varmış. Çocukların okulda esasen öğrendiği şey, bombardıman alarmında sıraya dizilip bodruma inmek, cephedeki askerlere gönderilecek paketleri hazırlamak ve savaş kurbanları için bağış toplamakmış. Onun dışında çoğu zaman tatil ediliyormuş okul, çünkü ya bir zafer kazanılıyormuş, ya kömür olmuyormuş ya da herkes nezleye yakalanıyormuş.

Barborassa hakkında niye bir şey öğrenmem gerektiğini de bilmiyorum; ileride para kazanmaya da yaramaz ki bu.

Okulda öğrenilen şeylerle para kazanabilmek için profesör olmak gerektiğini annem de söylüyor. Bunun için de ya fazla aptalsındır ya da profesör olamadan açlıktan ölürsün.

Annem, hayatta şimdi işine yarayan şeylerin hiçbirini okulda öğrenmediğini de söylüyor.

Annem çok önemli şeyler yapabiliyor. Babamın sigaralarını sarıyor, o zaman sigara masrafı yarı yarıya düşüyor. Babamın masa örtülerindeki mürekkep lekelerini çıkartabiliyor, bavula babamın sığdırabildiğinin üç katını sığdıra-

biliyor. Babama kalsa, işin kolayına kaçıp yeni bir bavul satın alır ya da bavula sığdıramadığı şeyleri başkalarına verir. Annem otelde kimseye belli etmeden kirli çamaşırlarımızı lavaboda yıkayıp küçük ütüyle ütüleyebiliyor. Ama bunu babama da belli etmemesi gerekiyor, çünkü babam annemin böyle şeyler yapmasını istemiyor. Ama annemin bana ve kendisine bereler, kazaklar örmesi, bunlarla güzel görünmemiz babamın da hoşuna gidiyor.

Annemin yapabildiği bir sürü şey daha var ama kerevitlerin kabuğunu ben ondan çok daha hızlı soyabiliyorum.

Eskiden annemle ben biraz hareket etmek için öğle yemeğinden önce bir saat yürüyüşe çıkardık. Şimdiyse hiç olmazsa biraz temiz hava alabilmek için yürüyüşe çıkıyoruz. Annem bunun neredeyse yemek yemek kadar sağlıklı olduğunu söylüyor.

Her gün çıkıp Rue Neuve'den aşağıya, Grande Palace'a kadar yürüyoruz, çünkü babam orayı çok sever. Çok güzel bir yer zaten. Koca binalar güneşte altın ve gümüş gibi parlıyor, çiçek tezgâhları dünyanın en rengârenk çiçekleriyle dolu.

Annem bütün çiçeklere bakmak ister hep. Birkaç çiçek satın almaktansa, bir sürü çiçeğe bakmanın daha güzel olduğunu söyler. Ama paramız varsa yine de çiçek alıyoruz, çünkü çiçekçi kadınlar bize hiç durmadan seslenip el sallıyorlar.

Annem üzgün üzgün yürüyor yanımda. Karnımın acıkmasından korkuyor, babamın başına bir şey gelmesinden korkuyor. Babama mektup yazamıyoruz, telgraf çekemiyoruz, telefon edemiyoruz, adresini bile bilmiyoruz.

Anneme, "Başına bir şey geldiğini sanmıyorum," diyorum, o zaman annem rahat bir nefes alıyor.

Ama halimizin ne olacağını bilmiyor. İkimiz yolda yavaş yavaş yürürken bana Barbarossa'dan değil, başımızdaki dertlerden söz ediyor.

Başımızda o kadar çok dert var ki, bütün bunları anlamak öyle zor ki.

Her şeyden önce bir vizenin ne olduğunu öğrenmem gerekiyor. Bizim Alman pasaportumuz var, pasaportlarımızı Frankfurt'taki polis verdi. Bir pasaport, içinde bir sürü damga olan küçük bir defterdir ve insanın yaşadığının kanıtıdır. Pasaportu kaybedersen dünyanın gözünde ölmüş olursun. O zaman hiçbir ülkeye giremezsin. Bir ülkeden çıkartılır ama başka bir ülkeye sokulmazsın. Oysa sevgili Tanrı insanları sadece karada yaşayabilecekleri şekilde yaratmış. İnsanları yıllarca suda yüzdürebilsin ya da havada uçurabilsin diye Tanrı'ya her akşam gizli gizli dua ediyorum şimdi.

Annem bana Kutsal Kitap'tan bölümler okudu. Orada yazdığına göre, dünyayı Tanrı yaratmış ama sınırları o yaratmamış.

Pasaportun ve vizen yoksa bir sınırdan geçemezsin. Bir sınırı doğru dürüst görmek isterdim ama bu mümkün değil galiba. Annem de tam açıklayamıyor sınırı. Diyor ki: "Bir sınır, ülkeleri birbirinden ayıran şeydir." İlk başlarda ben sınırların gökyüzüne kadar uzanan bahçe çitleri olduğunu sanıyordum. Ama aptalca bir düşünceymiş bu, çünkü öyle olsaydı, trenler sınırlardan geçemezdi. Bir sınır toprak da değil zaten, öyle olsaydı, bir ülkeden çıkarıldığında ama diğerine de sokulmadığında gidip sınırın ortasına oturuverir ya da üzerinde dolanabilirdin. O zaman sınırın tam ortasında kalır, kendine bir kulübe yapar, orada yaşar, sınırın sağında ve solundaki ülkelere dil çıkarabilirdin. Ama bir sınır üzerine ayak basabileceğin bir şey değil. Memur denen adamların sana trenin tam ortasında yaşattığı bir şey sınır.

Eğer vizen varsa, memurlar trende kalmana ve yola devam etmene izin verirler. Pasaportumuz bize Frankfurt'ta verildiğinden vizeyi de sadece Frankfurt'ta alabi-

liyoruz aslında. Ama Frankfurt Almanya'da ve biz Almanya'ya dönemiyoruz, çünkü dönersek hükümet bizi hapse atar, zira babam Fransız gazetelerinde ve başka gazetelerde, hatta bir kitapta bile yazdı hükümetten hoşlanmadığını. Vize, pasaporta vurulan bir mühür. Gitmek istediğin her ülkeden bu mühür için önceden ricada bulunmak zorundasın. Bunun için de bir konsolosluğa gitmen lazım. Bir konsolosluk, uzun süre beklemen ve çok sessiz ve uslu durman gereken bir yerdir. Bir konsolosluk yabancı bir ülkenin ortasındaki sınırın bir parçasıdır; konsolos sınırın kralıdır.

Vize, bitebilen de bir şey. Vize alıp da başka bir ülkeye gidebileceğimiz zaman ilk başta acayip seviniriz. Ama sonra vize bitmeye başlar, her gün azar azar biter, bir de bakmışsın ki tamamen bitmiş, o zaman bulunduğumuz ülkeden yine çıkmak zorunda kalırız.

Benim bütün bunları öğrenmem lazım. Annem bu yüzden ağlıyor bazen, eski günlerde her şeyin daha kolay olduğunu söylüyor. Her şeyin daha kolay olduğu eski günlerde henüz hayatta değildim ki ben.

Üniformalı polis adamlardan ya da trendeki memurlardan da korkmuyorum ben.

Polonya'ya giderken bir gümrükçü oyuncak mutfağımı elimden almak istemiş, iki kaplumbağamı sınırdan içeri sokmamıştı. Ama sonra gözyaşlarımı kendi mendiliyle silmişti.

Burada, Brüksel'de, Place Rogier'deki trafik polisi beni tutuklamaya kalktı, çünkü trafik polisi keşmekeşin ortasındaki beyaz tahtında dururken o kadar güzel görünüyordu ki yanlış zamanda arabaların arasına dalıp onu seyretmeye gittim. Sırayla yanıp sönen yeşil ve kırmızı ışıkları izlemek de pek güzeldi.

Ancak yeşil ışık yanınca caddeden karşıya geçebilirsin ama kırmızı ışık daha çok hoşuma gittiği için bunu unutuyorum bazen.

Ben trafik polisine bakarken trafik durdu ve içinden çıkılmaz bir hal aldı. Arabalar beni yanlışlıkla çiğnemek istemiyordu ne de olsa, sadece biri az kalsın çiğneyecekti ama son anda sahibi tarafından durdurulabildi.

Arabalar aslanlardan katbekat tehlikelidir, sıkıca zapt edilmeleri gerekir, çünkü insanların üstüne atlamadan duramazlar. Aslanlar bunu ancak aç olduklarında yapar. Aslanlardan hiç korkmam ben. Hayvanat bahçesinde ve sirkte bir iki aslan gördüm. Ama aç bir aslan hızla üstüme gelse biraz korkardım sanırım. Belki de olduğum yerde durur, onunla konuşur, onu okşardım. Çılgınca giden arabalara bunu yapamazsın; hızlı arabalardan o yüzden kaçıyorum zaten. Çünkü böyle bir arabanın amacı seni öldürmektir.

Trafiğin ortasında durduğum için tramvaylarla düşman arabaların arasına hapsolunca güzelim trafik polisi tahtından aşağıya indi, bir aslan gibi üstüme atlayıp beni yiyecekmiş gibi yaptı.

Kaçıp gidemedim.

Trafik polisi beni kolumdan tuttu. Vahşi ağzını kocaman açmıştı. Onun bir aslan olduğunu düşünüyordum gerçekten, etrafımdaki arabalar sinirden oflayıp pufluyor, farları öfkeli gözler gibi parlıyordu; binalar kocaman, gökyüzü uçsuz bucaksızdı, üzerime sis bulutları çökmüştü. Trafik polisi bir aslan olduğu için ben de ona aslan muamelesi yaptım. Kolumu sıkıca tutan elini okşadım, onunla Fransızca konuşarak canımı yakmamasını, kolumu sıkmamasını, karnı aç değilse beni yememesini söyledim, çünkü: "*Mon pere n'est pas chez nous et ma mère ne peut pas rester sans mois. Excusez moi monsieur – j'ai vous regardé – vous êtes si beau.*"*

O zaman aslan hırlamayı bıraktı, beni tutuklamaktan da vazgeçti; bir prense dönüştü polis ve beni kucağına

* (Fr.) Babam yanımızda değil ve annem bensiz uyuyamaz. Özür dilerim efendim – size bakıyordum – öyle güzelsiniz ki." (ç.n.)

alıp caddeden karşıya, rayların üzerinde oturan kadının yanına kadar taşıdı.

Kadın şişman; altın sarısı iki sepetindeki cevizleri satıyor. Raylardan uzun zamandır tramvay geçmiyor artık.

Prens beni şişman kadının önüne bırakmadan önce ona çarçabuk bir öpücük verdim. Prens de bana şişman kırmızı kadından on tane kocaman ceviz aldı. Sonra gidip tahtına çıktı ve trafiği düzene soktu. Ona hayran hayran bakakaldığım için trafiği durdurduğum zamanki gibiydi yine.

Şimdi onu her gün görüyorum. Başımı kaldırıp göz kırpıyorum ona, o da aşağıya bakıp bana gülümsüyor. Ona sadece göz kırparak değil, el sallayarak da selam vermek için can atıyorum bazen. Ama yapmasam daha iyi. El sallarsam trafik yine durur belki.

Rôtisserie d'Ardennoise'ın önünden geçiyoruz, babamla bazen orada yemek yerdik. Babam yemekte pembe bir şarap içerdi ya da küçük gümüş bir kupayla kahverengi bira.

Oraya öğlen vakti de gitsen bir anda geceyi yaşarsın. Ahşap masalarda hep küçük sarı lambalar yanar. Bir keresinde lambalardan birini kazara devirdiğimde masaya bir anda gece çökmüştü ama dışarısı hâlâ gündüzdü.

Şimdi Rôtisserie'nin önünde devasa bir hayvan yatıyor, hayvanın postu çam ormanındaki toprak gibi siyah, iğneli ve pütür pütür.

Başından kan akıyor.

Annem beni kolumdan çekip götürürken, "Bu bir yaban domuzu," diyor. Böyle hayvanlar var mı gerçekten, nerede geziyor bunlar? Annem, "Evet, var," diyor. Böyle bir hayvanı o da görmüş değil ama olduklarını biliyor. Ölü yaban domuzu daha sonra yenecekmiş.

Bir başka restoranın önünde salkım salkım asılı rengârenk iri kuşlar var. Onlar da bir zamanlar gerçekten vardı, etrafta uçuşuyorlardı.

Bu koca kuşlar hâlâ yaşıyor olsalar ve bana doğru uçsalar çok korkardım.

Yaban domuzu gibi kuşlar da ölü, sonra onlar da yenecek. Ama tüysüz olarak. Neden o güzel tüylerin de yenmediğini, onlarla ne yapıldığını bilmeyi çok isterdim, ne de olsa bir kuşun en önemli özelliği tüyleri. Fabrikalarda bu tüylerle konserve sebze yapılabilir mi acaba?

Annem diyor ki: "Bazen tüylerle yastık yapılır."

Bizim yastıkların içinde de öyle güzel tüyler olup olmadığını görmek için bir gün yastıkları gizlice kesip açmaya can atıyorum şimdi; sonra da tüyleri pencereden uçururum.

Büyük Café Monopol'den başında kuş yuvası olan bir hanım çıkıyor. Annemi kolundan çekeleyerek oradan götürmek istiyorum ama kadın bizi gördü bile.

Kuş yuvalı hanımdan korkuyorum biraz, çünkü beni evlat edinmek istiyor.

"Üstat," der hep bu kadın babama, "dur durak bilmeyen bu göçebelik hayatında ne olacak bu çocuğun sonu? Onu bana verin de bu vahşi küçük tomurcuktan çiçek gibi güzel bir genç kız yetiştireyim." Ama bir kuş yuvası tarafından yetiştirilmek istemem ben.

Kuş yuvasıyla birlikte Monopol'e giriyoruz, ben dışarda oturmak isterdim ama kuş yuvası cereyanda kalmaya gelemiyor. Annem paramız olmadığı için bir şey sipariş etmiyor ama kuş yuvasının parası var. O yüzden anneme Frankfurt sosisi, kendime de vanilyalı dondurma söylüyorum. "Bizi davet ettiğiniz için çok teşekkür ederiz Froylayn Brouwer, bir dahaki sefere, yani babam gelince biz de sizi davet ederiz," diyorum hemen.

"Üstattan haber var mı?" diye soruyor Froylayn Brouwer; sonra da, "Evet, onunki gibi sanatçı bir ruhun uzaklarda gezinmesi lazım, ailesi ayağına bağ olmamalı," diyor.

Froylayn Brouwer'le birkaç yıl önce Mosel kıyısında tanıştık, o sırada bizimle aynı otelde kalıyordu. Hemen yapışmıştı babama, çünkü kitaplarını biliyordu. Babamın acayip sevimli davranmadığı tek bir kadın yoktur dünyada. O yüzden kadınlar genelde bizim peşimizden ayrılmazlar; annemle benim bir başımıza kışkışlayamadığımız kadınları babam mıknatıs gibi çeker. Froylayn Brouwer ufak tefek ve yaşlı. Eskiden öğretmenmiş, kendisine miras kalan servetiyle ve güzel olan her şeye duyarlı hisleriyle dünyayı gezip görmek peşinde. Bu yüzden babam nereye giderse o da oraya damlayıverir. Annem böyle şeylerden hiç hoşlanmaz. Bir keresinde babama, "Bu tür kadınların isterik iltifatları seni iyiden iyiye bozacak," dedi.

Froylayn Brouwer babama "Üstadım, sevgili meslektaşım," der hep; zira Mosel'deyken bu kadın bir kuş yuvası üzerine şiir yazmış, şiir gazetenin birinde yayımlanmıştı. Froylayn Brouwer, artık büyük bir eser vermeyi düşündüğünü, ailesinde bir şiir damarı olduğunu söylüyor.

Froylayn Brouwer yarı Alman yarı Hollandalı ama pasaportunu Hollanda'dan alması büyük şans.

Babamın dediğine göre, eskiden bir insan için en mühim şey iyi bir şöhret sahibi olmakmış, bugün bunun çok da bir önemi yokmuş, asıl önemlisi sağlam bir uyrukmuş. Ama o da bizde yok işte, sadece kuş yuvasında var. Beni evlat edinseydi, bende de olurdu, ama ben annemi tercih ederim.

Kuş yuvasının, "Ee, Kully, nasılsın bakalım?" demesinden ve sanki benimle acayip iyi arkadaşmış gibi yapmasından da hiç hoşlanmıyorum. Bambaşka arkadaşlarım var benim.

Kuş yuvasının aklınca beni eğitmesine de izin vermiyorum. Aksine, onun yanında iyice arsızlaşıyorum ki beni artık istemesin.

Otele döndüğümüzde otel müdürü lobide annemin yanına koşuyor ve "Madam, az önce Varşova'dan eşiniz

tarafından gönderilmiş bir telgraf aldık; otel faturasını önümüzdeki günlerde Varşova'dan halledecek," diyor.

Ben çok mutlu oluyorum ama annem gülümseyemiyor bile. "Varşova'dan mı?" diye soruyor usulca, "Varşova'dan mı?.."

Öğleden sonra annem Bay Fiedler'le buluşacak, çünkü babamın şimdi Varşova'da ne yaptığını onun bilebileceğini düşünüyor. Ayrıca, epey bir zamandan sonra yetişkin bir yazarla sohbet etmek ve de eskisi gibi yemeğe gidebilmemiz için ondan biraz borç almak istiyor.

Annem birinden borç almayı hep aklından geçirse de istemeye gelince yapamaz.

İnsanların elinden bir şey alınmaması gerektiğini anlıyorum tabii ama parası olandan neden para istenmeyeceğini anlamıyorum. Parası olan insanların paraya ihtiyacı olan insanlara para vermemesine sinir oluyorum. İhtiyacı olmasa borç istemez ki insan. Babamın parası varsa ve birileri ondan para istemişse hiç vermemezlik etmez.

Hayvanlar ve çocuklar başkalarına verilemez ya da bir yerlerde bırakılamaz tabii ama terk edildiğinde üzülen ya da ağlayan bir şey değildir ki para.

Köln'deki anneannem de hep para verirdi bize, başkalarına da verirdi. *Şimdi* bize para yollayamıyor, eğer yollarsa Alman hükümeti onu hapse atar çünkü.

Annemin dediğine göre, babam bizim otel faturasını Varşova'dan halledemez, çünkü Polonya hükümeti Polonya'dan para yollanmasına izin vermiyormuş. Babam ortalığı sakinleştirmek için sık sık yalan söyler. Biz bundan gayet memnunuz. Bazen mucizeler de yaratır babam, o zaman her şey gerçek olur.

Annem aynanın önünde saçına maşa yapıyor, yüzünün sağında ve solunda iri dalgalar olsun istiyor, o zaman güzel görünüyor. Güzel göründüğü zaman otel lobisinden geçmeye, başkalarıyla konuşmaya, onlardan para

istemeye daha çok cesareti oluyor. Benim bunları yapabilmek için güzel görünmeye ihtiyacım yok.

Saç maşasının ne kadar kızdığını gazete kâğıdıyla kontrol eden annemi izliyorum.

Annem yüzünün bir tarafına dalgalar yaparken birdenbire, "Aa, anne bak, Pius Amca," diyorum. Bir İsviçre gazetesi bu, Bay Fiedler gazeteyi çoktan okuyup bitirmiş, sekiz gün önce de bize vermişti. Ben gazete okumayı sevmem, annem de sevmez. Sadece bazen, uykuya dalamadığı zamanlar okur. Gazetede Pius Amca'nın sahiden kocaman bir fotoğrafı var, annem fotoğrafa bakıyor, sonra elleri titriyor ve maşa yere düşüyor.

Fotoğrafın altında şöyle yazıyor: "Viyanalı tanınmış doktor Viyana'da hayatına son verdi."

"Pius Amca ne yapmış, anne?"

"Ah, sorma, Kully, anlayamazsın sen bunu, dünya öyle korkunç ki."

Pius Amca'yı çok severim, o bizim en iyi amcamız, hayli yaşlı ve de kır saçlı. Bundan bir yıl önce Viyana'dayken onda kalmıştık, o zamanlar çok mutluyduk. Pius Amca bol bol gülüyor, bize çok iyi davranıyordu.

Şimdi Viyana'ya, Pius Amca'nın yanına gidemiyoruz, çünkü Alman hükümeti her yeri işgal etti.

Viyana'dan kaçan çok insan tanıyoruz, aralarında çocuklar da var. Bu tür ülkelerden kaçarken insanın evini ve parasını geride bırakıp sadece kendini götürebilmesi çok fena. Anneannem bu yüzden Köln'de kaldı zaten. Pius Amca'nın Viyana'da büyük bir hastanesi var, hastaneyi nasıl götürsün ki yanında?

Alman hükümetinin insanları çalıp çırpmadıkları halde hapse attığını söylüyor babam. Böyle ülkelerde kimse yaşamak istemez tabii.

"Pius Amca ölmüş," diyor annem, "ben dönene kadar burada bekle." Ağlıyor ve kolunun altındaki gazeteyle hız-

la çıkıp gidiyor. İri dalgaları yüzünün sadece bir yanına yapabildi.

Öyle sessiz ki oda. Maşayı yerden alıyor, ispirtonun küçük mavi alevini üfleyip söndürüyorum.

Pius Amca öldüyse neden ağlıyor ki annem? Babam sık sık, "Ölüler mutludur," der, "onlara hiçbir şey olmaz artık."

Pius Amca öldüyse mutludur, etrafımda süzülebiliyordur. Annem onu bir daha göremeyeceği için ağlıyordur belki de. Ama o tür hükümetlerin olduğu ülkelerde yaşadıkları için ya da arada sınırlar olduğu ya da hapse atıldıkları için bir sürü canlı insanı da hiç göremiyoruz.

Frankfurt'ta bir arkadaşım vardı, benden büyüktü ama yine de benimle oynardı. Bockenheimer Landstraße'de birlikte tornet sürerdik. Bir keresinde büyük bir çayıra gittik, çayırda koca koca taşlar vardı. Taşları elbirliğiyle kaldırdık. Altlarında bir sürü hayvan ve küçük beyaz otlar yaşıyordu. Orada hep sessiz sedasız oturuyor, hiçbir şeye dokunmuyorduk. Kocaman devler, her şeyi kurtaran şövalyeler gibi hissediyorduk kendimizi.

Bir gün yanımıza bir adam geldi, "Bu Yahudi velediyle nasıl oyun oynarsın sen?" diye azarladı beni. O zaman ikimiz de acayip korktuk, hemen kaçıp gittik, halbuki kötü bir şey yapmamıştık.

Bir keresinde de Palmgarten'da bir bekçiden kaçmıştık ama o zaman açelyaların tomurcuklarını koparmıştık. Bunun yanlış olduğunu biliyorduk. Halbuki çayırda yasak bir şey yapmamıştık.

O yüzden akşam babama da anlattım bunu. Babam önce dişlerini gıcırdattı, sonra da, "Yakında buradan gidiyoruz Kully," dedi, "kiminle istersen onunla oynamaya devam et."

Arkadaşıma mektup yazdım, o da bana yazdı. Ama sonra babam, Almanya'daki insanlarla mektuplaşmamı-

zın onlar için iyi olmadığını, artık mektup yazmamamı söyledi. Ben de bir daha yazmadım.

Almanya'dan ayrılırken arkadaşım ve annesiyle ağlaşmıştık.

Tekrar görüşmemiz mümkün değil. Ama öldüğümüz zaman birbirimizin etrafında süzülebiliriz.

Bakkal dükkânımla oynamak istiyorum ama bazı zamanlar tek başıma oynamaktan zevk almıyorum. Bir iki pirinç tanesinden, yanmış kibrit çöplerinden başka satabileceğim bir şey de yok zaten.

Odanın içi feci kasvetli, lambayı yakınca bile aydınlanmıyor.

Aşağıya düşmemek için pencerelerden uzak durmam lazım, anneme bunun için sıkı sıkıya söz verdim. Pencereden bakabilsem aşağıdan geçen tramvayları, raylardan sıçrayan rengârenk ateşli kıvılcımları seyredebilirdim.

Annem dışarı çıkarken beni de hep yanında götürür. Bugün beni tek başıma bıraktı. Belki de bir daha dönmez.

Yastıklarımızı makasla kesip açabilseydim, içlerinde renkli kuş tüyleri olup olmadığını görebilirdim. Ama bunu yapmama da izin yok.

Oyuncak mutfağımla oynamak hiç zevkli değil artık. Sahici bir ocağım olmadığı için mutfağımda sahici yemekler pişiremiyorum. Annem dedi ki: "Bir gün yine bir ocağımız ya da ispirto ocaklı bir odamız olduğunda sana ateş yakmayı ve yemek pişirmeyi öğreteceğim Kully."

Ateş yakmayı biliyorum zaten, o kadar zor bir şey değil, bir kutu kibrit ve yanabilen bir şeyin olması yeterli.

Annem onu beklememi söyledi. Bir koşu Madam Rostand'a gidebilirim gene de. Madam Rostand'ı seviyorum ama evi uzakta, yolda kaybolurum belki, o zaman annem daha da çok ağlar. Madam Rostand'dan piyano ve Fransızca dersleri alıyorum. Fransızca konuşabiliyorum zaten

ama Madam Rostand bana Fransızca kelimeleri yazmayı da öğretiyor.

Madam Rostand ufak tefek ve de rengârenk. Yüzü rengârenk, elbisesi rengârenk. Öyle hızlı konuşuyor, öyle hızlı hareket ediyor, öyle çabuk gülüyor ki. Madame Rostand'la topaç çevirmek istiyorum. Kocaman bir ev gibi kocaman olsaydım, Madam Rostand benim rengârenk küçük topacım olurdu.

Frankfurt'taki arkadaşımla fır döndürüp dans ettirdiğimiz çok güzel renkli topaçlarım vardı eskiden. Kaldırımda devrilmeden dans edip zıplasınlar diye iple döndürürdük topaçları.

Madam Rostand, bizim oteldeki yaşlı bir garsonun karısı; garson babamın arkadaşı.

Annemle ben öğleden sonraları bazen Madam Rostand'a gideriz. O zaman Madam Rostand bana Fransızca yazı yazmayı öğretir, piyanosunda bir şeyler çalarım, birlikte güleriz. Bir gün Madam Rostand anneme dedi ki: "*Oh, ma petite, ma chère petite, ma belle petite – il ne faut jamais pleurer – qu'est-ce que c'est – un homme? Il faut rire, ma petite.*"*

Sonra şöyle devam etti: "İyi bir kocanın kötü bir karısı olur hep, kötü bir kocanın ise hep iyi bir karısı. Bu işler böyledir. Bence iyi bir kadın olup da kocanın kötü olması daha iyi, çünkü iyi bir kocayla da mutlu olunamıyor ama kötü bir kocayla canın sıkılmaz hiç değilse."

Annem Fransızca bilmediği için bunları ona çevirmek zorunda kaldım. Sonra da, "Benim babam kötü değil ama," dedim.

O zaman Madam Rostand güldü ve dedi ki: "Hayır, kötü değil, hatta iyi biri; sadece kötü kocalar iyidir. Mös-

* (Fr.) Ah, küçüğüm benim, tatlı küçüğüm, güzel küçüğüm – ağlamak yok – sebebi ne – bir erkek mi? Gülmek lazım, küçüğüm. (ç.n.)

yö pek tasasız ve de sevimli, öyle kocalar daima sevgi dolu ve sadıktır; kendi karıları dahil hiçbir kadını sevmedikleri için sadık olan kocalar da var. Ben, madam, seven, sevebilen bir kocayı tercih ederim... sevdiği kişi her zaman ben olmasam da."

Oda çok ıssız ve sessiz. Dışarıda ağır bir hava var, gökyüzü bulut bulut. Buraya da Polonya'daki gibi kar yağsa keşke. Belki de babam kar görmek istediği için gitti Polonya'ya. Öyle güzeldir ki kar.

Kaplumbağalarım duvar kâğıdını tırmalıyor, belki de acıkmışlardır. Duvar kâğıtları yenmez, kaplumbağalar da yiyemez. Aşağıya, otelin mutfağına ineyim de kaplumbağalarım için biraz yiyecek rica edeyim bari.

Otelin mutfağı hep buram buram telaş kokar. Oradaki insanların ayağına dolanıyorum. Önceki gün bir garson elindeki sıcak şarapla üstüme düştü, neyse ki bir şey olmadı.

Aşçılardan biri, bir daha mutfağa gelirsem beni pişireceğini söyledi. Ama diğerleri kaplumbağalarıma vereyim diye alelacele bir şey tutuşturdu elime, sırf benden kurtulmak için.

İnsan pişirmek yasak sanırım, aşçı öyle bir şey yapmaz zaten. Ama mutfaktaki kazanlar o kadar büyük ki; bir gün bir küvete girmiştim, küvetteki su çok sıcaktı. Canım fena yanmıştı.

Mutfağa gitmekten korkmuyorum ama babam bir keresinde, "Bugünlerde insanın başına her fenalık gelebilir," dedi.

Odaya döndüm ama annem hâlâ yok. Pişirilmedim, üstelik kaplumbağalarıma yiyecek de getirdim. Hayvan beslemek bayağı zor ve tehlikeli bir iş.

Oyuncak bakkal dükkânımın önünde oturuyorum, yorgun olamam, çünkü kalbim çarpıyor. Kaplumbağalarıma yiyecek bile alamıyorsam ne işe yarıyor ki şu dükkân?

Kaplumbağalarımı yanıma oturttum. Kuş kafesli hanım, "İsimleri ne?" diye sormuştu bana.

"Kaplumbağalar," diye cevap vermiştim.

"Onlara bir isim vermedin mi, Kully?"

"İsimleri var zaten, onların ismi Kaplumbağalar."

"Peki, bir numaraları var mı, Kully? İsimleri Kaplumbağa Bir ve Kaplumbağa İki mi?"

"Hayır, isimleri Kaplumbağalar işte."

Kuş yuvalı kadın bunu bir türlü anlamadı. Dedi ki: "Babanın hayal gücünün birazı bile geçmemiş sana, çocuklara özgü gerçek bir hayal gücün de yok senin; eskiden ben kanaryalarıma Johannes ve Charlotte derdim."

"Kaplumbağalarıma niye Johannes ve Charlotte diyeyim ki?"

"E, onları çağırman, onlarla konuşman lazım ya, o zaman nasıl hitap ediyorsun kaplumbağalarına?"

Cevap bile vermedim artık, ne aptal biri. Kaplumbağalar köpek değil ki çağırasın, kaplumbağalar hiçbir şey işitemez ki. Kaplumbağaların yiyeceğe ihtiyacı vardır, onları beslersen hayatta kalırlar, etrafta gezinirler, odada yalnız olduğunda tıkırdarlar.

"Canım Anniciğim..." Mektubu açmak istememiştim ama sonra açıverdim işte, çünkü ekspres mektuptu. Metrdotel odaya getirip verdi. Mektubu masaya bıraktım ama ona bakmadan duramıyordum. Ekspres mektuplar hep çok heyecanlıdırlar, hemen açılmamaya katlanamazlar.

Başkalarının mektupları açılmaz, annem bunu kesinlikle istemez.

Mektup babamdandı. Şıp diye tanırım ben onun harflerini.

Annemi bekledim bekledim, gelmedi.

Annemi biraz daha bekledim, sonra otuza kadar saydım, hâlâ gelmeyince de mektubu açtım. Saçma sapan

düşüncelere kapılıp gitmektense bunu yapmak daha iyi bence. Kuş yuvalı hanım da, "Bir şeyle meşgul olmayan çocuklar hemen de saçma sapan düşüncelere kapılır," der hep.

"Anniciğim," diye yazıyor babam.

"Anniciğim, aklım sizde kaldı. Nasılsın, Kully nasıl?

Bana hemen telgraf çek de rahat bir nefes alayım.

Senden telgraf gelmeden çalışmam mümkün değil. Halbuki acilen çalışmam lazım.

Sizden haftalardır haber alamadım.

Sana adresimi yazamadım, çünkü bir adresim yok. Gittiğim her yerden hemen ayrılmak istedim ya da ayrılmak zorunda kaldım.

Prag'da iş yapamadım, sadece bir iki gazeteye yazı satabildim. Prag gazetelerinin kaç para verdiğini bilirsin işte.

Orada tesadüfen bir tanıdığa rastladım. Tiyatro eserleri basan bir yayınevi kurmuş İsviçre'de, tiyatro oyunları arıyormuş. Bir akşam onunla otururken aklıma parlak bir komedi fikri geldi. Adam bu oyunu yazmam için beni ikna etti.

Aldığım avansla Budapeşte'ye gidebildim.

Oyunu sekiz hafta içinde teslim etmem lazım. Yazmamak hıyarlık olur, adam gayet düzgün biri. Daha önce hiç komedi yazmadım, parlak fikrin ne olduğunu da unuttum gitti. Ama aklıma bir şey gelir nasılsa.

Budapeşte'de, beni Macarcaya çevirmiş olan Giganten Verlag'dan paramı aldım. Adamların bu parayı bana çoktan göndermiş olması gerekiyordu ama döviz yasasını bahane ettiler tabii.

Kendimi berbat hissediyorum, çok kötüyüm. Tükendim. Seni delicesine özlüyorum, seninle konuşmak istiyorum. Mektup yazmaktan nefret ediyorum, bir romanın üç bölümünü yazmaktan daha çok yoruyor beni, daha çok zorluyor.

Senin şimdi kendini toplaman ve bir an evvel kavuşmamız için elinden geleni yapman lazım Anniciğim.

Budapeşte'de Genek'ten bir mektup aldım, bizi evine davet ediyor yine. Manja ondan boşanmakta kesin kararlı. Ama Genek yalnız kalmak istemiyor. Genek'in iş yaptığı bir adam Varşova'ya gidebilmem için para verdi bana. Budapeşte'deki yayınevinden başka para çıkmazdı artık. Son gördüğümde granit kadar sertti adamlar.

Bu arada, doğum günü için Kully'ye ve sana Macar milli kıyafetleri gönderdim, size çok yakışacaklarından eminim. Kıyafetleri bana Macarca çevirmenim temin etti. Çevirmenimin harikulade güzel küçük elleri ve zor bir hayatı var. Öyle ender ki gerçekten güzel küçük eller. Küçük eller ya hüzünlü küçük iskeletlerdir –soğuk, biçare ceset elleri– ya da aptal küçük pembe yastıklardır. Ah, Tanrım, Anniciğim. Görüyorsun ya, daha şimdiden mektup roman döşenmeye başladım. Bu da benim hepten derbederleştiğimin bir işareti olsa gerek. Bir roman yazarı mektuplarında edebiyata savrulup salmamalı kendini.

Varşova faslından sonra Genek'le birlikte Lviv'e gittim. Burada Hotel Europejski'de kalıyorum. Genek'in bana olan sevgisi, son otel faturamı ödemesinin ardından epeyce azaldı. Şimdiye kadar aramızdaki aile bağına oynadım hep ama gerçekten akraba olup olmadığımızı halen bilmiyorum. Eskisi gibi yine onlarla birlikte, yaşlı analar, teyzeler, kız kardeşlerle dolup taşan, kimin olduklarını asla öğrenemeyeceğim çocukların cirit attığı o iğrenç evde kalmamı bekliyor benden.

Koca evde fındık büyüklüğünde iki likör kadehi ve sonraki kuşakları da çıkarması beklenen ev yapımı bir armut şnapsı var sadece. Ve ben her gün birkaç saatimi orada geçirmek zorundayım! Genek ve ev halkı bana kötü yola düşmüş bir kızın sığındığı hayır kurumu gibi davranıyor. Bir keresinde Kamelia önüme bir kadeh limonlu ahududu likörü koydu, sonrasında gidip küvete kustum.

Geçen seneki gibi gururlanmıyorlar da artık benimle. Gazetelerde resmimi, vitrinlerde kitaplarımı görmekten artık hiç mi hiç etkilenmiyorlar. Maddi başarıya ulaşamamış parasız bir meşhur yazar çevresinde kuşku uyandırıyor, dolandırıcı gibi görülüyor. Şatosu ve hizmetkârları olmayan bir prens izlenimi uyandırıyor.

Geçen sene yoksulluğumdan ziyade şöhretimi görüyorlardı. Bizim yoksulluğumuz onlara daha ziyade tiyatrovari bir yoksulluk gibi, babasının bir süreliğine de olsa hayatın ciddiyetini görmeye zorladığı genç bir milyonerin yoksulluğu gibi geliyordu. Şimdiyse parasızlığımın kalıcı ve hakiki olduğunu anlamış bulunuyorlar. İnsanlar hiç hazzetmez böyle bir şeyden. O zaman artık konuksever değil, hayırsever olurlar. Tanrım, hurda demir alıp satan bir aileden başka ne beklenir ki zaten? Bu tür insanlar beton gibi donuk bir hayal gücüne sahip romantiklerdir. Tanınmamış bir yazarın yeri çatı katı odasıdır, tanınmış bir yazarınki ise Hollywood köşkü.

Genek'in, edebiyat meraklısı ekşi suratlı huysuz kuzini Rosi kitaplarımı kütüphaneden arka arkaya üç kez ödünç aldı. Beni bu şekilde desteklediğini sanarak mesenimmiş gibi hissediyor kendini.

Evvelsi gün Kamelia beni Stilitzky Parkı'ndaki rüzgârlı tepeye götürdü. Oradaki banka oturup güzel manzaraya baka baka şiir yazacakmışım.

Eline kâğıt kalem tutuşturup gül çardaklarına, manzara kameriyelerine ya da orman banklarına ittiremediği yazarlara katlanamayanlardan o da. Bu tür mahlûkların en tehlikeli olduğu dönem ilkbahar ve yazdır. Ama Kamelia artık öyle bir raddeye geldi ki elverişsiz havalarda da başıma bela oluyor. Etrafta dört dönerek bana bank arıyor. Temiz hava hem ruhu canlandırıp zihni açıyormuş hem de sağlığa iyi geliyormuş. Ona benim açık hava şairi falan olmadığımı anlattım! Ondan beri bana olan inancını kaybetti.

Yazık oldu, zira para meselelerinde Genek onun ağzına bakıyor, Kamelia Genek'e hurda demir işinde yardımcı oluyor, acayip iş bitirici zaten. Hisse senedi sahibi olan ve yurtdışında banka hesabı bulunan işadamı arkadaşlarına çok makul ve anlayışlı davranıyor. Böyle bir adamı, parktaki ıslak ve kaygan bir banka hayatta oturtmaz, serin akşam rüzgârı uzaktaki çan seslerini yanına taşıyana kadar beklemesini söylemezdi.

Genek öğle yemeklerini onlarda yememi de bekliyor benden. Yemekten sonra bütün aile beni zorla balkona çıkartıp derin derin nefes alıp vermemi buyuruyor. Sonra da yatmaya gidecekmişim. Güya 'sağlıklı' yaşamam için çabalıyorlar ama ben telef oluyorum.

Artık bir şeylerin değişmesinin zamanı geldi de geçiyor Anniciğim.

Genek'i öyle bir işledim ki Kully ile senin yol paranızı Londra'dan sana havale ettirecek. Siz gelince yanlarında kalacağımızı sanıyor. Kamelia Kully'yi eğitmek istiyormuş. Buradaki aile efradını eskisi gibi etkileyemesem de şimdilik benden kurtulmak istemiyorlar, beni kurtarmak istiyorlar. Siz buraya gelmeyeceksiniz tabii ki. Polonya için gönderilen parayı alır almaz otelin hesabını kapatır, Kully'yle birlikte Amsterdam'a geçersin. Oraya kapağı attıktan sonra başınıza bir şey gelmez artık. Palast Hotel'e gidin, biraz pahalı bir yer ama otel müdürünün bana hâlâ 60 gulden borcu var. Şimdilik o parayla idare edersiniz. Adamın adı Flens, benim yakın arkadaşımdır, ona güvenebilirsin.

Amsterdam'a varır varmaz yayınevine git. Krabbe'ye, yeni romanın manüskrisini yanında getirdiğini söyle. Fakat sende olmayan bir manüskriyi ona veremezsin tabii. Yine de, Krabbe'yi romanın yazılıp bittiğine inandırmak için elinden geleni yap. Romanın kalan iki yüz sayfasını ben Amsterdam'a gelince sekiz günde yazıp bitiririm. Gece gündüz çalışırım artık. Biliyorsun ki çok başka iş-

lerin de altından kalktım Anniciğim. Her şey hep bir şekilde yoluna girdi.

Krabbe senin edebi yargını iplemeyecektir. Romanın acayip sürükleyici, heyecan verici olduğunu anlat ona. Kitabın çok satacağına inanması lazım.

Ne yap et, Krabbe'nin bana yol parasını bir an önce telgrafla havale etmesini sağla.

Krabbe eskiden sevimli, cana yakın bir insandı, dostane duygularla dolu yumuşak kalpli bir adamdı. Son yıllarda karakteri epey çirkinleşti maalesef. Eskiden onu mektupla yumuşatabiliyor, biraz daha avans almayı başarabiliyordum. Şimdi öyle mi ya? Mektuplarımdaki yardım çığlıklarını Ay'a okusan, Ay ağlayarak gökten düşerdi. Krabbe eski kösele gibi sert, asla yumuşamıyor. Çetin bir dönem elbette –özellikle de yurtdışında Almanca kitap basan bir yayıncı için– ama çetinlikte kendi dönemini bile fersah fersah geride bırakır Krabbe.

Krabbe'nin yazıhanesine giderken Kully'yi de yanında götür. Ona önden yazma sakın, haber de verme, yoksa sıvışabilir. Kadınlara ve çocuklara hepten de merhametsiz davranamaz ama. Kully beyaz elbisesini giysin, o elbiseyle çok dokunaklı görünüyor.

Krabbe parayı bana telgrafla havale edene kadar yazıhanesinden ayrılma.

Tüm cesaretini topla Anniciğim, her şeyi dediğim gibi yap, sana güveniyorum. Çok yakında kavuşacağız! Sonra da birlikte Paris'e gideriz. Fransa muhteşem bir ülke, başka hiçbir yerde öyle ucuz yaşayamayız.

Belçika Kolonyal Piyango biletlerimizi özenle saklıyor musun? Çekiliş önümüzdeki günlerde olmalı. Kazanan numaraların listesini hemen o gün temin etmeyi unutma sakın. Kusura bakma ama para konusunda bazen o kadar ilgisizsin ki her şeyi hep ben düşünmek zorunda kalıyorum. Rakamlar bu sefer olağanüstü iyi bence. Şans yüzümüze gülebilir gerçekten.

Brüksel'den ayrılmadan önce Popp'u tekrar aramayı da unutma lütfen. Zamanında Ostende'de ona büyük mağazalarla ilgili parlak reklam fikirleri verdim. Belki de Popp şu ya da bu fikirle iş yapmıştır? Kafamın içi o kadar dolu ki; her şeyle sırf ben ilgilenemem, işler takip edilmezse bir anda büyük paralar kaybedilebilir. Popp'un fikirlerim için sana bir avans vermesini sağlayabilirsin belki. Ama kolay iş değil. Popp gibi insanları para uçlanmaya ikna etmek büyük maharet ister.

Kuş yuvalı Froylayn Brouwer'e bir kartpostal gönderdim. Amsterdam için yol parası yetmeyecek olursa size destek çıksın. Ona komedimin telifinden pay veririm sonra.

Artık bitirmem gerekiyor. Manja beni almaya geldi. Size selamı var ve her zamanki gibi büyüleyici. Manja'yı, onu anlamak şöyle dursun, elbette ki hiç sevmeyen o yaşlı ve yaşlanmakta olan kadın güruhuyla birlikte Genek'in yanında kalmaya ikna etmeye çalışmayı sürdürsem mi bilemiyorum.

Görüşmek üzere canlarım, öpüyorum sizi."

ÜÇ GÜNDÜR Amsterdam'dayız. Biz geldiğimizde şehir turuncu küçük bayraklarla süslenmişti ama bizim için değil.

Annemle ben balçık gibi bir suyun üzerinde yüzen tren garındaki lokantada oturuyoruz. Hava güneşli, önümüzden gemiler geçiyor, motorlu tekneler ayaklarımızın dibine demir atıyor.

Bay Krabbe'yi bekliyoruz.

Bay Krabbe beni böyle bir tekneye bindirir belki. Bazen çok iyi davranıyor bana, bazen de sanki bu dünyada olmamam gerekirmiş gibi karanlık bakışlar fırlatıyor. Dün benimle birlikte martıları beslemek de istemedi.

Annemle konuşmasam daha iyi. Alnını çatmış annem. Babamın roman manüskrisini neden bugün de yanında

getirmediğini Bay Krabbe'ye nasıl açıklayacağını düşünüyor herhalde. Madam Rostand'a bir kartpostal yazıyorum. Amsterdam'ı bilmiyor Madam Rostand, Fransa'yı da bilmiyor. Ama bir keresinde babam ona herhangi bir Fransız kadından daha Fransız bir Belçikalı kadın olduğunu söyledi.

Amsterdam çok güzel. Kanal denen nehirlerden oluşuyor. Kanallarda yüzmek yasak, çünkü zehirliler. Buradaki çiçeklerin güzelliği başka hiçbir yerde yok. Çiçekler burada kralın emriyle sarı renkte açıyor.

Kaldığımız otel öyle güzel, öyle seçkin ki lobiden geçerken nefes almaktan bile korkuyoruz.

Annem bizim müşteriye değil, müşterilerin odasına çarşaf getiren ya da giysilerini yıkamaya ve ütüye götüren kadınlara benzediğimizi düşünüyor.

Yazın güzel görünüyorduk, ince giysiler ve sandaletlerle dolaşabiliyorduk ama şimdi?

Belki Almanya'daki anneannem bir gün yanımıza gelir de bize kalın giysiler, sıcacık mantolar getirir. Ama annem bizim bunlara acayip ihtiyacımız olduğunu yazmıyor ona, çünkü anneannemin babama haksızlık etmesini istemiyor.

Burası, suyun kenarı daha soğuk. Seyahat battaniyelerimizi omuzlarımıza aldık. Annem otele de böyle battaniyeye sarınmış halde girip çıkmamızı istemiyor ama.

Babamın bize gönderdiği rengârenk güzelim Macar milli kıyafetlerini dün akşam otel odasında giydik. Otelin temizlik görevlisi yatağı yapmak için içeri girince bizden kendisine bir tiyatro bileti hediye etmemizi istedi, çünkü bizim bir oyuncu kumpanyasından olduğumuzu, dans provası yaptığımızı sandı.

Bay Krabbe telefon edip aşağıdaki kafede bizi beklediğini söyledi.

Bunu duyunca hemen aşağıya koştum.

Garsonlar Bay Krabbe'ye her defasında küçük bir tabak fındık ikram ediyor, ama o da bunun karşılığında "Bois" denen çok iğrenç bir şey içmek zorunda. Bu içkiyi kokladığım zaman hemen de hapşırıp öksürüyorum. Babam da hep böyle ilaçlar içer. Bay Krabbe fındıklarını bana veriyor hep.

Kafedeki bütün insanlar dönüp bana baktılar, oraya güzelim yerel kıyafetimle geldiğime sevindiler, bir tek Bay Krabbe sevinmedi. Annemi bekliyordu ama onun önce bir üstünü değiştirmesi lazımdı. Yerel kıyafetlerle imkânı yok inemezdi aşağıya.

Bay Krabbe bana babamın roman manüskrisini sordu. "Manüskri bavulda," dedim.

"Annen aşağıya inerken yanında getirecek mi?" diye sordu Bay Krabbe ve bana şüpheyle baktı.

"Bilmiyorum Bay Krabbe."

Bay Krabbe romanı teslim almak istiyor artık ama annemle bende manüskri falan yok. Ne yapacağız bilmem ki?

"Roman yazan çok insan var mı Bay Krabbe?"

"Çok insan mı? Herkes roman yazar."

"Ama annem roman yazmıyor ki."

"Hayret."

"Buradaki garsonlar da roman yazıyor mu?"

"Kesin."

"Bütün insanlar roman yazmak zorunda mı?"

"Hayır."

"Peki neden babam yazmak zorunda?"

"Çünkü yazabiliyor."

"Diğer insanlar yazamıyor mu?"

"Hayır. Pek değil."

"Neden roman yazıyorlar o zaman?"

"Çünkü yazamadıklarını bilmiyorlar."

"Çocuklar roman yazabilir mi Bay Krabbe?"

"Hayır. Ama roman yazabilen insanlar çocuktur."

"Ama çocuk değil ki benim babam."

"Çocuk."

"Bu doğru değil ama, babam da sizin gibi büyük."

"Daha büyük."

"Bay Krabbe, roman yazan bir çocuk yok mudur hiç?"

"Hayır."

"Çalışkan ve uslu bir çocuk roman yazabilir mi sizce?"

"Hayır."

"Daktiloda egzersiz yapsa da mı yazamaz Bay Krabbe?"

"Hayır. Tanrı aşkına, ağlama, adın ne senin? Kully mi? Fındık ye Kully, bir *orange juice* daha iç, metin ol. Dondurma ister misin? Elbisen harikulade güzel sahiden. Sen de koca kız olmuşsun, kucağa da alınamazsın artık. Annen nerede kaldı, birazdan yatman lazım senin. Romanı babanın yerine yazamazsın sen, bunu onun yapması lazım, belki de romanı yakında teslim eder gerçekten."

"Mutlaka teslim eder Bay Krabbe, sadece iki yüz sayfası kaldı."

"Tanrım," dedi Bay Krabbe.

Annem geldi, Bay Krabbe sandalyesinden bitkin halde kalktı, annemin elini öptü ve dedi ki: "Bir yayıncı olarak dileğim papa olup yazarlarımı evlenmekten men etmek."

"Neden?" diye sordu annem, sonra da ekledi: "Ah Tanrım, manüskriyi odada unuttum, romanı size yarın veririm artık Bay Krabbe."

Yatağa gönderildim ama uyumak istemiyordum. Bir çocuk neden roman yazamaz ki? Şimdi bir melek gelip bana sihir yapsa ve ben daktiloda anında iki yüz sayfa attırsam bütün dertlerimizden kurtulurduk.

Annemle ben Amsterdam'a birkaç gün önce geldik, önce iyi bir uyku çektik. Sonra annem bana beyaz elbise-

yi giydirdi ve Bay Krabbe'nin yazıhanesine gittik. Annemin derslerimizde kullandığı tarih kitabında, karanlık ve kötü kalpli bir Napoléon'un önünde durup ona yalvaran peçeli bir Kraliçe Luise'nin* resmi var.

Annem Bay Krabbe'nin önünde aynen öyle durup ondan babama para göndermesini rica etti. Bay Krabbe'nin elinde babamdan aldığı telgraf vardı, telgrafta şunlar yazıyordu: "Biçare kadın ve çocuğa kol kanat geriniz lütfen." Annemle ben kastediliyorduk.

Bay Krabbe ellerini başına götürüp saçına daldırdı. Anneme, hesaptan düşülmüş rakamlarla dolu defterler gösterdi.

Anlaşmaya göre, babamın yeni romanını altı ay önce teslim etmesi gerekiyordu. Romanını ha bugün ha yarın teslim edeceğini söyleyerek acayip miktarlarda avans almıştı.

Annem, "Roman hazır, otelde duruyor," dedi.

Bay Krabbe babama yol parasını gönderdi. O gün Bay Krabbe'yle ilk görüşmemizdi, sonrasında onunla sık sık buluştuk.

Şimdi burada suyun kenarında oturmuş, yine Bay Krabbe'yi bekliyoruz.

Bisikletiyle gelir belki, o zaman ben de sürmeyi bir denerim. Burada herkes bisiklet sürüyor, herkes neşeli birer bisikletçi. Sadece Bay Krabbe ciddi bir bisikletçi, bisiklet üstünde kendi kendine şarkı söylemiyor hiç. Bisikleti gidonu tutmadan da sürmüyor.

Umarım yakında döner babam.

Otel yüzünden yine büyük sıkıntı içindeyiz.

Bu otelden ayrılabilsek keşke!

Annem oda ücretini sormaya bile cesaret edemiyor.

---

* Napoléon'un ikinci eşi, Fransa İmparatoriçesi Marie-Louise. (e.n.)

Otelde bir sürü mihraceyle birlikte kalıyoruz, mihraceler dünyanın en zengin adamları.

Babam oraya varır varmaz otel müdürü Bay Flens'e gitmemizi söylemişti, zira Bay Flens'in babama 60 gulden borcu vardı.

Annem varır varmaz Bay Flens'le sırf bu sebeple görüşmekten çok utanıyordu. Ama Bay Krabbe'yle buluşmak için tramvaya binecek paramız bile olmadığından annem Bay Flens'le görüşebilecek duruma gelene kadar odada birkaç saat sessizce oturdu. Kendini hazır hissettiğinde benimle birlikte aşağıya inip Bay Flens'i sordu. Hemen geldi Bay Flens; şişman ve kısa boyluydu, gözleriyse Çinli gözleri. Babamın ailesi olduğumuza ve babamın ona selam söylemesine çok sevindi. Ve ne zamandır babamın adresini öğrenmeye çalıştığını, zira babamın ona 60 gulden borcu olduğunu söyledi. Bu para tam da şimdi çok işine yarayacaktı.

Babam bir şeyleri karıştırmış olmalı.

Babamla evli olmanın acayip zor olduğunu söyledi annem.

Anneme, mihracelerle evli olmayı mı tercih etiğini sordum. "Yok canım, o kadar da değil," diye cevap verdi.

Ben mihracelerle evli olmayı çok isterim. Mihracelerin teni çikolata gibi, hem de kendiliğinden ve de yaz kış. Başkalarının bunun için aylarca kızgın güneşin altında yatması gerekiyor.

Otelimizin yanında bir adam duruyor, adamın büyük bir el arabası var, arabanın üstü ringa balığı ve hıyar turşusu kavanozlarıyla dolu. Adamla arkadaş oldum ama onunla ancak burnumu tutarak konuşabiliyorum, çünkü ringa balığı çok fena kokuyor. Adam Felemenkçe konuşuyor, yine de söylediklerinin çoğunu anlıyorum. Yüzü buruşturulmuş kâğıda benziyor, gözleri mavi, saçları sarı.

Babası ölmüş ama annesi ve iki kız kardeşi var, çocuğu yok, karısı da yok, çünkü parası yok. Ringa balığına, soğana ve annesine bayılıyor; kız kardeşlerine bayılmıyor.

Adam bana mihraceleri de anlattı. Bir gün mutlaka bir mihraceyle evlenmenin hayalini kuruyorum. O zaman mihraceler bana yumurta iriliğinde elmaslar verir. Böyle bir elmasım olduğunda dünyadaki bütün otelleri satın alabilirim, annem ve babamla birlikte dünyanın bütün otellerinde kalabiliriz, asla para ödememiz gerekmez ve istediğimiz zaman ayrılır gideriz otellerden.

Bir mihracenin bir sürü karısı olur ki iyi bir şey bu. Çünkü adam seyahate çıktığında yalnız kalmazsın, kendini diğer kadınlarla teselli edersin. Birden fazla mihraceyle evlenmeye izin verilip verilmediğini bilmiyorum. En güzeli de bu olurdu. Birkaç mihrace aniden ta Polonya'ya gittiğinde, birkaçı da yanında kalırdı. Tek bir adamla idare etmenin ne kadar zor olduğu annemin halinden belli.

Bay Krabbe su kenarındaki lokantaya geldi nihayet. Öfkeden kararmış yüzü, insan yiyici gibi.

Amsterdam'a başka yazarlar da gelmiş, Bay Krabbe onlarla baş edemiyor artık, çünkü hepsi de ondan para istiyor.

Bay Krabbe babamdan bir mektup almış; mektupta, yol parasının yetmediği, Bay Krabbe'nin acilen biraz daha para göndermesi gerektiği, ayrıca bir kocayı karısı ve çocuğundan sanat yüzünden ayırmanın zalimlik olduğu yazıyormuş; şu anda Polonya'da içler acısı durumdaki bir mahlûku teselli etmekle uğraşıyormuş. İçler acısı durumdaki mahlûk Manja.

Bay Krabbe, babamın sırf dalgınlık ve nezaketten bir yerlerde bir kadınla daha evlenmesinin gayet mümkün olduğunu söylüyor. Annem babama, Bay Krabbe'nin babamın başka bir ailesiyle daha ilgilenemeyeceğini, çokeşlilik yüzünden hapse girerse destek çıkmayacağını yazmalıymış.

Çokeşlilik tam da mihracelerin yaptığı şey ama onların buna hakkı var. Babam sadece anneme ve bana sahip olabilir. Anneme göre, doğrusu da bu zaten.

Annem ağlıyor. Bay Krabbe bu mutsuzluğa daha fazla dayanamıyor, manüskriyi sormayı tamamen unutup bize süt, pasta ve kahve söylüyor.

Annem Manja'yı hiç sevmez. Ama babam çok sever. Bundan bir sene önce Polonya'ya gittiğimizde de hep teselli etti Manja'yı.

Manja, annemin bana okuduğu masal kitaplarındaki prensesler kadar güzel.

Polonya'daki kafede üşüyen ellerimi ısıtmak için hep Manja'nın gözlerine tutmak istedim. Öyle sıcak gözleri var ki Manja'nın.

Manja, Genek Amca'nın karısı. Teyzem yani. Ama gerçek bir teyze değil. Gerçek teyzeler öyle parıldamazlar, onun gibi güzel de kokmazlar.

Genek Amca da gerçek bir amca değil. Öyle büyük ki kulakları, yüzü onların arasında küçücük ve üzgün görünüyor. Yürüyüşü de fazla hızlı zaten, gerçek bir amca başka türlü yürür.

Genek Amca'yla bir yıl önce Viyana'da buluşmuştuk, babam o zaman aralarında bir akrabalık bağı kurmuştu. Genek Amca bizim Polonya'ya gitmemizi istiyordu. Nereye gittiğimiz hiç umurumuzda değil, yeter ki bir ülkede kalabilelim.

Polonya'da konferanslar da veriyordu babam ama benim bunlara katılmama izin yoktu.

Hep de çocuklar uyurken yapılır bu konferanslar.

Ben de bir kerecik olsun katılmak isterdim, o zaman harikulade köşklerde binlerce ışık yanıyor çünkü, akşam yıldızları gibi parlayan bir sürü güzel insan geliyor. Böyle bir konferansı bir elmas patlaması olarak hayal ediyorum.

Otomobiller geliyordu babamı almaya. Annem beni sakinleştiriyor, babamın sadece bir konuşma yapacağını söylüyordu. O zaman rahatça uykuya dalıyordum, babamın nasıl konuştuğunu biliyorum zaten.

Konuşmaya neden bazen konferans, bazen de konuşma deniyor acaba?

Biz Polonya'ya gittiğimizde Manja ile Genek Amca Lviv'de bir sürü teyzenin bir aşağı bir yukarı dalgalandığı büyük soğuk karanlık bir evde oturuyordu.

Babam bizim de orada oturmamıza karşı çıktı.

Sonra benim orada kalmam söylendi ama annem istemedi. Babamın etrafı insan dolu ama annemin benden başka kimsesi yok.

Lviv'de küçük bir otele yerleştik. Otelin önünde denizci bereli on yedi zayıf adam vardı, tek işleri müşterilere kapıyı açmaktı, bununla geçiniyorlardı.

Odamız güneş gibi aydınlıktı ama pencereden dışarıya bakınca gördük ki her taraf Noel'di.

Hepsinin gerçekten kar olup olmadığını sordum anneme. "Evet," dedi.

İnanamıyordum.

Gökten kar yağıyordu. Her taraf karla kaplıydı ve parlıyordu, evlerde yıldızlar ışıldıyordu, büyük bir meydanda çam ağaçları vardı, tam ortada da sevgili Tanrı duruyor, kocaman koyu bir sütun halinde her şeye göz kulak oluyordu. Babam bunun sevgili Tanrı değil, Polonyalı bir general olduğunu söyledi.

Ama bu sadece gündüzleri doğruydu, geceleri o yine sevgili Tanrı oluyordu.

Dünya bembeyazdı. Sevinç içindeydim. Noel beşiği samanlarıyla dolu kızaklar geçiyordu yanımdan, bazı kızaklar çan çalıyordu.

O gün gizlice aşağıya koşup kendimi karların üstüne atmıştım.

Bazen kar kayganlaşıyordu. Bir keresinde annem Akademizki'nin orta yerinde kayıp düştü. Yürüyüşe geçen bir asker alayı onu yerden kaldırdı. Sonrasında anneme lastik ayakkabılar alındı. Ama karanlık evdeki teyzeler gibi küçük korkak adımlarla yürüdü hep annem.

Lviv'de hiç taksi yoktu. Sadece bir tane taksi gördük, o da bozuktu. O yüzden öğlenleri Café Roma'ya hep bir kızağa binip gidiyorduk.

Café Roma'daki adamların hepsi annemin elini öpüyor, onu güzel buluyordu. Babam milleti masasına topluyor, hep birlikte yeşil şnaps içiyorlardı, Brüksel ve Amsterdam'daki trafik lambalarının ışıkları kadar yeşildi bu şnaps. Adamların burunları ve kulaklarının üzerinde siyah kumaş siperlikler vardı, çünkü feci soğuk insanın uzuvlarını kemirir.

Bence sadece erkeklerin uzuvları kemiriliyor, çünkü oradaki kadınların hiçbirinin yüzünde siperlik yoktu ama burunsuz ve kulaksız bir kadın görmedim hiç.

Annem Lehçeyi telaffuz edemiyordu. Bu yüzden Lehçe öğrenmek zorunda kaldım. Café Roma'daki tuvaletçi kadının çocuğuyla ve otelimizin yakınında durup gizlice çakmak satan bir adamla arkadaş oldum.

Gizlice satıyordu, çünkü Polonya hükümeti çakmaklara karşı.

Adamın gelip geçenlere fısıltıyla seslenmesine yardım ediyordum bazen, kimse çakmak satın almayınca birlikte öfkeleniyorduk.

Yeni bir ülkede öğrendiğim ilk kelimeler, babamın edepsiz bulduğu, söylememe izin verilmeyen kelimeler olur. Ama insanın elindeki üç beş kelimenin birazından vazgeçmesi yazık doğrusu. Üstelik edepsiz kelimeler söylediğimde insanlar pek bir sevinip neşeleniyor.

Amsterdam'da Bay Krabbe de bana edepsiz bir Felemenkçe kelimeyi yasaklayınca, bunu onunla konuştum.

"Bay Krabbe, sümüğüm burnumda kaldığı sürece edepli mi?"

"Evet."

"Bay Krabbe, şimdi masaya sümkürürsem edepsiz mi olur sümüğüm?"

"Aynen öyle. Hem sümüğün hem de sen."

"Bay Krabbe, sümük demem edepsizce mi?"

"Burun akıntısı demek daha iyi belki."

"Burun akıntısıyla sümük aynı şey mi?"

"Evet."

"Bay Krabbe, masaya sümkürdüğümde burun akıntım da mı edepsiz olur?"

"Evet."

"Bay Krabbe, masadaki burun akıntım edepsizse ama burun akıntısı kelimesi edepliyse, bir kelime neden edepsiz olsun ki?"

"Lanet olsun, yetti artık. İstediğin kadar edepsiz laflar et, bana ne!"

"Bay Krabbe, sümkürülmüş burun akıntısı neden edepsiz oluyor?"

"Edepsiz değil, edepsiz olan sensin. Masaya sümkürülmez, çünkü masa kirlenir. Ayrıca iğrençliğin daniskasıdır."

"Bay Krabbe, sümkürülmüş sümükle edepsizim ama söylenmiş sümkürükle edepsiz olmuyorum, alt tarafı bir kelime işte."

"Ah, yavrum! Alt tarafı bir kelimeymiş! Sen ne bilirsin ki kelimeleri!"

"Bir sürü edepsiz kelime biliyorum ya Bay Krabbe."

Polonya'da bol bol kırmızı çorba içtik, beyaz tavuk eti yedik; met adında eritilmiş bal da içebiliyordum bazen. O zaman bir bulut gibi mutlu oluyordum.

Akademizki, çıplak siyah ağaçlı, insanların bir aşağı bir yukarı yürüdüğü geniş beyaz bir cadde. Annem böyle bir şeye gezinti caddesi diyor.

Caddede adamlar da vardı, bazıları kürk şapkalıydı.

Bazen adamlar telaşla geçip gidiyordu; adamlar yüzlerini saçlarına, sakallarına gömmüşlerdi ama soğuktan değil, Yahudi olarak sevgili Tanrı'yı sevindirmek için.

Bunu bana Genek Amca söyledi.

Doğru olup olmadığını bilmiyorum. Bazen bana yalan söylendiği de oluyor.

Sevgili Tanrı'nın insanlarda bol saçı sevdiğine inanıyordum ama. Babamın kel olmayı hiç istememesinin sebebini de biliyordum artık, Tanrı'nın annesinin de upuzun saçları var hem.

Öğleden sonra karanlık teyzelerin karanlık evinde olmam gerekiyordu. Bana annemi sordular. "Tanrı'yı sevindirmek istiyor," dedim.

Akşam babamla karanlık teyzeler bana, "Annenin kiliseye değil, kuaföre gittiğini bildiğin halde neden bize yalan söyledin?" diye sordular.

"Kilisedeydi ama."

"Kully! Annen sana kiliseye gideceğini mi söyledi?"

"Ama kuaför annemin saçı uzasın diye başını yağla ovuyor ya hep."

Beni anlamıyorlardı, bir şey de diyemiyordum artık, çünkü kelimeler bir anda kafamın içine saklanmıştı. Herkes yalan söylediğimi ya da ateşimin çıktığını düşünüyordu. Doktor çağırmaya kalktılar. Annem kilisedeydi işte, yalan söylemiyordum ben.

Herkesin bir sırrı var.

Polonya'nın soğuğunda ahududu dondurması yapmaya çalışırken yedi bardağı birden kırınca benim de bir sırrım oldu.

Şöyle oldu: Odamda ahududu şurubu bulundurmama izin verilmişti, çünkü ateşim vardı.

Ahududu şurubunu biriktirdim, sonra otelde kapısı kilitli olmayan tüm odalardan gizlice bardak aşırdım. Ahu-

dudu dondurması yapmayı çok istiyordum. Yedi tane bardağa ahududu şurubu doldurdum, bardakları pencerenin önüne dizdim, zira gece her şeyi buza çevirir.

Sabah uyanınca gecenin bütün bardaklarımı kırdığını gördüm.

Bunu kimseye anlatmak istemedim, insanlar bir şeyin kendiliğinden kırıldığına inanmaz ki hiç, anlatsaydım herkes yalan söylediğimi sanırdı.

Pembe dondurmam olmuştu gene de. Doğru dürüst yenilemiyordu ama görünüşü öyle güzeldi ki. Dondurmayı satmak, kazandığım parayı kırılmış bardaklar için babama vermek istiyordum.

Ama sonra dayanamayıp dondurmayı yedim, tadı düşündüğüm kadar güzel değildi maalesef. Dondurma parçalarını güneşe tuttum, o zaman parlak pembe elmaslar gibi yavaş yavaş eridiler.

Yatağım ıpıslak olmuştu, kalkıp bir sandalyeye oturdum, hastalığım da geçmişti.

Annemle babam doktorla birlikte geldiler. Doktora hemen, "Yedi bardak kırdım," dedim. Doktor alnıma dokundu ve "İyileşmiş, ateşi yok," dedi.

Sonra babam beni öptü.

Annem kırık bardakları kâğıt sepetine attı.

Umarım babam Polonya'da üşümüyordur şimdi. Belki Genek Amca ona bir palto alır.

Bizim kışlık paltolarımız Salzburg'daki rehinci dükkânında kaldı.

Salzburg'da da az kalsın Windsor Dükü yüzünden ölecektim.

Polonya'dan ayrılırken paltomuz vardı hâlâ.

Sonra Salzburg'a gittik.

Güneş açmış, hava ısınmıştı, dağlardaki karlar çok uzaklardaydı.

Salzburg'da olduğumuza şükrediyorduk.

Lviv'de kar kalmamıştı, her şey kararmış, gri çamurla kaplanmıştı.

Annem de en son Lviv'de çok fena sinirlenmişti.

Teyzelerden biriyle tenekeler, paslı demirler arasından geçerek Yahudi pazarına kadar gitmiştik. Bütün pazar paslı demirden ibaretti, gökyüzü sapsarıydı.

Ve her şey kırıktı. Kırık yataklar, kırık çocuk arabaları, kırık çocuk arabası tekerlekleri, kırık lambalar, kırık vidalar. Her şey paslıydı, insanlar da kırık ve paslıydı.

O esnada babamın Manja'yla birlikte pasın içinden geçtiğini gördük.

Manja'nın elinde kırmızı güller vardı.

Babam altı tane paslı çivi satın aldı, üç paslı çiviyi Manja'ya verdi. Manja güldü, yüzü yeşil rugan beresinin altında pembe pembe parlıyordu.

Babam ciddi görünüyordu. Önce Manja'ya baktı sonra anneme...

Annem babamın Manja'ya paslı çiviler hediye etmesini istemiyordu, babama elindeki üç paslı çiviyi atmasını söyledi. Babam, "Paslı çiviler şans getirir," dedi.

Benim daha şimdiden otuz paslı çivim var, ama onları satın almadım, eski klozet kapaklarından söktüm. Koleksiyonumda birkaç klozet kapağı menteşesi de var ama onların da bir değeri olup olmadığını bilmiyorum.

Annem çekip gitmek istiyordu.

Babam da çekip gitmek istiyordu, o hep gitmek ister zaten. Bir kahvaltı salonunda bol miktarda kahverengi fındık şnapsı içti ki zehirlenebilirdi de. Kahvaltı salonunda kahvaltı falan edilmiyordu, öğlenleri ve akşamları deliler gibi yemek yeniyordu, o küçücük yer ağzına kadar rengârenk kanepe doluydu.

Genek Amca ile teyzeler bizi eskisi kadar sevmiyorlardı. Kış bitmişti, her şey bitmişti, vizemiz de bitmişti.

Parasız pulsuz yola çıktık.

Akrabalar bize küçük bir kahverengi bavul verdiler. Onlara çok çok teşekkür ettik.

Lviv'den Salzburg'a varmak için trende gece gündüz gittik. Acıkınca küçük bavulu açtık. İçinde neler olduğunu görmek için sabırsızlanıyordum. Açlıktan başı sonu olmayan bir hortuma dönüşmüştü gırtlağım.

Gece, kompartımanımıza yıldızların ışıklarını serpiştirmişti; yemek yemek istiyordum artık, hepimiz istiyorduk.

Ama bavulda kurutulmuş mantar kolyelerinden başka bir şey yoktu, onları yiyemezdik.

Güzel de görünmüyorlardı, boyunda da güzel durmuyorlardı.

Annem usulca, mantarların dayanıklı olduğunu, bir gün bunlarla çorba pişirebileceğini söyledi.

Salzburg'a vardığımızda çok yorgun ve açtık.

Neşeli olmaya karar vermiştik. Babama para vermek isteyen adamlar vardı. Kitaplarını filme çekmeyi düşünüyorlardı.

Ben de sinemaya gittim bir kere, orada Shirley Temple'ı gördüm. Shirley Temple küçük bir kız, güzel ve fakir ama kötü durumda değil. Babam dedi ki: "O çocuğun milyonları var."

Milyonları ha!

Yere bir para koyduğunda ve para göğe değene kadar üstüne hep yeni paralar eklediğinde bir milyonun olur.

Ben her yerde hoplar zıplarım, neşem yerindedir hep, bunun için paraya ihtiyacım yok. Ama yetişkinlerin neşelenmek için paraya ihtiyacı var. Bu yüzden bir çocuğa göre çok daha zor onların işi.

Café Bazar'da oturup Tirol şapkalı rengârenk İngilizleri izlemek istiyorduk. Salzburg'daki Tirollülerin hepsi İngiliz.

Annem Café Bazar'a gitmeye hevesli değildi. Irmak kıyısındaki çayırlarda dolaşmak, çiçek açmış çalılara dokunmak, bir bankta oturmak istiyordu.

Annemle ben sık sık bir bankta otururuz. İçine güneş vursun diye ağzımızı açarız, sonra da güneş yeriz ve karnımızda sıcacık mutlu bir hayat hissederiz.

Babam güneş yemek istemiyordu. Café Bazar'da oturup Sliwowitz içmeyi tercih ediyordu, çünkü Sliwowitz onun içini güneşten daha çok ısıtıyor.

Bir köprüde duruyorduk, öyle neşeli görünüyordu ki ırmak. Annem bizi bir anda bırakıp beyaz dağlara, bir arkadaşıyla buluşmaya gitti; arkadaşı Café Glockenspiel'de onu bekliyordu.

Babam Glockenspiel* falan sevmediğinden benimle Café Bazar'a gitti. Dağlarda kar varken kafelerde dondurma olmuyor. Ben de dondurma yerine Linz turtası yedim. Babam çok şekerli koyu bir kahve içti ve de bol bol erik kokulu Sliwowitz. Orada oturup meşhur oyuncuları, paralı filmcileri bekledik.

Ama hiçbiri gelmedi, sadece bir garson gelip babamdan para istedi.

Babam beklememi söyleyip gitti; otelden paltolarımızı alacak, bir hizmetliyle birlikte rehin dükkânına götürecekti. Pencerenin önünde sessizce oturup gazetedeki resimlere bakmam söylendi. Halbuki yalnız başıma kıpırdamadan otururken hemen uykum gelir. Aniden uykuya dalar gözlerim.

Birdenbire çok korkunç şeyler oldu. İnsanlar masamı ve beni devirip yere attı, yüzüm pis küllere gömüldü; tepemde insanlar çıldırmış gibi pencerenin önüne doluşuyor, beni eziyorlardı.

---

* (Alm.) Türkçesi "çan oyunu" olan, ksilofona benzeyen bir müzik aleti. (ç.n.)

Artık hiç hareket etmiyor, ağlamıyordum da, çünkü ayaklar altında çiğnenerek öldüğümü düşünüyordum. Etrafımda o kadar çok ayakkabı vardı ki.

Sonra ayakkabılar gitti, garson masayı yerden kaldırırken beni gördü, beni de kaldırdı. Önce çığlık attım, kaldırılmak istemiyordum, çünkü insanlar bir anda yine koşup gelmişti.

Beni sandalyeye oturtmaya, orama burama dokunmaya kalktılar. Bana pasta getirdiler. Ama ben kendimi savundum, sağa sola tekme attım, etrafa tükürüp pastayı insanlara fırlattım.

Sonra babam geldi, onu hemen tanıdım. "Tanrım, burada neler oluyor böyle?" diye haykırdı babam.

"Beni ayaklarıyla çiğneyip öldürdüler," diye bağırdım.

Babam beni kucağına aldı. "Bir tarafın incindi mi, canın yanıyor mu?"

"Hayır, öldüm ben, beni çiğneyip öldürdüler."

"Kully, hayattasın ya işte, hareket ediyorsun ya, o pastayı niye öyle tutuyorsun?"

"Ölsünler diye insanlara fırlatacağım, çiğneyip öldürdüler beni."

Ölmüştüm ben ama babam buna inanmıyordu. Masalar dans ediyor, ağaçlar yürüyordu, onları parçalamak istiyordum, demir vardı ellerimde... Sonra uçtum, çok uzaklara uçtum.

Café Bazar'ın karşısında Dirndl*, kaşe palto ve pantolon satan bir mağaza var. Meğerse Windsor Dükü bir şeyler satın almak için o mağazaya girmiş. Herkes Windsor Dükü'nü görmek için pencereye koşmuş. Benim talihsizliğim pencerenin önünde oturmamdı.

---

* Üstü dar ve dekolteli, altı geniş, önlüklü, özellikle de Bavyera ve Tirol'e özgü geleneksel kıyafet. (ç.n.)

Daha sonra bir gün babam dükü gösterdi bana.

Görülecek bir tarafı yokmuş. Çocukları onun yüzünden yere deviren insanları anlamıyorum. Eskiden bir kralmış bu dük, yeri İngiltere aslında.

Babamın paltolar karşılığında aldığı parayla hizmetlinin ücreti ödendi. Kalan parayla da akşam Augustinerbräu'ya* gittik, manastırın taş döşeli sokaklarında satılan minik turplardan ve tuzlu simitlerden aldık, koca kupaları bira çeşmesinde birayla doldurduk.

Ben bir şey içmedim, bira kupalarını taşımama ve o büyük salondaki masaların arasında şarkı söyleyerek dolanmama izin verildi sadece.

Annem babamın paltoları götürüp vermesine kızmıştı. Halbuki babam benim paltomu da vermemekle aptallık etmişti, çünkü paltom daha sonra Buchs'ta sınırdan geçerken çalındı. Salzburg'u, paltolarımızı bir daha hiç göremeyeceğiz, çünkü oradaki yeni hükümet de çok tehlikeli.

Bu yüzden annemle ben şimdi Amsterdam'dayız. Ama buradan da gitmek zorundayız; damgalarımız artık geçerli olmadığı için polis bizim burada kalmamıza izin vermiyor. Babam da hâlâ dönmedi.

Bay Krabbe bir kez para verdi bize ama yeterli değildi. Otel ücretinin tamamını ödeyemedik.

Hollanda kraliçesinin jübilesi varmış, Amsterdam ona bir karnaval hazırlıyor.

Şehir sarı sarı dalgalanıyor. Herkes neşeyle çalıp söylüyor, bir adamın otelimizin önünde durup ateş yediğini de gördüm.

Noel'e az kaldı, anneme ne hediye edeceğim ben?

---

* Salzburg'da bir ortaçağ manastırında yer alan çok eski ve meşhur bir lokanta. (ç.n.)

Annem bazen ölmek istiyor, o zaman huzur bulur, korkuları sona erermiş. Ama ölürse bana ne olacağını bilmiyor.

Ben henüz ölmek istemiyorum, daha çocuğum ben.

Annem para kazanmak için oda hizmetçisi olup çalışmak istiyor. Ama ülkeler onun oda hizmetçisi olmasına izin vermiyor.

Dünya karardı, çünkü yağmur yağıyor ve savaş var.

Bay Krabbe savaşla ilgili her şeyi biliyor. Savaş gelip her şeyi öldüren bir şey. O zaman hiçbir yerde oyun oynayamam, başıma sürekli bomba düşer.

Bay Krabbe hiç gelmiyor artık.

Bay Krabbe'nin bisikletini bir kanala doğru sürdüm ama suya düşen sadece bisiklet oldu. Kanalların korkulukları yok, o yüzden kolaycacık olabiliyor böyle şeyler. Rembrandtsplein'deki güzelim kanallardan biriydi, üzerindeki çiçek tekneleri suda yüzen bahçeler gibiydi.

Neyse ki ben kanala düşmedim. Bir keresinde, tren garının oradaki kanalda yüzen bir sıçan görmüştüm. Sıçan bir cadıydı aslında, beni ele geçirmek istiyordu.

Bisikletin kanala bensiz düşmesine Bay Krabbe de memnun oldu ama çok sevinçli bir hali yoktu.

Annem yatakta, çünkü hasta. Benimle uyumak istemiyor artık, bana hastalık bulaştırmak istemediği için geceleri yerde yatıyor. Beni hâlâ seviyor ama.

Hayatımda bir kez olsun yerde yatmayı feci istiyorum, hep yerde oturuyorum zaten.

Odada gri bir halımız var, çıplak bir çayır gibi yumuşacık.

Telefon çaldığı zaman annem yataktan kalkıp mavi geceliğiyle odanın ta öbür ucuna kadar gitmek zorunda. Amsterdam'daki telefonlar yatağın başucunda durmuyor.

Bunun nedenini Bay Flens'e sordum, o da bana açıkladı. Genelde insanlar sabahları uyandırılmak istiyormuş, bunun için de telefonun çaldırılması gerekiyormuş. İnsan-

lar ahizeye yattıkları yerden uzanamamalıymış, yataktan çıkmalıymışlar.

Bay Krabbe, şimdi otellerde insanların tavandan akan soğuk suyla sulandığı bir şey de icat edildiğini söyledi.

Bize göre hava hoş, bizim uyandırılmamız gerekmiyor hiç, biz hep uyuyabiliriz.

Annem ateşler içinde sessiz sedasız yatıyor. Her şeyin bittiğini söylüyor. Pembe ceketli yaşlı asansörcünün yanına oturdum. "Ne yapmalı?" diye sorduk kendimize.

Annem benimle oynamak da istemiyordu artık. Yoksa hep oyunlar oynarız biz: Şimdiye kadar kaç yatakta yattın? Ya da: Şimdiye kadar kaç trene bindin? Ya da: Dünyada kaç samimi arkadaşın var?

O zaman elimize kâğıt kalem alır, birbirimize göstermeden cevaplarımızı yazarız. En sonunda kimin şusu busu daha çoksa o kazanır. Annem üç kere Prag-Budapeşte trenini, bir kere de Manja'yla birlikte bindiğimiz Lviv-Varşova trenini unuttu. Brügge'deki yatağı da unuttu annem; altın topuzlu o demir karyolada öyle sıkış tıkış yatıyorduk ki, hangimizin ben, hangimizin annem olduğunu bile bilmiyorduk artık.

Tam altımızda bir birahane vardı, insanlar orada dans ederken yatağımız da dans ediyormuş ya da yer tahtaları kırılacakmış da tüm kahkaha ve çığlıklar odamıza doluşacakmış gibi geliyordu bize.

Odamızın zemini aşağımızdaki insanlar için zemin değil, tavandı.

Soğuktu. Babam küçük yatağımıza otururdu, bazen de bacağımın üstüne; ve yorgana yanlışlıkla kırmızı şarap dökerdi.

O zamanlar Ostende'ye gitmek istemiştik de yol paramız sadece Brügge'ye kadar yetmişti; ama babam da oradaki kiliseleri görmek istiyordu zaten, ölen huzuru, büyülü hayatı.

Yaşlı asansörcü dedi ki: "Babana telgraf çekmemiz lazım." Telgraf çekmem için bana borç verecek.

Şimdi büyük postaneye gidiyorum, yolu biliyorum.

Etrafta bir sürü insan dikiliyor, çünkü kraliçenin arabası şehirde tur atıyor. Onu ben de görmek isterdim, başında kocaman bir taç vardır belki.

Ama hiç vaktim yok.

Sokaktaki dilencinin yanında iri bir çoban köpeği yatıyor. Çoban köpeğinin sırtına kemerle bağlanmış kraliçenin resmi. Başında tacı var.

Bir adam yüzünü beyaza boyamış. Yerlerde sürünüyor, gelip geçenler ona bazen para veriyor.

Telgraf parasını kaybetmemem lazım.

Ben de yerlerde sürünebilirdim.

Her tarafta üzüm, şeftali, portakal ve pasta tezgâhları var. Bir şeyler satın alabilmeyi çok isterdim. Bir sürü insan dileniyor, çünkü onların da parası yok.

Damrak'a büyük bir kırmızı kutu dikilmiş, içinde sağa sola zıplayıp konuşan kuklalar var, bir tiyatro gösterisi bu.

Ta ötede insanlar çığlık çığlığa haykırıyor, kraliçe şimdi oradan geçiyor.

Küçük atlar çekiyor altın ve elmastan büyük dolaplar taşıyan arabaları. İçlerinden müzik sesi geliyor.

Her taraf müzik.

En güzeli de, postanenin karşısında duran kahverengi atlar. Askerlerin atları bunlar. Hayvanları beslemek yasak sanırım. Bir atın bacağında pembe bir bandaj var.

Belki de ürküp düşmüştür, yanına iyice yaklaşabilsem keşke.

Ben de çok düştüm, annem her defasında koşup yaramı sardı.

Postanenin karşısında bir nöbetçi kulübesi var, onun tam önünde sırtındaki askerle birlikte bir at duruyor. Nö-

betçi kulübesi o kadar büyük ki, at kulübenin içine üstündeki askerle birlikte girebiliyor.

Postanede telgrafı tek başıma çektim. Bir memur bana yardım etti. Babam, onsuz hastalandığımızı ve öleceğimizi biliyor şimdi.

Fena bir şey yaptım galiba ama öyle tatlı ki bu iki kobay. Belki annem sevinir de iyileşir hemencecik.

Telgrafı çektikten sonra elimde biraz para kalmıştı.

Postaneden çıkınca çok fakir bir çocukla karşılaştım; çocuğun biri beyaz, diğeri siyah benekli kahverengi iki kobayı vardı. Onları herkese gösteriyordu, bazen birileri para veriyordu. Öyle çok istiyordum ki hayvanların benim olmasını. Kalan bütün paramı çocuğa verdim.

Çocuk onların yakında yavrulayacaklarını da söyledi bana. Öyleyse bir gün yüz kobayım olur, bazılarını satarım. Nihayet paramız olur o zaman.

Annem uyuyor şimdi. Yüzü her zamanki gibi yine.

Korkunç bir şey oldu. Annem bir anda benim annem değildi artık. Annem sanki savaşa ve bombaya dönüşmüş, her an patlayacak gibiydi.

Ben odaya girer girmez yataktan fırladı, bağırıp çağırdı ve bana bir şamar attı.

Hızlı hızlı konuşuyor, ateş püskürüyordu; kaç saattir nerede olduğumu söyleyemedim bile.

Kobaylarımın sıçan olduğunu sandı, durumu açıklamama izin vermedi.

Duvardaki telefona uçtu, tanıdığımız bütün insanlarla konuştu, onlara demediğini bırakmadı; gözleri giderek irileşiyor, giderek kararıyordu.

Ağlamadım, korktum sadece.

Odadaki bütün zillere bastı annem, temizlik görevlisine bağırdı, garsona da. Garsona bir sürü yemek siparişi verdi, şarap ve sigara da istedi.

Sigara içmek istiyordu, halbuki sigara içmez annem.

Ölmek istiyordu, sonra sağa sola telefon açtı yine, bağırıp çağırdı.

Dudakları titriyordu, gözleri öfkeyle dolup taşıyordu.

Çalışma masasının altında oturuyordum, beni göremiyordu.

Kaplumbağalardan biri yanından geçerken annem onu hızla kaptı.

Bağırmak istedim, annem kaplumbağayı o sinirle pencereden aşağıya atacak ya da duvara fırlatacak sandım.

Birdenbire annem havaya kaldırdığı elindeki kaplumbağaya baktı, yüzü küçülüp cansızlaştı. Kaplumbağayı yavaşça yere bıraktı, kendini yatağa attı ve hemen uyuyakaldı.

Korkum geçmişti artık, daha fazla üşütmesin diye annemin üstünü örttüm.

Kobaylarım dolabın altına girmiş. Onlarla oynamaya can atıyorum ama rahatsız olsunlar istemiyorum, bırakayım da rahat rahat yavrulasınlar.

Hayvanların yavrulaması isteniyorsa yalnız bırakılmaları gerektiğini söylemişti Bay Fiedler. Kaplumbağalarım çoğu zaman yalnız oldukları halde neden yavrulamıyorlar acaba?

Annem hâlâ uyuyor. Hiç ses çıkarmıyorum.

Halının üstünde yürüyen gümüş bilyelerim var benim, ele gelmiyorlar ama dünyanın en güzel gümüş böcekleri onlar.

Daha önce komodinin üstünde duran termometrenin içindeydiler.

Ne zaman böyle bir termometre ortaya çıksa kesin hastadır insanlar.

Termometreyi parçalamak istedim; içinde ne olduğunu, içindeki şeyin neden yukarıya doğru hareket ettiğini

görmek istiyordum; sonra yanlışlıkla kırdım onu – o sırada elimi azıcık kestim.

Gümüş ateş bir anda küçük bilyeler halinde halıda dolaşmaya başladı.

Annem iyileşecek, ateşin ne olduğunu biliyorum artık. Şimdi halının ateşi var, bizim bir daha hiç ateşimiz çıkmayacak ve ben gümüş ateş böcekleriyle oynayacağım.

Her şey yolunda, babam yakında dönecek.

Annem uyuyor, saçı altın, pembe altınla aydınlandı oda, belki ben de altındanımdır şimdi.

Caddeden tramvaylar, motosikletler geçiyor. Gözlerimi kapattığım an odanın içindeler.

Odamızdaki masa restorana döndü. Az önce garson geldi, masaya beyaz bir örtü serdi, üstüne de şarap, bardak, tabak ve bir sürü yemek dizdi.

Bunları annem istemişti ama hiçbir şey içmedi, bir şey de yemedi. Annem uyuyor, değişmiş sanki.

Masayı dolduran bütün o yemeklerin hiçbirini canım istemiyor. Yemeklerin tadı kobaylarımın hoşuna gider miydi acaba?

Dolabın altına bir göz atmayı, yavrulayıp yavrulamadıklarını görmeyi çok istiyorum.

Ama yapmasam daha iyi, yoksa çalı fasulyeleriyle başıma gelen şeyin aynısı olur belki. Bir keresinde çalı fasulyelerini toprakla dolu bir kaba dikmiştim, böylece zümrüt yeşili çalılar yetiştirecektim.

Ama dayanamayıp ikide bir toprağı parmakladım, çünkü yeşil çalıların nerede olduğunu görmek istiyordum. Böyle yaparak öyle rahatsız ettim ki çalı fasulyelerini, topraktan zümrüt yeşili çalı çıkamadı.

O zaman annem bana dedi ki: "Beklemeyi bilmek ve sabretmek lazım; hiçbir gelişime müdahale edilmemeli, her şey kendiliğinden olmalı."

Her şey kendiliğinden olmalı. Kobaylarımı rahat bırakmak istiyorum, annemi de uyandırmak istemiyorum.

Annemin yatağının altında harikulade güzel bir renkli kartpostal var. Babamdan geldi, babam kokuyor. "Öpüyorum sizi, sabredin, moralinizi bozmayın," diye yazıyor.

Altına da Manja, "Sevgiler, selamlar," diye yazmış.

Annem uyandığında iyileşmişti. Bakışları yine yumuşak, gözleri yine maviydi, sesi odada hafif bir esinti gibi uçuşuyordu.

"Kaç kişiyle konuştum, kaç kişiye bağırıp çağırdım? Ah Kully, içime şeytan kaçtı sanki!"

Kısacık birkaç dakika içinde bir sürü insanın kalbini kırabilir insan. Ama insanların gönlünü almak çok daha uzun sürer. Bazen hiçbir şey bir daha düzelmez.

Annem sağa sola telefon ediyor. Artık bağırmıyor, çok yumuşak bir sesle konuşuyor, kırık kalpleri tamir etmeye çalışıyor.

Az önce Bay Krabbe'nin ve bizi arada bir görmeye gelen üç yazarın kalbini kırdı. Bir de, bazen evine kahveye gittiğimiz yaşlı Bayan Brühl'ünkini.

Bana da kötü davrandı, bir şamar attı ama ben onun çocuğuyum, ben onunum.

Annem telefonda konuşurken saçına maşa yapıyor. Telefonda konuşurken beyaz dantelli siyah ipek elbisesini giyiyor. Telefonda konuşurken yüzünü pudralıyor. Işıldıyor, parlıyor, menekşe kokuyor. Bana kocaman bir öpücük veriyor, yine değişmiş. "Yaşamak istiyorum Kully, benim tatlı yavrum, seni seviyorum, sen de beni seviyor musun?"

Ben annemi hep seviyorum ama bazen onun için endişeleniyorum biraz.

Annem kobaylarımı dolabın altından çıkarıyor, henüz yavrulamamışlar.

Masamızda bir sürü yemek var, salata da.

Kobaylarımız canlarının istediğini yesinler.

Annem kobayları beslemek istiyor ama yorgun onlar, beslenmektense uyumak ve ölmek istiyorlar. İpek kürkleriyle yatıyorlar kurulu soframızın üstünde. Hiçbir şey yemiyorlar, belki de ölmüşlerdir, belki de yavruluyorlardır. Onları rahat bırakmak lazım.

Annemin saçında kara bir kuş uçuyor, bu onun şapkası. Yemek yemiyor, bir kadeh şarap içiyor. Kobaylarım hiç kıpırdamıyor. Hayvancıkları rahatsız etmek istemiyordum ben, onları tekrar dolabın altına koyup yanlarına birkaç marul yaprağı bırakıyorum, belki yeniden canlanırlar.

Annem dışarı çıkmak istiyor, "Bekle beni," diyor. Bana bir öpücük daha veriyor. Ağzı o kadar yumuşak, o kadar açık ki uykuya çağıran bir döşek gibi. Ama ben henüz uyumak istemiyorum.

Annem kapıda duruyor. Elinde bir kâğıt var, bir telgraf formu.

"Telgraf çektim ya ben anne," diyorum. Annem bana ne dediğimi anlamamış gibi bakıyor, sonra telgrafı elime tutuşturup, "Yok, vazgeçtim, yırt at şunu Kully," diyor. Ve çarçabuk gidiyor. Telgraf Emile Jeannot'ya yazılmış, annem şöyle demiş: "Peki, gelin."

Annemin yastığının üzerinde bir mektup, bir de fotoğraf duruyor. Fotoğraftaki adamı tanımıyorum. Gerçek bir amcaya benzese de hiç yakışıklı değil. Üzgün gözleri var ama belki o da sadece yorgundur.

Fotoğrafçıya götürülürken ben de hep böyle yorgun olurum, ben de hiç sevmem fotoğraf çektirmeyi.

Annemle babamın gündüzleri görüştüğü insanları biliyorum sadece.

Geceleri annemle babam, ben uyuduğum için göremediğim bir sürü insanla daha buluşuyorlar.

Mektubu ve fotoğrafı yırtsam mı, bilmiyorum.

Adam anneme Fransızca yazmış. Annem okuyabildi mi ki bunu? Her şeyi hep bana çevirtir de.

Adam şöyle yazmış: "Madam, sizi unutmadım. Hemen hemen bir yıl önce burada, Paris'te Chez Les Vikings'de oturup sek şampanya içtiğimizi hatırlıyor musunuz? Güzeldiniz, neşeliydiniz. Eşiniz Boulogne'a gitmiş, sizi bana emanet etmişti. Umarım sizi sıkmamışımdır madam. Birkaç gün önce Amsterdam'dan gelen ortak bir arkadaşımızla karşılaştım. Sizi görmüş. Yalnızsınız öyle mi madam, yalnız ve üzgün? Bir dosta ve hizmetkâra ihtiyacınız varsa madam..."

Annem geldi, mektubu elimden aldı. Yanakları kızarmış, elbisesinin yakasına canlı pembe karanfiller takmış.

Annem, Bay Jeannot'nun babamın da arkadaşı olduğunu söylüyor. "O da yazar mı?" diye soruyorum.

"Evet," diyor annem ama onun roman değil, şiir yazdığını söylüyor. Ne de olsa Fransızmış Bay Jeannot, ayrıca Fransa'da fabrikası da varmış.

Çarkların vızır vızır döndüğü fabrikalara bayılırım.

Fabrikası olan tanıdığımız pek yok maalesef.

O kadar çok fabrika var ki. Bir keresinde bir sigara fabrikası görmüştüm. Kitaplar da fabrikalarda yapılıyor ama öncesinde yazılmaları gerekiyor.

"Bay Jeannot'nun ne fabrikası var anne?"

"Ah, amma çok soru soruyorsun Kully," diyor annem, "tabut fabrikası var."

Bay Jeannot babamla arkadaşsa, bize fabrikasındaki tabutlardan hediye eder belki. Gerçi tabutu ne yapacağız ki biz?

Ama öldüğümüzde bizi belki o tabutlarla bedava gömerler.

Parası olmayan ölü insanlara ne oluyor acaba?

Annem kuşların ve diğer hayvanların da öldüğünü söyledi. Bütün o ölü kuşlara ne oluyor acaba? Büyük bir orman biliyorum, orada öten bir sürü kuş vardı ama yerlerde tek bir ölü kuş görmedim.

Beyaz martılar da ölüyor ama gömülmüyorlar. Bütün o ölü martılar ve güvercinler nerede acaba? Belki de o kadar yükseğe uçuyorlar ki artık aşağı inemiyorlar, ölünce de bulutların üzerinde yatıyorlar.

Ölen hayvanların bir sürüsünü de insanlar yiyor. Bu sayede ortada kalmıyorlar hiç olmazsa.

BABAMDAM BİR TELGRAF geldi, Hollanda'ya varmasına az kalmış. Belçika'daymış.

Hollandalılar onu ülkeye sokmuyor, çünkü babam yüklü miktarda bir para gösteremiyor. Hollandalılar sığınmacıları artık almak istemiyor zaten.

Annemle benim burada daha fazla kalmamıza da izin verilmiyor. Ama Belçika'ya babamın yanına da gidemiyoruz, çünkü Belçika vizemiz yok.

Babamın yanında Prag'dan ve Polonya'dan gelen bir sürü insan varmış, çünkü insanlar oralarda da korku içinde yaşıyormuş. Korku bizim burada da var.

Dilerim babama kavuşuruz artık. Babam Belçika sınırına kadar gelse, biz de Hollanda sınırına kadar gitsek birbirimizi görüp el sallayabilirdik belki?

Bay Krabbe, şimdi savaş çıkarsa hepimizin hapse atılıp kurşuna dizileceğini söylüyor.

Otelin lobisine bizimle görüşmeye bir sürü insan geliyor. Avusturya'da tanışmıştık onlarla, Prag'da, Polonya'da. Neredeyse herkes buraya, Amsterdam'a akın etmiş, bazen ağlıyorlar, "Siz gene şanslısınız," diyorlar.

Sonra annem de ağlamaya başlıyor.

Otelin önünde büyük bir kafe var, insanlar açık havada saman rengi sandalyelere oturup kahve içiyor. Çimler öyle yeşil ki, her şey ışıldıyor.

Tramvaylar arabalarla sohbet ediyor, parıldıyorlar, kornalarını, zillerini çalıyorlar. Hava artık iyice ısındığından battaniye ve paltolara ihtiyacımız kalmadı. Herkes ter içinde. Elini sıktığın birine yapışıp kalıyorsun. Ama yakında hava soğuyacak yine.

Bazen babam Brüksel'den telefonla arıyor bizi, o zaman diyor ki: "Sakin olun çocuklar, sakin olun." Benim babam hiç ağlamaz.

Hava çok sıcak ve bizim karnımız aç. Otel faturasını ödeyemediğimiz için buradan gidemiyoruz. Başka bir ülkeye sokulmuyoruz ama burada da artık kalamıyoruz.

Belki hapse gireriz, o zaman bizi güzelce yedirip içirirler.

Kranich Amca da hapiste.

Kranich Amca'yı Viyana'dan tanıyorduk. Sonra bir anda o da buradaydı. Kranich Amca yaşlı, kocaman bir göbeği ve altın yüzüğü var. Annemin de böyle bir altın yüzüğü vardı ama Nice'te sattık, çünkü sabuna ve diş fırçasına ihtiyacımız vardı.

Sabunumuz yoksa üzülmüyorum. Ama insan öyle çabuk kirleniyor ki büyük şehirlerde, hem de durduk yerde.

Kranich Amca burada bizimle birlikte güneşte oturuyordu, kravatı rengârenkti. Alman hükümetine karşı çıkan dizeler söylediği için Avusturya'dan ayrılmak zorunda kaldı. Hollanda sınırından bir Kızılderili gibi sürünerek geçti.

Şimdi hapishanede tutuluyor.

Hapishaneden çıkınca Hollanda'da kalamayacak. Başka bir ülkeye de giremiyor ama.

İnsanlar gazeteleri ve özel baskılarını okurken korkuyla titriyorlar. Dünyaya birdenbire neler oldu böyle?

Ne çok isterdim yine bir çocukla oyun oynamayı.

Geceleri annem bana öyle sıkı sarılıyor ki canım yanıyor, uykuya dalamıyorum. Arabalar vızır vızır geçiyor penceremizin önünden. "Kully, dayanamıyorum artık," diye bağırıyor annem, yataktan fırlıyor, santraldan Köln'e telefon bağlatıyor. Anneannemle telefonlaşmak istiyor.

"Ah, anne," diye haykırıyor, "nasılsın? Öyle korkunç ki her şey!"

Anneannemin sadece anneannem olduğunu sanırdım hep ama aynı zamanda annemin annesi o.

Annem odaya hep çok zengin bir kahvaltı söylüyor, aç kalmıyoruz artık. Hollanda'da kahvaltı öğle ve akşam yemeğinin de yerini tutuyor.

"Battı balık yan gider," diyor annem. Bana sıkıca sarılıyor ama yanımda değil. Hiç bilmediğim kelimeler söylüyor ve sorularıma cevap vermiyor. Savaş böyle bir şey mi?

Annem otelin son faturasının zarfını açmadı bile. Maşayla saçına harikulade dalgalar yapmakla meşgul.

Arada sırada otelin lobisinde, usul usul, sessizce yüzen küçük balıklarla dolu kocaman cam kutuların olduğu köşede oturuyor. Bazı balıklar boncuk gözlerini bana diktikleri zaman altın dantelle kaplıymış gibi görünüyorlar.

Bazen iki balık birbirine doğru yüzüp öpüşüyor. En güzeli de bu.

Çoğu zaman annemin yanında kara gözlü bir adam oturuyor. Adam annemin elini sıkıca tutup öpüyor. Annemin eli küçük balıkların yüzgeçleri gibi hafifçe titriyor. Gözleri kocaman, masmavi.

Annem artık yalnız kalmak istemiyor. Yanında olmamın anneme hiçbir faydası yok. Çünkü ben Mussolini, Hitler ve Chamberlain hakkında konuşamıyorum; bunlar devlet adamları.

Onlar hakkında annem de daha başka bir şey söyleyemiyor bana.

Ama hepsinin savaşla bir ilgisi var. Büyüdüğüm zaman her şeyi anlayacağım.

İyi de, büyüyünce üzülüp duracaksa niye büyüsün ki insan?

Bir keresinde annem, yetişkinlerin bazen kabahat işlediğini ama dünyada hiçbir şeyin insanı kabahat işlemekten daha çok üzmediğini söyledi.

Annem en çok da babam yanında olmadığında üzülüyor galiba. Babamın onu öptüğü, elini saçlarında gezdirdiği zamanlar hep neşeliydi. Şimdi bazen babamın onu artık bulamamasını, başka bir hayata başlayabilmeyi istiyor. Çoğu zaman öyle huzursuz, öyle ölü ki annem. Ancak babam gelince canlanacak. Daha önce hiç böyle olmamıştı.

SAVAŞ ÇIKARSA BABAMI belki de bir daha hiç göremeyeceğiz. Annem bundan korkuyor. Babamın bizi yalnız bıraktığını, bizi artık sevmediğini düşünüyor. Otelin kafesinde yeşil üniformalı askerler dolanıyor daha şimdiden ama hiçbirinin tüfeği yok. Herkes yakında savaş çıkacağına inanıyor. Amerika'ya ya da İsveç'e kaçmak istiyorlar ya da artık hiçbir şey istemiyor, sadece bekliyorlar.

Ben korkmuyorum, çünkü annem yanımda.

Sabahları bize kahvaltımızı getiren garson da korkmadığını, savaş falan çıkmayacağını söyledi.

Savaş çıksa ve biz bir kampa kapatılsak bile bize yemek getirmeye devam edecekmiş.

Hollandalı bir aileyle de görüşüyoruz, çünkü eskiden annemle kadın Almanya'daki bir görgü okuluna gidiyormuş.

Bu ailenin iki çocuğu var. Onlardan hoşlanmıyorum, çünkü sürekli çığlık atıyorlar, bana vurmaya ya da saçımı çekmeye çalışıyorlar. Oysa ben oyun oynamak istiyorum.

Bir keresinde oyuncak mutfağımı evlerine götürdüm. Annem bana iyice eprimiş mavi bir ipek bluz vermişti,

ondan perdeler, örtüler uydurabilirdik. Yeni mobilyalar yapmak için kibrit kutularım, makasla yıldız kesip çıkarmak için yaldızlı kâğıdım da vardı. Yıldızları mavi halının üstüne koyup gökyüzü oynayabilirdik.

Ama çocuklar önce güldüler, sonra çığlık attılar, oyuncak mutfağıma saldırıp saçımı çektiler.

Çok sakin bir sesle, eğer bir daha böyle şeyler yaparlarsa kocaman çakımla onları delik deşik edeceğimi söyledim.

İkisi hemen büyüklerin yanına koştu. Ama onlar radyo dinledikleri için çocukların ne dediğini anlamadı. Radyodan korkunç bir böğürtü geliyordu, hiç hoşlanmıyorum bu sesi duymaktan.

Almanya'da biri savaş hakkında konuşuyordu. Radyodaki adamın adı Hitler'di. Adam yeni bir ülkeye, Çekoslovakya'ya sahip olmak istiyordu.

Radyo susunca Hollandalı kadın eve kuru fasulye alacağını söyledi; savaşta çocuklarıyla birlikte yemek için bol bol kuru fasulye alacaktı.

Çocuklar artık saçımı çekmediği için hayatlarını bağışladım. Yatağa götürülürken ağlıyorlardı. Sonrasında babaları bana vurmaya kalktı, ben de bunu yapmamasını, yoksa onu da delik deşik edeceğimi söyledim.

Annem çakımı istedi, ben de verdim, çünkü ona itaat etmek zorundayım. Hem nasıl olsa otelde babamın giderken unuttuğu üç çakım daha var.

Bu Hollandalı ailenin evine bir daha adım atmam yasaklandı. Annem içime şeytan kaçtığını söyledi.

Ama içimde şeytan olsaydı karnım ağrırdı. Yabancıların ve çocukların bana vurmasına, o kadar uslu durduğum ve onlarla oynamak istediğim halde canımı yakmasına hiç gelemem. Bir keresinde annem bana, insanın her şeye aynı silahla karşılık vermesi gerektiğini söylemişti. Ama her zaman yapamıyorsun bunu. İtalya'da sivrisinek-

ler beni soktuğunda ben de onları sokamadım. Hayvanları ancak ezerek öldürebildim.

BİLİYORDUM İŞTE, biliyordum!

Babam burada!

Annem huzursuz olduğu için sabah erkenden kalkmış, savaş çıktı mı diye bakmak için aşağıya inmişti. Ben kendimi sıcacık yatağa gömmüş, gerçekten de yavrulayan, sonra da otel müdüriyetinin bana para mara vermeden yavrularıyla birlikte el koyduğu kobaylarım gibi yusyuvarlak kıvrılmış yatıyordum.

Sigara paketlerinden kitap ayracı yapıp sokakta satsam mı diye düşünüyordum.

Ben yataktayken telefon çaldı. Telefona gitmek istemedim, çünkü sabah erkenden Bay Tankaard arar hep. Anneme, saç dökülmesine karşı tarifin Almanya'dan gelip gelmediğini sorar.

Bay Tankaard Felemenkçe şiirler yazıyor ve hep saçını düşünmek zorunda, çünkü saçı yok. Ona kendi saçımı satmayı çok isterdim.

Ama Bay Tankaard benim saçımı alıp kendi başına dikemez ki. Hem parası da yok.

Telefonu açtığımda ahizenin öbür ucunda babam vardı, hızlı hızlı konuşuyordu.

"Tek kelime etme Kully, benim burada olduğumu kimseye söylemeyin. Hemen bir taksiye atlayıp Pansiyon Vandervelde'ye gelin."

Taksiye binip çok uzağa gittik, Vondelpark'ı, Amstel'i geride bıraktık.

Sokaklar sakinleşip ıssızlaştı, binalar küçüldü. Taksi nihayet durduğunda babam karşımızdaydı, bizi hemen taksiden çekip çıkardı. "Bana Pierre de Anniciğim, bana baba deme Kully, odaya çıkana kadar tek kelime etmeyin."

Bizi hızla binaya soktu, merdivenler daracıktı, yüksek tavanlı karanlık koridoru çiçekli sarı elbiseli korkunç şişman bir kadın doldurmuştu.

"Olmaz," dedi kadın ve önümüzü kesti. Tepesine yığdığı kabarık kır saçları tir tir titriyordu. "Yatak odasına hanım misafir olmaz."

"Tanıştırayım, bu Madam Vandervelde," dedi babam, "kendisi çok hoş bir kadındır. Fakat biraz olsun Fransız adabına uygun davranabilseydiniz madam, çok daha hoş olurdunuz, cinsel çekiciliğiniz de artardı. Bir gün yolunuz Fransa'ya düşerse madam, şu tavsiyeme mutlaka uyunuz: Saygın ve güvenilir bir izlenim uyandırmak istiyorsanız, otelde kalırken odanıza genç ya da olgun beylerden birini kabul etmeden geçirdiğiniz geceler üçü aşmasın sakın. Sırf görüntüyü kurtarmak için bile olsa..."

Annem inliyor, şişman kadın öfkelenip bağırıyor:

"Burada Hollanda adabına uygun davranacaksınız."

"Bittabi," diyor babam ve bir anda ciddileşiyor, "beni sert önlemlere başvurmaya mecbur etmeyin madam. Üstümde sadece bir pardösü var, pardösünün altında çıplağım. Geçmemize derhal müsaade etmezseniz pardösümü çıkarırım."

Babam annemle beni kadının yanından ittirip merdivenlerden yukarıya çekiyor. Bir odanın kapısını açıyor ve kadına diyor ki: "Kimse bizi rahatsız etmesin lütfen... Bana Büyük Katerina'yı hatırlatıyorsunuz madam, devlet memuru bir mimarla evlenmek yerine çariçe olmalıymışsınız, Stalin de Potemkin'iniz olurdu, ama siz müthiş siyasi yeteneklerinizi kırmızı pelüş kaplı koltuklara harcadınız. İyi kalpli olduğunuz için kendinizle gurur duyduğunuzu biliyorum. Bana hemen yarım şişe rom ve yiyecek bir şeyler getirirsiniz, değil mi? Bu küçük kızın karnı aç, benim de bir şeyler içmem lazım."

"İşte bu kadar," diyor babam. Bizi odaya kilitliyor. "Ya gerçekten bir sürü yiyecek getirir şimdi ya da polisle birlikte gelir."

Sonra sessiz sedasız durup birbirimize bakıyoruz. Babam birdenbire feci derecede solgun ve yorgun görünüyor.

Annemi yatağa oturtuyor, sonra yere yığılıyor. Başı annemin dizlerinde. Annem iki elini babamın başına koyuyor.

Odada çıt çıkmıyor. Küçük, soğuk, çirkin odanın halısı da yok. Kahverengi yer döşemesinin üzerinde dibine kadar sıkılmış boş boya tüpleri var; mavi, yeşil, kırmızı. Dingildek küçük ahşap masanın üzerinde bir gül buketi duruyor, ortalık toz ve bodrum kokuyor.

Gül buketinin altında yedi küçük deftercik var.

Aa, pasaport bunlar, yedi pasaportumuz var.

"Dokunma onlara Kully," diye bağırıyor babam.

Yatakta annemin yanına oturuyor. Annemi öperken yüzü yine gülüyor. Sonra beni öpüyor.

Üstüne bir gömlek ve pantolon geçiriyor. Hem gülüyor hem anlatıyor.

Kapı tıklatılıyor, babam kapıyı açıyor. Kapının önüne bırakılan tepsiyi içeri alıyor.

Babam kendine bir su bardağı dolusu rom koyuyor, ben yemeğe girişiyorum.

Babamın rengi yerine geliyor, saçı da öyle hasta ve tel tel değil artık.

Burada olduğunu kimse bilmemeli. Başka bir adı var şimdi, Hollanda'ya Belçika pasaportuyla gelmiş.

Yazar da değilmiş artık, dekor ressamı, duvar ressamıymış şimdi, yani öyleymiş gibi yapıyormuş.

Belçika'da arkadaşlarını bulmuş, onlar ona Belçika pasaportlarını ödünç vermişler. Şimdi pasaportları burada kalmasına izin verilmeyen fakir insanlara ödünç veriyormuş. Belçika pasaportlarıyla Fransa'ya geçebiliyorlarmış.

"Ağlama Anniciğim," diyor babam, "her şey düzelecek. Biliyorum, her zamankinden daha korkunç zamanlardan geçiyoruz. Önce seni ve Kully'yi, sonra da kendimi öldürmeliyim aslında. Ama her tür sorumluluk duygusundan yoksun olduğumu biliyorsun. Savaş çıkınca hiçbir şansımız kalmayacak, çünkü Alman yayınevleri burada kitap yayımlatmazlar artık. Benim neler yaşadığımı sorma bile. Bu arada, savaş çıkacağını sanmıyorum ben."

Babamın bavulu da yok artık, bir köşedeki kocaman gri çuvaldan tıka basa yazıyla dolu kâğıtlar çıkarıyor.

Ah, o kadar sevinçliyim ki, Bay Krabbe'ye nihayet vereceğiz romanı!

Annem mutluluktan kuş gibi cıvıldıyor.

Babam hemen otele dönmemizi istiyor, annemin her şeyi daktiloda temize çekmesi, sonra Bay Krabbe'ye telefon etmesi, romanı ona vermesi ve biraz daha para alabilmek için elinden geleni yapması lazımmış. Babamın hiç parası kalmamış ama şişman kadından biraz borç almaya çalışacakmış.

"Şimdilik otelde kalmaya devam edin," diyor, "hiç endişelenmeyin, ben her şeyi düşündüm. Kendini telefonda Amsterdam Bankası'nın bir çalışanı olarak tanıtacak bir Hollandalıya oteli yarın öğleden önce Felemenkçe aratacağım. Böyle bir telefon otel üzerinde iyi bir izlenim bırakır ve iyi niyetli zavallı otel müdüriyetinin sinirlerini yatıştırır. Anniciğim, senin telefonda tek yapman gereken, 'evet' ve 'teşekkür ederim' demek ve öğle vakti aşağıya inip kapı görevlisine Amsterdam Bankası'nın saat kaça kadar açık olduğunu sormak. Böylece zaman kazanmış oluruz. Sonrasını bu akut savaş tehlikesi yine birkaç aylığına ortadan kalkınca düşünürüz."

Annem gülüyor, gözleri masmavi ve kocaman.

Babam yedi pasaportu masadan kaldırıyor, çünkü onlarla oynamamı istemiyor. Oynamayacaktım ki zaten.

Neyse ki yerdeki boya tüplerini sıkmama kimse bir şey demiyor.

Babam çuvaldan bir manto çıkarıyor.

"Bu güderi mantoyu sana getirdim Anniciğim, Manja'dan kaptım, onun dört tane kürk mantosu var. Manja da Brüksel'de. Kıskançlık etme Anniciğim, buraya Genek'le geldi, barıştılar. İnsan bir volkanın üstünde yaşayınca öyle bir ateş basar ki umursamazlık bile fokur fokur kaynayarak aşka dönüşür."

Babam bana da bir manto getirmiş; benimkini Madam Rostand renkli yünlerden örmüş. Mantoyla rengârenk bir kanepe yastığına benziyorum.

"Aldatacak mıydın beni Anniciğim," diye soruyor babam, "şu Fransız tabut fabrikatörüne aşk mektupları mı yazdırttın kendine? Hollandalı genç bir romantiğe sıcak el sıkışmaları mı bahşettin? Keşke bu kadar salak olmasaydın Anniciğim. Biliyorsun ki sen sadece ama sadece benimsin, başka kimsenin olamazsın. Kadınlara aşk tavsiyeleri vermek bir erkeğin çıkarına değildir ama senin için bir istisnada bulunacağım: Sadece imparatoriçelerin ya da dişi şeytanların bir âşığı olabileceğini aklından çıkarma Anniciğim. İmparatoriçeler kendilerinden sıkılan ya da sıkıldıkları bir âşığı öldürtebilir, dişi şeytanlar ise âşığına tam zamanında intihar ettirmeyi becerir."

"Ama ben bir şey yapmadım ki," dedi annem usulca, "ben seni seviyorum, fena halde yalnızdım sadece."

"Bir şey yapmadığını biliyorum Anniciğim, yoksa seni çoktan pencereden aşağı atmıştım."

Babam duvarı yumruklayınca korkuyorum, saklanmak istiyorum.

"Tanrım, çocuk," diyor annem, "çocuğu düşün, her şeyi anlıyor o."

"Ah, Kully," diye haykırıyor babam. Beni kaldırıp havaya atıyor. "Çocuk benim ne dediğimi anlıyorsa bunun

ona bir zararı olmaz, anlamıyorsa da, en kötü ihtimalle bir faydasını görmez."

Beni tekrar yere indiriyor ve anneme bir bardak rom uzatıyor. Ama annem içmek istemiyor. Babam ona jambonlu kanepe hazırlıyor. Küçük bir çocuğu besler gibi bir lokma ısırtıyor.

Ben tam bir yetişkin gibi yemek yiyor, önümdeki her şeyi tek başıma silip süpürüyorum.

Annem ayağa kalkıyor. Benimle otele dönüp manüskriyi daktiloda temize çekmek istiyor.

Babam anneme bakıyor.

"Anniciğim," diyor birden, "doğru mu? Brüksel'de seninle fazlaca samimi vedalaştım galiba? Doğru mu Anniciğim?"

Annem, "Evet," diyor.

Babam annemi yatağa götürüp yanına oturuyor. Üzerlerine yağmur yağan bitkiler gibi hiç kıpırdamadan şaşkın şaşkın oturuyorlar yatakta.

N'oluyor?

"Bir çocuğumuz daha olacak, Kully," diyor babam.

Şimdi durduk yerde niye bir çocuğumuz daha olacakmış bilmiyorum ama artık yapacak bir şey olmadığını söylüyorlar.

Üstelik de çocuk bir sürü paraya patlayacak, sahip olmadığımız paraya.

Annemle babamın bir gün beni yabancı birilerine vermesinden çok korkuyorum. Benim yerime şu yabancı çocuğu versinler. İş ciddileşirse çocuğu Bay Krabbe'nin yayınevine teslim edivermelerini söylüyorum.

"Çok iyi," diyor babam. "Çocuğun parlak fikirleri var. Vakit geldiğinde Anniciğim, Krabbe'ye gidersin, gerçi giderek katılaşıyor –bugünlerde insanlardaki bu hızlı taşlaşma sürecini izlemek olağanüstü ilginç– ama bence bu durumdaki bir kadınla baş edemez. Üstelik henüz hiçbir

yazar onu böyle zorlu bir görevle karşı karşıya getirmedi, onun için de çok yeni bir vaka bu. Hiç merak etme Anniciğim, sevgilim, her şeyin bir çaresi bulunur, her şey düzelir, ben bir yolunu bulurum. Kanada beşizlerimiz* olsa bile... Aslına bakarsan, şu Amerika seyahatini bir daha bir düşünmek lazım."

HER ŞEY YOLUNDA. Annemin yüzü gülüyor, babam yanımızda. Yabancı çocuk şimdilik ortalarda yok, savaş da şimdilik ortalarda yok. Gecikti.

Annem geceleri yatakta sağa sola dönmüyor artık, uyurken çığlık da atmıyor.

Bir gece, babam daha Amsterdam'a gelmeden önce, sokak hâlâ pazar gününü yaşıyordu, arabalar yoldan vızır vızır geçiyor, insanlar şarkı söylüyor, gökyüzündeki ışıklar odamızı parıldatıyordu. Yatakta yatıyor, uyanık mıyım, uyuyor muyum, bilmiyordum.

Annem yatakta dimdik oturuyordu, sadece sırtını görebiliyordum, pembe ipekten bir duvardı sırtı. Bazen bir ışık dans ediyordu odamızda, yan odadaki telefon durmadan mırıldıyordu.

Aşağımızdaki sokakta bir adam ıslıkla şarkı söylüyordu. Annem titredi: "Duydun mu? Islığı duydun mu? Az önce sokakta biri ıslıkla Horst Wessel Şarkısı'nı** çaldı... burada, Amsterdam'da."

Bu şarkıyı bilmiyorum ama annemi neden bu kadar üzüp korkutmuştu acaba?

Annemin yüzünü bulamıyordum artık, o kadar uzaklardaydı ki yüzü.

O zaman annemi hayalimde bir ağaca dönüştürdüm, çünkü bir ağaç sakindir, hiç korkmaz. Bir ağacın karnı

---

* 1934'te Kanada'nın Ontario kentinde doğan Dionne Beşizleri, sağlıklı bir biçimde dünyaya gelen ve hayatta kalan ilk beşizlerdi. (ç.n.)

** Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin marşı. (ç.n.)

acıkmaz, gözyaşı yoktur. Ağaç gülmez, konuşmaz. Annemi artık titremesin diye bir ağaca dönüştürdüm. Ancak ondan sonra uykuya dalabildim.

Sabah uyanınca annemi hemen uyandırmadım ama sonra bir ağaç olarak kalmasından korktum. Ellerimle saçlarını taradım, ayak başparmağını çimdikledim ve onu tekrar eski haline getirdim.

Yakında Paris'e gidiyoruz, o zaman yine başka bir yerde olacağız. Başka bir yere gidince bir adım daha ilerliyor, mutlu oluyoruz.

Ben hep annemden önce uyanırım. Sonra da pencereden içeriye gri sabah girer.

Elimi havaya kaldırıp parmaklarımı hareket ettirir, duvarda tavşanlar, zürafalar oynatırım.

Bazen sokakta bir gümbürtü kopar ama henüz hiç silah sesi duymadığım için bunun bir kurşun mu, yoksa patlayan bir araba tekerleği mi olduğunu anlayamam.

Babamın bir tabancası var, onunla ateş edebilir. Çok çaresiz kalırsak tabancayla öldürecek bizi. O zaman bize artık hiçbir şey olmaz.

İnsan öldüğü zaman benim ölü deniz hayvanlarım gibi kötü kokuyordur herhalde. Ama bunun bir önemi yok, ölüyken koku alamazsın nasılsa.

Yetişkinler bana ölünce cennete gidilebildiğini anlatıyor.

İnsanların çocukları aptal yerine koymasına, çocukların hemen de her şeye kandığını sanmalarına sinir oluyorum. Para ödemeye bile gerek kalmadan cennete gidilebilseydi, aklı başında hangi insan bunca endişe ve dertle yeryüzünde yaşamaya devam ederdi ki?

Kötülük eden insanların cehenneme gittiğine de inanmıyorum ben. Cehenneme bu yüzden gidiliyorsa, kötü insanlar kötü bir şey yapmayacak kadar akıllılar.

Bir keresinde babam Hollandalılarla konuşurken dedi ki:

"Vaizlerin bir değişiklik yapıp bütün iyi insanların cehenneme, bütün kötü insanların da cennete gideceğini söylemesi hiç fena olmazdı belki. O zaman iyi insanlar kötü olur, kötü insanlar da kendilerine kurban bulamazdı artık. Sonunda dünya belki biraz daha huzurlu bir yer olurdu."

Hollandalılar bu sözlere fena kızdılar; katı dindar olduklarını, babamınsa Tanrı korkusu nedir bilmeyen bir heretik olduğunu, bu gidişle beni de yoldan çıkaracağını söylediler.

Babama göre insanın ya dindar ya da katı olması yeterliydi, ikisinin bir arada olması iğrençliğin daniskasıydı.

"Tanrı'dan korkmak mı? Niye? Tanrı'ya güvenmeye bir diyeceğim yok. Ama çocuğumun Tanrı'dan korkmasındansa kibrit kutularına ya da likör kadehlerine tapmasını tercih ederim. Dünyadaki bütün felaketlerin başı korkudur. Tanrı'nın neden insanların ağzını bağlayıp ellerini kelepçeleyen, sonra da onları daire içinde koşturan modern bir diktatör olarak görülmesi gerektiğini anlamıyorum. Almanya'daki bütün o pislikler, insanlar orada ezelden beri korkuyla terbiye edildiği için ortaya çıkabildi. Çocuğun dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren ana babasından korkması bekleniyor. Üstüne bir de saygı duyması isteniyor. Niçin? Ana babanı ya seversin ya da sevmezsin, seversen onlara saygı da duyarsın zaten; eğer sevmezsen anan baban senin gösterdiğin saygıyı ne yapsın. Yani ilkönce baba çocuğun korkmasını ister. Sonra çocuk okulda öğretmeninden korkar, kilisede sevgili Tanrı'sından korkar, askerde üstünden, iş yerinde amirinden korkar, polisten korkar, hayattan korkar, ölümden korkar. Sonunda bir millet korkuyla o kadar köleleştirilir, o kadar sakatlanır ki, korku içinde hizmet edebileceği bir hükümeti başa geti-

rir. Bu da yetmez, korku içinde yaşamaya meraklı olmayan milletlere tahammül edemediğinden onları da korkutmaya girişir. Önce Tanrı'yı bir tür diktatör haline getirdiler ama artık ona da ihtiyaçları kalmadı, çünkü şimdi daha büyük bir diktatörleri var."

Sevgili Tanrı'dan korkmuyorum ben. Babamdan da korkmuyorum, arada bir kızsa bile sonra hep şefkatli davranıyor.

Neyse ki bir daha hiç okula gitmek zorunda değilim. Okulda bir şey öğrenmiyorsun zaten.

Tanıdığım Hollandalı çocukların hepsi de benden epey büyük. Ama ben onlardan çok daha iyi İngilizce, Lehçe, Fransızca ve Almanca konuşuyorum. Sadece Felemenkçeyi benden biraz daha iyi biliyorlar.

Şimdi gazetedeki kurları da okuyabiliyor, gulden'i zloty'ye, zloty'yi Belçika frangına çevirebiliyorum. Matematikte en önemli şey bu. On doların bir marktan bin kez daha değerli olduğunu bilmek lazım.

Buradaki çocuklar böyle şeylerden hiç anlamıyor.

Geçenlerde bir atlasa bakıyorlardı, atlasın içinde resimler vardı ama gerçek resimler değil; mavi, yeşil, pembe lekeler işte. Bunlar ülkelermiş, çocukların bunları okul için ezberlemesi gerekiyormuş.

Bütün o ülkeler gerçekte çok farklı görünüyor, çoğunu biliyorum. Zamanla diğer ülkelere de gideriz herhalde.

Bir keresinde babam ve Polonyalı bir avcıyla birlikte kızağa binip Karpatlar'a gittiğime ve bir kulübede ayı postu üzerinde yatıp ayı jambonu yediğime de inanmıyor çocuklar.

Londra'daki İngiliz arkadaşımın mektubunda, şehirdeki sisin bir parçasını kutuya koyup bana gönderebileceği kadar kalınlaşıp karardığını yazdığına da inanmıyorlar.

Çok yüksek sesle okuyabiliyorum, çünkü annem giyinirken ona hep gazete okurum.

Gazeteleri sevmem, çünkü gazetelerde genellikle kötü şeyler yazar: Kimse göz kulak olmadığı için kaynar suya düşen küçük çocuklar, kamyonların altında kalan yetmiş yaşındaki adamlar ya da cinnet geçirip ailelerini baltayla doğrayan kadınlar.

Ailelerin kökünün kurutulmasının, kırmızı ojeyle boyanan tırnaklar gibi çılgın bir moda haline geldiğini söyledi babam.

Babam kadınlarda cart kırmızı ojeli tırnaklardan hiç hoşlanmaz, kanlı et parçalarına benzedikleri için midesini bulandırıyorlarmış. Bir keresinde bir hanımefendiye, kırmızı tırnaklarına ancak göbeğine bir de yakut takarsa katlanabileceğini söyledi. Hanımefendi buna yanaşmadı, yakutu göbeğine nasıl tutturacaktı ki zaten.

Noel'e az kaldı. Burada, Hollanda'da Noel o kadar da önemli değil, çünkü ondan önce, çocukların armağanlarını aldığı ve ellerinde fenerlerle ortalıkta şarkı söyleyerek dolaştığı Sinter Klaas kutlanıyor.

Sinter Klaas'ta hâlâ burada olursak bu seneki fener alayına katılırım belki.

Ben de bir fener satın alabilirim kendime. Şimdi babam burada ya, arada bir yatağının altında bozuk para buluyorum.

İnsanın görmekte zorlanacağı kadar küçük Hollanda paraları var. Ama gene de değerliler, bayağı bir şey alınabiliyor bu minik paralarla.

Babam hâlâ o tehlikeli şişman kadının pansiyonunda kalıyor. Kadının tırnakları da kırmızı ojeli şimdi, çünkü babam hep elini öpüyor.

Kadın babama sürekli rom bulduğundan ve annemin babamın yanına gelmesine de ses çıkarmadığından ba-

bam kadının tırnaklarına bir şey demiyor, zira böyle bir kadının hiçbir şeyine laf edilmez artık.

Babam her gördüğü kadının elini öper. Annem bundan bazen rahatsız oluyordu ama babam bir keresinde dedi ki: "Yabancı kadınların elini öpmeyen bir adam kendi karısının da ayağını öpmez."

Almanya'dayken her Noel'de anneanneme giderdik, ne güzeldi. Yemek odasında ışıklar ve parlak toplarla süslü bir Noel ağacı olurdu, ağacın en tepesinde de beyaz bir yıldız. Birlikte şarkılar söyler, hediyeler için birbirimize teşekkür ederdik.

Sonrasında istediğim kadar pasta ve badem ezmesi yememe izin verilirdi. Bir süre sonra babam huzursuzlanır, bir meyhaneye gidip bir bardak bira içmek isterdi, çünkü evlere tıkılıp kalmayı hiç sevmez.

Ama Noel'de bütün meyhaneler kapalı olurdu. Tramvaylar da işlemiyordu. O yüzden babam Noel'i gerçekten sevemedi hiç. Şarkı söylemeyi de sevmez zaten.

Kuş yuvalı hanım buna çok şaşırmış, "Şarkılar söylenen yere yerleş rahatça – Kötülerin şarkıları olmaz asla," demişti.

Bunun üzerine babam bana, tam da öyle bir yere asla yerleşmemem gerektiğini söyledi, zira şarkı söylenen yerde hayati tehlike varmış. Hep bir ağızdan söylenen şarkılar cinayete kapı açmakmış, her savaş şarkılarla başlarmış.

Geçen yıl Noel'de yataklı trenle Amsterdam'dan Paris'e gittik.

Yataklı trenlere çok bayılmıyorum; o kadar pahalılar ki, onlara nasıl binebildiğimizi bilmiyoruz aslında. Bu trenlerin içinde dolanmak da mümkün değil, çünkü sırf yemekli vagondan ibaretler. Kompartımanları ve koridorları yok.

Ama gümrük memurları yataklı trenlerde bagajlara normal trenlerde görülmediği kadar iyi muamele ediyor-

lar. Hem seyahat esnasında Belçika transit vizesi de daha kolay alınıyor.

Ayrıca trenin bütün çalışanları bizi tanır. Bir sürüsü babamın yakın arkadaşı. Hemencecik babamın masasına koşup ona Marc de Bourgogne getirirler, babamı daha trendeyken Paris havasına sokan bir konyak bu.

Babam normal trenlerde de hep yemekli vagonda oturmak ister ama bu o kadar kolay bir şey değil. Özellikle de Fransız trenlerinde insanların yemeğini çabucak yiyip kalkması bekleniyor. Yemekli vagonda saatlerce oturulmasından hiç hoşlanmıyorlar.

Babamın sinir olduğu bir şey de, masasının etrafının süpürülmesi; bence de çok aptalca bir şey bu, çünkü yerler anında kirleniyor.

Babam yataklı trendeki garsonlardan biriyle çok iyi arkadaş, çünkü ikisi bir keresinde trende Katalonyalı ya da Patagonyalı büyük bir devlet adamıyla ilgili bir olaya tanık olmuş.

Birdenbire trende büyük bir gümbürtü kopmuş. Herkes devlet adamının üstüne bomba düştüğünü sanmış, adam da öyle sanmıştır herhalde, zira onun ülkesinde böyle şeyler normal.

Ama sonra makinist çok özür dilemiş, patlayan sadece kalorifer borusuymuş.

Babam böyle olaylara bayılır. Garsonun da çok hoşuna gitmiş.

Noel'de garson babama tahtadan bir Noel ağacı hediye etti, ağacı kendi elleriyle yontmuş. Bavullarımızın hiçbirine sığmadığı için babam onu hep koltuğunun altında taşımak zorunda.

Ağacı birine hediye etmemiz ya da bir yerde bırakıvermemiz mümkün değil.

Garson ağacın hiçbir bavulumuza sığmadığını çok iyi biliyor. Ağacı görünür bir biçimde taşımazsak onun artık bizde olmadığını hemen anlar.

Babam bazen ağaçtan nefret ediyor ve en iyi, en samimi arkadaşlıkların bile hediyelerle mahvedilebileceğini söylüyor; en iyisi ben kimseye bir şey hediye etmemeliymişim.

Başka şeylerden kurtulmak da çok zor, o yüzden bu kadar çok bagajımız var ya zaten.

En büyük sıkıntıyı eski ayakkabılarımızla yaşıyoruz. Yıprandıkları için giyemiyoruz bu ayakkabıları ama birilerine verilecek gibi de değiller.

Eski ayakkabılarımızı iki kere otel odasında bırakıverdik ama bu çok aptalcaydı. Her defasında bir bellboy trenimize koşup bize ayakkabıları getirdi; beş paramız yokken bir de ona bahşiş vermek zorunda kaldık.

Bu tür şeylerden kurtulmanın en iyi yolu onları otelden çıkarken şiltenin altına sıkıştırmak, o zaman ancak tren hareket ettikten sonra bulunuyorlar.

Ama bunu da eğer otele bir adres vermediysen yapabilirsin, yoksa ayakkabıları paketleyip adresine gönderebilirler, o zaman bir de gümrük ücreti ödemen gerekir.

Bir keresinde acayip kirli yırtık pırtık gömleklerle İtalya'da başımıza geldi bu. Son zamanlarda bu tür şeyleri yabancı apartman girişlerine gizlice bırakmak zorundayım.

O esnada sanki bir şey çalıyormuş gibi bir korkuya kapılıyorum. Halbuki bizim olan bir şeyi veriyorum.

Paris'e vardığımızda babam o kadar mutlu oluyor ki, Gare du Nord'da dans etmeye başlıyor. Paris'i dünyanın bütün şehirlerinden daha çok seviyor.

Babam başka şehirlere en fazla dört hafta tahammül edebilirken Paris'e üç ay dayanabiliyor ama oraya da ancak o kadar işte.

Aslında biz sadece trendeyken mutluyuz.

Bir şehre varmayagörelim, bu sefer de oradan bir daha çıkamayacağız diye fena halde korkmaya başlıyoruz. Asla

paramız olmadığı için her defasında her otelde, her şehirde tutsak kalıyor, daha ilk günden kurtuluşumuzu düşünmeye başlıyoruz.

Paris'e son gittiğimizde ince ince sessiz bir kar yağıyordu. Boulevard Saint Germain'deki otelimize gitmek için bir taksiye bindik. Place de la Concorde gümüş gibi parlıyordu.

Kafelerin önünde küçük demir sobalar vardı, insanlar sobaların etrafındaki açık renk hasır sandalyelere oturmuş, kırmızı, yeşil, mavi, kahverengi içkiler içiyordu. Babama kalsa taksiden iniverirdi.

Otele varır varmaz babam Anatole adındaki *concierge* ile kucaklaştı; fena halde şaşıdır Anatole ve çok şey bilir, en başta da babamın Krabbe'yle imzaladığı sözleşmeleri. Babam sözleşmeleri imzalamadan önce Anatole'e danışır.

Ne zaman seyahat etsek annem peronlarda el arabalarıyla taşınan kitaplar arasında babamınkilerin de olup olmadığını görmek için istasyonlarda trenden dışarıya bakar.

Babam kitaplarının satılıp satılmadığıyla o kadar ilgilenmiyor. Onun için önemli olan, Anatole'ün, Bay Krabbe'nin çıkardığı hesabın aklına yatmadığını söylemiş olması.

Otelin lobisinde şair Fiedler ile karısı da vardı. Bu otele geleceğimizi tahmin ederek bizi karşılamaya koşmuşlardı.

"Görürseniz korkmayın," dedi Bayan Fiedler, "Jeanne Moth da burada."

"Aman Tanrım," dedi annem.

"Aman ne iyi," dedi babam.

Anatole büyüklere Calvados ikram etti. Bana da hafiften çürümüş bir muz verdi.

Otelin valesi bagajımızı şoförle birlikte asansöre taşıdı.

Anatole şoförün parasını ödedi, yanımıza oturdu ve Calvados'undan küçük yudumlar aldı. Bay Fiedler hiç içmiyor, babam çok içiyordu.

Sonra durmadan Jeanne Moth'u konuştular. O kadın da Almanya'dan gelmiş ve bir daha hiç geri dönmeyecekmiş. Resim yapıyor, fotoğraf çekiyormuş, ayrıca Amerika'ya da gitmiş.

Ben onu Ostende'de görmüştüm. Korkunç vahşi koyu kızıl saçları, kocaman kırmızı bir ağzı var. Huzursuz biri, sürekli etrafta dolanıyor, gülüyor, ağlıyor ve konuşuyor.

Ama bir keresinde onu kumsalda sessiz sedasız otururken de görmüştüm.

"Çok hoş da olabiliyor ama çoğu zaman sinir bozucu," dedi Bay Fiedler.

"Sinirden sinire değişir," dedi babam. "Benim hoşuma gidiyor."

"Evet, seninle sabahlara kadar içiyor çünkü," dedi annem.

"Yapışmadığı erkek yok," dedi Bayan Fiedler.

"Hiç de bile," dedi babam, "sadece elde edebileceği erkeklerle flörtleşecek kadar sezgi sahibi."

Bayan Fiedler kızarıp bozardı, sonra patladı: "Ay, utanma nedir bilmeyen birinin herhangi bir erkeğin aklını başından alması büyük marifet sanki. Akılsız kadın isterse, akılsız erkek daima hazırdır. Her erkek o tuzağa düşecek kadar kendini beğenmiştir."

"Kabalık edip kendini sevilmeyen kişi durumuna mı düşürsün yani," dedi babam.

Annem de kızdı artık: "Bence o kadın sinsi ve içten pazarlıklı."

"Saçma," dedi babam, "toy bir genç kız gibi en olmayacak nesneye ya da özneye körüne körüne ve de şuursuzca âşık olup altından kalkamayacağı kadar çok fedakârlıkta bulunabilen biri o."

"Üç kere telefon etti dün kocama," diye haykırdı Bayan Fiedler, "ve son kitabına övgüler düzerek onu iltifat yağmuruna tuttu, hiçbir yazar buna karşı koyamaz tabii."

"En başta da bir yazarın karısı karşı koymamalı," dedi babam.

Ama Bayan Fiedler giderek öfkeleniyordu: "O kadın kötü karakterli."

Bir anda dibimizde bitiyor Jeanne Moth, saçları daha da kızıllaşmış. Gülüyor, seviniyor, beni öpüyor ve Bayan Fiedler'e diyor ki:

"Ah canım, sözlerinize o kadar sevindim ki, bir kadının başına gelebilecek en kötü şey, başka kadınların onun karakterini övmesi. Bu sabah kendimi o kadar yaşlı ve çirkin buluyordum ki, korkunç bir aşağılık kompleksine kapılmıştım, oysa şimdi..."

Babamı öpüyor.

"Peter, meleğim, birbirimizi ne zamandır görmüyoruz? Kravatın yeni mi? Şimdi ne yazıyorsun? Ne zaman gezintiye çıkıyoruz? Sana anlatacak o kadar çok şeyim var ki, bana akıl vermen lazım... Çok mu değişmişim?"

Annemi öpüyor.

"Tanrım, burada olmanız beni çok mutlu etti. Harika görünüyorsunuz Anni, küçük bir kız gibi incelmişiniz. Bakın, alnımda ne iğrenç kırışıklıklar oluştu. Çorabım da delindi, çıkıp da bir çorap almaya fırsat bulamadım kaç gündür. Siz de çekiştiriyor muydunuz beni? Öyle şeyler yapmayın sakın. Kocanıza hayranım. Ama o bana tutkun değil."

Elindeki kocaman gri şapkayı sağa sola sallıyor, heyecandan bitkin düşüyorum. Lobiye bir anda bin insan doluşmuş gibi. Jeanne Moth, babamın onun önüne doğru ittirdiği koyu yeşil kadife koltuğa atıyor kendini.

"Sadece bir dakikalığına. Hemen gitmem lazım. Anatole, neden içecek bir şey vermiyorsun bana? Sen de çekiştirdin mi beni?"

"Ben asla kimseden nefret etmem, asla kimseyi çekiştirmem," diyor Anatole ve bir kadehe içki dolduruyor, "çok mu olsun, az mı?"

"Çok."

Jeanne Moth kadehi bir dikişte bitiriyor: "*À votre santé!*"*

Elleri bembeyaz. Başparmağında siyah mürekkep lekesi var.

"Tanrım, Peter, öyle sevinçliyim ki burada olduğunuz için. Bak ne diyeceğim, adam Norveçli, elli yaşlarında, kır saçları, uykulu bir bebek gibi tatlı mavi gözleri var, hiç açmadığı bir şemsiyeyle dolaşıyor. Ne diyorsun buna? Karısı acayip sevimli, pembe bir top, umarım kıskançlığa kapılmaz. Ama on beş yıldır evliler zaten, onlarla Oslo'da tanıştım. Şimdi ilk kez Paris'teler, masumiyetleri öyle dokunaklı ki. Bir hafta önce azı dişlerimden birini çektirmek zorunda kaldım, güldüğüm zaman belli oluyor mu? Demek istediğim, bir kadının bir dişinin eksik olması bir erkeği çok mu rahatsız eder, yoksa beni böyle de sevebilir misiniz Fiedler? Son kitabınız harika bu arada. Yarın öğleden sonra benimle Deux Magots'da bir aperitif içmeye gelirseniz size müthiş şeyler anlatırım ve New York'taki bir gazete için fotoğraflarınızı çekerim. *Au revoir*** sevgililerim, hemen gitmem lazım, Norveçlilerim bekliyor."

Ve bir anda öyle hızla ortadan kayboluyor ki, az önce gerçekten burada mıydı bilemiyor insan.

Herkes sus pus. Sonra Bayan Fiedler diyor ki:

"Şimdi de o zavallı Norveçli kadını mutsuzluğa sürükleyecek. Ne yapıp edip Fransa'dan ayrılmaya zorlanmalı, hakikaten bir şeyler yapmak lazım. Alman mülteci o, *carte d'identité*'si*** yok. Fransa vizesinin süresi bir hafta önce bitti, bunu kendisi söyledi."

---

* (Fr.) Sağlığınıza! (ç.n.)

** (Fr.) Görüşmek üzere. (ç.n.)

*** (Fr.) Hüviyet cüzdanı. (ç.n.)

"Kapa çeneni," diye bağırıyor Bay Fiedler. Bunu söylerken gözleri öfke saçıyor.

"Ah," diyor babam, "sıradan küçük burjuva kadınlarının kıskançlık yüzünden birbirlerinin başına şemsiyeyle vurduğu, daha da nahoş kadınların sevimli anonim mektuplar yazdığı o eski güzel günler nerede? Bugünlerde iyiler bile siyasi şantaja başvuruyor. Politika bütün insanları, bütün insani ilişkileri zehirlemişe benziyor gerçekten. Jeanne ne kadar da tatlı bir kızdır, bazen biraz fazla şefkatli, biraz deli doludur, kendini ve duygularını bol keseden harcar. Çok zekidir ama aptallık yapma fırsatını bulduğunda her koşulda o aptallığı yapar. Fakat asla kimseye kötülük etmez."

Babam ayağa kalkıyor, şapkasını takıyor, kimsenin elini sıkmadan çekip gidiyor.

Bay Fiedler şapkasını alıp babamın peşinden seğirtiyor.

Annem ağlıyor.

Bayan Fiedler başını iki yana sallayıp soruyor: "Hayret doğrusu, siz bir şey anladınız mı?"

"*Mais oui, madame*,"* diyor Anatole.

Sonra resepsiyona gidiyor, kara tahtadan anahtarlarımızı alıyor ve "*Elle est fatiguée, la petite*,"** diyor.

Böyle bir resepsiyonun arkasına geçip orada neler olduğunu görmeyi hep istemişimdir ama annem ağlıyor, ben de yorgunum. Asansörde uyuyakalıyorum.

Uyandığımda annemle birlikte kocaman bir yatakta yatıyordum. Annem hâlâ ağlıyordu, kat hizmetlisi bize büyük birer fincan sütlü kahve ve kruvasan getirdi, babam hâlâ dönmemişti.

Annem anneanneme telefon etti, çünkü Noel'di, çünkü babam ortalıkta yoktu.

---

* (Fr.) Hem de nasıl, madam. (ç.n.)

** (Fr.) Yoruldu ufaklık. (ç.n.)

Sonra öğle vakti Jeanne Moth yaprak yeşili bir pijamayla yalınayak odamıza geldi, hemen soyundu, küvetimize girdi ve oradan annemi teselli etti.

Daha sonra hepimiz hızlıca giyindik ve Norveçlilerle birlikte babamı aramaya çıktık.

Babamı Coupole'de bulduk, halbuki orası kimseyi bulamayacağın kadar büyük bir meyhanedir. Gürültüden geçilmez, tıklım tıklım doludur ve bazı insanların kadın mı erkek mi olduğu bile anlaşılmaz.

Herkes gülüyordu, her şey yolundaydı.

Annem ille de hindi yiyecekti, babam hem istiridye hem salyangoz istiyordu, Norveçliler ise *Choucroute garni** söylediler, çünkü *sauerkraut*** dünyanın hiçbir yerinde Fransa'daki kadar iyi değildi.

Anneannem de sanıyordu ki, *sauerkraut* sadece Almanya'da var.

Benim önüme pilav kondu, bir sürü de pasta. Noel'di.

Dışarda bulutlar pembe altına dönüştü, güneş bulutlardan caddenin sert, soğuk asfaltına düştü.

Karşıdaki kafelerden, sinemalardan, binalardan mavi ve pembe ışıklar saçıldı havaya, daha ikindi vakti telaşlı bir sevinçle geceye geçildi.

Norveçli adam bakışlarını Jeanne Moth'dan ayıramıyordu, o da kirpiklerini gözlerinin üzerine düşürmüş, hep adama bakıyor, sessiz sedasız oturuyor, hiç konuşmuyordu.

"Buna ancak sevinebilirim ben," dedi Norveçli tombul kadın ve elini annemin yanağına koydu, eli küçük bir pembe yastıktı. "İnsan Paris'e ilk defa gelmişse büyülenir ve mutlaka âşık olur, benim ihtiyar delikanlının böyle bir şeyi hâlâ becerebilmesine seviniyorum. Jeanne gibi hoş, sevimli kadınların beğendiği bir kocam olmasına sevini-

---

* (Fr.) Sosis ve etle servis edilen Alsace usulü *sauerkraut* tabağı. (ç.n.)

** (Alm.) Çeşnili lahana salamurası. (ç.n.)

yorum. Baştan çıkarılmayı bekleyen binlerce sadık kocadan birini olsun baştan çıkarmayı ben artık başaramıyorum maalesef."

"Beni baştan çıkardınız bile hanımefendi," dedi babam ve solgun yüzlü bir kadından kırmızı güller, ufak tefek neşeli bir adamdan da takırdayan bir tahta yılan satın aldı.

Babam yılanı anneme hediye ediyor; yılanı annemin elinden alıyorum, çünkü Hint fakiri ya da yılan terbiyecisi ve sirk oyunu oynayabilmek için böyle oyuncaklara ihtiyacım var.

Jeanne Moth çekip gitmek istiyor, yanında büyük bir bavul var; otelden bavulunu da almıştı ama nedenini söylememişti bize.

Norveçli adam bir eline şemsiyesini, diğer eline de Jeanne Moth'un bavulunu alıyor.

Montparnasse'tan geçiyoruz, bunun Almancası cennetle hemen hemen aynı şey.

Ve ışıkların caddenin ve insanların üzerine en çok vurduğu yerde Jeanne Moth, Norveçlinin taşıdığı bavulun kilidini çıt diye açıyor. Bavulun kapağı düşüyor; elbiseler, fularlar, kolyeler yerlere saçılıyor. İnsanlar durup gülüyor, Jeanne Moth da gülüyor. Saçları yine vahşileşiyor, az önce öyle uysaldı ki saçları.

Jeanne Moth eşyalarını yerden alıyor, onları etrafımıza toplanan insanlara vermeye kalkıyor.

İnsanlar ciddi ve şaşkın görünüyor, hiçbir şey almak istemiyorlar.

"Siz bilirsiniz," diyor Jeanne Moth, eşyalarını tekrar yere fırlatıp üzerlerinde tepiniyor, babam her şeyi yine bavula tıkmaya çalışırken Jeanne ona, "Bırak," diyor ve babamı hızla çekip götürürken boş bavulu bir binaya doğru fırlatıyor.

"Jeanne," diyor babam, "Jeanne, sarhoşsun sen, biraz makul ol."

"Hayır," diyor Jeanne Moth, "sarhoş değilim ya da ayık olduğum için sarhoşumdur belki... ya da sadece sarhoş olunca ayılıyorumdur. Bırak Peter, bırak beni, ben hep iyi şeyler yapmak istiyorum ama bunu sabırla yapamıyorum, sabırla yapmadığın zaman iyi şeyler kötü şeylere dönüşüyor; severken de sabırsızım, nefret ederken de; hayata karşı sabrım kalmadı artık, kendime karşı da."

Sonra susuyor, hepimiz susuyoruz ve otele dönüyoruz.

Jeanne Moth bir ara elimi tutmak istiyor ama ben korkuyorum.

Ta uzakta, bavulunun ve eşyalarının yerlere saçıldığı yerde bir sürü insan bağırıyor, bir polis kalabalığın arasına dalıyor; olanları görebiliyorum, koşup seyretmek istiyorum ama annem beni kolumdan çekip götürüyor.

Akşam Jeanne otelde aniden öldü, çünkü ölmek istiyordu, bunu nasıl yaptığını bilmiyorum.

Ama bence bu o kadar da feci bir şey değil, insan eğer ölebiliyorsa niye yaşamakla uğraşsın ki?

Büyükler bütün bu olanları çok feci buluyordu, kimse artık benimle ilgilenmiyordu. Ben de tahta yılanla oynadım.

Norveçliler otelden ayrıldı, Noel'i de Paris'i de sevmiyorlardı artık.

Babam Jeanne'ın annesine titreyen eller ve sakin bir yüzle mektup yazdı, annem zarfı kapatıp üstüne bir pul yapıştırdı ve postaneye götürdü. Anatole önce doktoru, sonra karakoldan polisleri çağırdı. Daha sonra Fiedler'ler geldi. Bay Fiedler, "Çok korkunç, bunu neden yaptı, o kadar yetenekliydi ki," dedi. Bayan Fiedler de dedi ki: "Belki de onun için en iyisi bu."

Sonra Jeanne Moth bir anda yeniden hayata döndü, doktor odasından çıkarken bize öyle söyledi.

Zaten de çok geçmeden yine ortalıkta dolaşmaya başladı, büyüklerde yine bir heyecan, bir heyecan; ama an-

nemle ben hiçbir şeyle ilgilenecek durumda değildik artık, çünkü anneannem Paris'e gelmişti.

Anneannem Almanya'dan İtalya'ya para sokabiliyordu, üçümüz birlikte olalım ve üç hafta bedava yaşayalım diye o parayla beni ve annemi İtalya'ya götürmek istiyordu. Anneannem yusyuvarlak ve iridir; saçları kalın, beyaz bir başlığa benzer. Anneannemin babamdan hep uzak tutulması gerekir, yoksa babama saldırır. Dünyada babama kötü davranan tek kadın odur, babam ondan korkar.

Babam başta İtalya'ya gitmemizi istemiyordu, çünkü İtalya Almanya'yla dost olduğu için tehlikeli bir ülke.

Ama biz mülteciyiz ve mülteciler için her ülke tehlikeli zaten, birçok bakan bizim aleyhimizde konuşmalar yapıyor ve kimse bizi istemiyor, halbuki biz kötü bir şey yapmıyoruz, diğer insanlar gibiyiz.

Yazar olmayan mülteciler de var. Birbirleriyle rahat rahat çekişebildikleri dernekleri de var mültecilerin. Pek çok mülteci ölmek istiyor, en iyisi ve en doğrusunun bu olduğunu babam da sık sık söylüyor ama herkes biraz kararsız, nasıl ölüneceğini de bilmiyorlar, çünkü basitçe "Sevgili Tanrım, lütfen yarın öleyim," diye dua etmek yetmiyor.

Jeanne Moth da ölmek istedi ama başaramadı, o kadar da kolay bir şey değil ölmek. Son kertede başına bir sürü masraf açtı, masrafları da ödeyemedi zaten. Sonrasında Paris'te izinsiz ve vizesiz yaşamaya devam etti ama biri tarafından ihbar edilseydi ve polis onu almaya gelseydi bile, vurularak öldürüleceği o kadar da kesin değildi.

İnsanların çoğu hiç yardımsız kendiliğinden ölmek zorunda ki o zaman da hâlâ tehlikedeler, çünkü biri onları kurtarabilir. Büyüyünce ben de ölmek istiyorum ama o zamana daha çok var.

Babam azar azar intihar ettiğini, ömrünü kısaltmak için her şeyi yaptığını söyledi, bunun için siyah tütünle

sarılmış bir sürü sigara, her renkte binlerce içki içiyor. Bunlar onu öldürmüyor ama arada bir güldürebiliyor.

Almanya'dan gelen anneannem hep Almanya'dan bahsediyordu, babam bundan hiç hoşlanmaz. Anneannem iyidir hoştur, bize hep hediyeler verir ama bir şeyden anladığı yok. Ben de anlamıyorum gerçi, o yüzden onunla konuşmuyorum, çünkü belki de bir düşmandır ve bizi ihbar eder. Eğer Almanya'da yaşıyorlarsa, hediyeler veren iyi insanlar da düşman olabilir. Babam kimseye güvenmememizi söyler hep.

Paris'te bir gün öğleden sonra babamla Charlie'ye gittik; bu bir bar, barmeni de Charlie ve babamın arkadaşı. İçeride müşteri yoktu, bir köşeye oturtuldum; Charlie bir şişe konyağı babamla hızlıca içip bitirmek peşindeydi, çünkü o konyağı tanımadığı müşterilere vermenin yazık olacağını düşünüyor, sonrasında şişeye daha kalitesiz bir konyak doldurmak istiyordu.

Babam ona sonuna kadar hak verdi, bu arada ben de sessiz sedasız oturmalı, onları rahatsız etmemeliydim. Daha sonra Charlie bir Pyramidon hapı içmek istedi ama onun yerine yanlışlıkla bir tane elli *centime* yuttu.

Sonra da insanların kötülüğüne ağladı, babam da ağladı. Teselli edilecek gibi değillerdi.

Sonra anneannemle annem geldi. Anneannem ağlamadı, tiksintiyle öksürdü ve akşam treniyle İtalya'ya gitmeye kalktı. Gerçekten de öyle yaptı.

Annemle benim de onunla gitmemizi istiyordu ama treni benim yüzümden kaçırdık.

Şöyle oldu: Paris'te biraz dolaşmaya çıkmıştım, önce Sen kıyısındaki binlerce kuş kafesini seyrettim, sonra da bir bistronun önünde tek bir gazeteden harikulade dev kuleler ve ağaçlar yaratan bir adam keşfettim. Adamın peşi sıra yürürken yolumu kaybettim. Sokakta annem için kartvizitler

bastırdım bir de, çünkü bunun nasıl yapıldığını feci merak ediyordum ama kartvizitlerin parasını ödeyemedim ve tekrar geleceğime söz verdim. Bu nedenle akşam trenine binemezdim zaten.

Akşam babam büyük bir üzüntü içindeydi, çünkü bir arkadaşı hayatına son vermişti.

Ama adam mülteci değil, Fransız bir kunduracıymış, şişman ve neşeliymiş, kızlarını ve karısını hiç sevmezmiş, çünkü onu sürekli azarlıyor, alaya alıyor, durmadan para istiyorlarmış, üstelik Pernod içmesini de yasaklamışlar.

Pernod yeşil süte benziyor, tadı da anasonlu kurabiyeyi andırıyor ama yine de çocuklara göre bir içecek değil.

Kunduracı babamla Pernod içmiş önce, sonra ailesiyle kavga etmiş ve onları kızdırmak için bileklerini kesivermiş, karısı buna acayip sinirlenmiş, çünkü kunduracı bileklerini evin en iyi kanepesinde kestiği için kanepe mahvolmuş.

Babam çaresizlik içindeydi. Bence insanlar hiç doğmasın daha iyi.

Ertesi akşam annemle ben İtalya'ya, anneannemin yanına gitmek için Gare de Lyon'dan harikulade bir trenle yola çıktık. Babam bize iyi davranması için kondüktöre para verdi, ayrıca çok ciddi sözler de verildi. İtalya'dan her gün yazmalıydık, on dört gün sonra da Nice'e geçip babamı orada beklemeliydik.

Dünyanın en güzel şeyi yataklı vagonlar, en çok da ranzanın üst katında yatmaya bayılıyorum.

Annem heyecan içindeydi, ikide bir "Güneye gidiyoruz," diyordu, daha önce hiç güneye inmemişti.

Sabah uyandığımızda tüm dünya değişmişti. Gökyüzü başka yerlerdekinden üç kat daha geniş, üç kat daha yük-

sekti ve insanın gözlerini acıtacak kadar sert ve maviydi.

Hiç bilmediğimiz ağaçların siyah siyah, gümüş gümüş büyüdüğü çıplak dağların yanından geçiyorduk.

Yemekli vagonda annem heyecandan kahvaltı edemedi. Bense korkunç acıkmıştım.

Annem bana durmadan benim de zaten gördüğüm şeyleri gösteriyordu. Küçük bahçelerde bahar çiçekleri açıyor, güneş neredeyse bembeyaz parlıyordu.

Marsilya'da trenden indik ve babamın İsviçreli bir arkadaşıyla buluşmak için limandaki bir otele gittik, babamın arkadaşı şiir yazmak yerine saat ticareti yaptığı için çok zengindi. Annemin adamı babamla birlikte bir dergi çıkarmaya ve bunun için para vermeye ikna etmesi gerekiyordu. Ama tecrübelerimizden bildiğimiz, zenginlerin tiksinç olduğu ve asla para vermedikleriydi, o yüzden zenginler zaten.

Beyaz taraçalardan inip usulca Canebière'e doğru yürüdük, bambaşka bir dünyaydı bu, insanlar daha renkliydi, daha hızlı yaşıyorlardı. Limanda deniz mavi buz gibi parlıyordu, kalbimiz çarpıyordu, bunca sevinçten korkmuştuk, nemli yaban hava denizin dibi gibi kokuyordu.

Eğri büğrü harap evlerin arkasındaki rengârenk çamaşırlar rüzgârda çırpınıyor, karşıdan kırmızı bereli kara askerler geliyordu, küçük bir boz eşek büyük bir arabayı çekiyor, kir pas içindeki çocuklar oyun oynarken lastik toplar gibi zıplıyordu; limanda bir gemi düdüğünü öttürünce gemi gülüyor sandım.

Annem, mutlu olduğunu söyledi. Bu devasa mavi göğün altında o kadar küçüktü ki.

Paris'te gökyüzü bazen bir örtü gibiydi, bir buluta bakarak onu aşağıya indirdiğimi, üstüme örttüğümü hayal edebiliyor, kendimi onunla ısıtabiliyordum ama burada bulut yoktu, beyaz güneşli sert, mavi göğe asla ulaşılamıyordu, o yüzden üşüyordum.

Polonya bile bana daha sıcak gelmişti.

Lokanta önlerinde istiridyeler ve gizemli deniz hayvanlarıyla dolu sepetler istifliydi, deniz hayvanlarının bazıları bitkiydi belki de; çoğu şeyin görüntüsü tadından daha güzel bence. Sepetlerde bir sürü nemli, küçük, kirpimsi toplar da vardı, bazıları ortadan ikiye kesilmişti, içleri mercan kırmızısıydı.

Annemden benim için böyle bir şeyin tadına bakmasını istedim ama nasıl yenildiğini bilmediği için buna yanaşmadı.

Akvaryum gibi sırf camdan ibaret otel restoranında otururken limandaki gemileri görebiliyorduk. Garsonlar sağa sola kocaman parlak balıklar taşıyordu, otel müdüriyetinde çalışan kısa boylu, yaşlı, esmer adam babamı tanıdığı için annemle bana yapış yapış şekerler verdi.

Masada babamın İsviçreli arkadaşı da vardı. Çok zayıftı, kupkuruydu, fermuarlı küçük bir kahverengi deri cüzdanı vardı. Babam bu cüzdanı görseydi, böyle bir adamın ne bir dergiye ne de başka bir şeye asla para yatırmayacağını hemen anlardı.

Masanın altından annemi hafifçe tekmeledim ama ne demek istediğimi anlamadı, bu lüzumsuz adamla boşu boşuna vakit harcadı. Yemekte annem *boullabaise** yedi; Akdeniz'den yapılan bir çorba bu, içinde Akdeniz'in ne idüğü belirsiz bütün hayvanları yüzüyor, bazıları zehirli de olabiliyor.

İnsanlar ille de ölmek istiyorsa, hayatlarına mantarlar ve *boullabaisse*'le de son verebilirler ama bunun için otel mutfağına özel sipariş vermeleri gerekiyor sanırım.

Yan masadaki Amerikalı genç adamlar şampanya içiyordu, elleri ve gürültülü sesleri havada karman çorman uçuşuyordu.

---

* (Fr.) Marsilya usulü balık çorbası. (ç.n.)

İsviçreli adam hasta yeşil gözlerini annemden ayırmıyordu. Adam anneme iyi davranmak istediğinden onu bir şişe Vichy* içmeye davet etti ve dedi ki: "Bir zamanlar çok güzel olduğunuz belli oluyor."

O zaman annem bir anda sustu, sinirlenmişti, neye kızdığını anlamadım, İsviçreli de anlamadı.

Beyaz güneş birdenbire kıpkırmızı oldu. Denize düştü, deniz alev alev yandı.

İsviçreli üzgün üzgün düşünüyordu.

Böyle bir derginin mal olacağı paraya üzülüyordu, o parayı asla vermeyecekti. Gitmeden anneme bir şişe Vichy ısmarlamaya, elini tutup teselli etmeye kalktı ama annem hiç oralı olmadı. Denizin alevleri altına ve kızıla bulandı. Annemin saçları sokaktaki adamın şarkısı gibi parladı, şarkı pencerenin camlarında çangırdadı ve içeri girmeye çalıştı.

Deniz güneşi söndürdü ve çıplaklaşıp karardı. Ufak tefek esmer otel müdürü anneme koca bir buket sarı mimoza getirdi. Masada yumuşak bir koku esti, annemin keyfi yerine geldi. Annem gece Paris'ten arayan babamla konuşurken telefonun ahizesini okşuyordu.

Ertesi akşam trene atlayıp İtalya'ya, anneannemin yanına gittik.

"Limonların çiçek açtığı ülkeyi biliyor musun?" diye sordu annem. "Şimdi oraya gidiyoruz işte."

Sonra da oraya gittik işte ama limonlar çiçek açmıyordu.

Ventimiglia İtalya sınırında ve ben daha orada sinir oldum İtalyanlara. Çünkü yolcuların pasaportlarını topluyor, sonra da pasaportlarla birlikte tren garının karanlık odasında gözden kayboluyorlar. Neden? Başta pasaport-

* Fransa'daki Vichy havzasının doğal maden suyu. (ç.n.)

larımızı çaldıklarını sandım. Annemin elleri korkudan buz gibi kayganlaştı.

Bordighera'da bizi bekleyen anneanneme gitmek için hemen yola koyulmak istiyorduk ama o İtalyanlar yüzünden treni kaçırdık. Sonra pasaportlarımızı geri verdiler ama aslında hepsini alıkoymak istedikleri belli oluyordu.

Avaz avaz bağırmak, ter ter tepinmek istiyordum ama annem bana engel oldu.

Neyse ki ondan sonrası masal kitaplarındaki gibi harikuladeydi. Bordighera'ya gitmek için bir faytona bindik, hava soğuk ve karanlıktı, faytoncu bizi battaniyelerle sarmaladı. At kahverengi ve yorgundu. İkide bir duruyordu. At ilerlediği zaman bu sefer de fayton ilerlemiyor, devrilecek gibi oluyordu. Annem bana sıkı sıkı tutunarak beni korumaya çalışıyordu.

İtalyanca konuşamıyorduk henüz ama annem faytoncunun ona "Signora" demesine sevinmişti.

Kayalık dağlardan geçtik. Canlı portakallarla dolu koyu yeşil bir ağaca bakarken faytondan düştüm ama canım yanmadı. Ağaca koşup portakallara dokundum, gözlerime inanamıyordum. Yoksa ağacın dalından bir portakal koparırdım.

Faytoncu atı durdurmayınca annem adam atı durdurana kadar bağırmak zorunda kaldı. Faytonun peşinden koştum, nihayet bindiğimde bu sefer de atın huysuzluğu tuttu.

Bordighera'ya varır varmaz tren garına gidip anneannemi aradık ama ortalıkta yoktu. Feci halde ihtiyacımız vardı ona, çünkü kutsal banknottan başka paramız kalmamıştı. Kutsal banknot, annemin en acil durumlar için göğsünde taşıdığı ve asla harcanmaması gereken on dolarlık bir banknottu.

Anneannemi otellerde aradık. At sokak köşelerini sevmiyordu, hiçbir yere sapmadan dümdüz ilerlemek istiyordu.

Bu yüzden mecburen deniz kıyısındaki kayalıkların yanından geçtik, gecede ışıltılarını ta uzaktan gördüğümüz Ospedaletti'ye varmamıza ramak kalmıştı. Daha da ilerilerde yıldızlar ve ışıktan oluşan bir bahçe parıldıyordu. Faytoncu bize dönüp şehrin adını haykırdı; San Remo'ydu orası.

Epeyce bir süre arayıp taradıktan sonra anneannemi nihayet bir otelde bulduk, babamın adım atmayacağı bir oteldi, çünkü insanları yemeğe çağıran zillerin acı acı çaldığı bir aile pansiyonuydu.

Bordighera'da hemencecik İtalyanca öğrenemedim, çünkü ortalıkta pek İtalyan yoktu. Oradaki insanların neredeyse hepsi Almandı ve haliyle Almanca konuşuyorlardı.

Almanların çoğunun yabancı dil becerisi, Almanca cümleleri Fransız ya da İtalyan aksanıyla konuşmaktan ibaretti.

Kulağımı dört açtım ama Bordighera'da ilk başlarda öğrendiğim şeyin İtalyanca değil, Berlince olduğunu sonradan anladım. Nereden bilebilirdim ki zaten, Kölnceden farklı bir Almanca olan Berlinceyi daha önce hiç duymamıştım.

Polonya'dayken çok iyi Lehçe konuşuyordum ama sonra bir gün anladım ki Lehçe değildi bu, Yidişti.

Yabancı bir dilde konuşmak zor değil; zor olan, aslında hangi dili konuştuğunu bilmek. Çinliler ile Japonları da hâlâ ayırt edemiyorum.

Bordighera'da Alman olmayan insanlar, tam da oyun oynayacağım sırada beni kolumdan yakalayıp Hitler'i soran yaşlı İngiliz kadınlardı. Hitler'i tanımıyorum ben ama babam onu hiç sevmez. Büyüdüğüm zaman onun nasıl biri olduğunu öğrenirim nasılsa.

Şu kadarını biliyorum ama: Hitler Almanların, Mussolini de İtalyanların adamı.

Bizim İtalyan pansiyonumuzdaki Almanlar Mussolini'den hep hayranlık ve övgüyle söz ediyorlardı. Buna karşılık İtalyanlar da Hitler'den hayranlık ve övgüyle söz ediyorlardı.

Annem de bazen yabancı annelerin yabancı çocuklarını över, buna karşılık yabancı annelerin de beni övmesi gerekir. Genelde öyle yaparlar zaten ama benden yine de pek hoşlanmazlar.

Anneannem de hiç sevmez Hitler'i ama ondan çok korkuyor. Sonuçta tekrar Almanya'ya dönmek zorunda ve bizimle buluştuğu için orada hapse atılabilir. Bu yüzden asla sesini yükseltemiyor. İsteniyor ki Almanlar yüksek sesle konuşmasın, hep radyo dinlesinler.

Anneannemle annem devamlı fısıldaşıyordu. İlk başta birbirlerine sırlarını anlattıklarını sandım gerçekten, o sırları ben de öğrenmek istiyordum. Ama anneannem sırlarını değil, Almanya'da ancak bir gıdım tereyağı satın alınabildiğini anlatıyordu. Halbuki biz gelmeden önce anneme, "Ah, Anniciğim, birbirimize içimizi dökmenin zamanı geldi de geçiyor," demişti.

Ama tek yaptıkları tereyağı hakkında konuşmaktı, sırf bunun için mi onca yolu tepip İtalya'da buluşmuştuk yani.

Büyükleri anlamıyor muyum, yoksa aptal mı buluyorum, çok emin değilim.

Annem Bordighera'da gördüğü ipek geceliklerden almanın hayalini kuruyor, o kadar güzel ve ucuzlarmış ki. Annem babamı seviyor, anneannemi seviyor, beni seviyor. Bir de ipek seviyor. Bazen ipeği biz insanlardan daha çok seviyor.

Anneannem elindeki parayla bizi ancak geçindiriyordu, anneme ipek gecelik falan almak istemiyordu.

Annem kutsal doları bozdurmaya kararlıydı, çünkü dolar karşılığında bir sürü liret alınabiliyordu.

Ve bunu gizlice yapmak istiyordu.

Banknotu pansiyondaki yemeklerde masamızda oturan bir Almana verdi; adamın sevimli, yaşlı bir yüzü vardı, şaşkın gözleri gök mavisi cam bilyelere benziyordu. Chianti denen İtalyan şarabını hasır sepetli şişelerden içiyordu, şarap midesini bozunca hazmı kolaylaştıran bir İtalyan şnapsı olan Fernet Branca'dan da içiyordu mecburen. Yüzünde hep yumuşak ve utangaç bir tebessüm vardı, az konuşuyor, ne dediği pek anlaşılmıyordu.

Anneannem onunla muhabbete girmişti, çünkü adam da Kölnlüydü; sessiz sedasız bir tatilin tadını çıkarmak isteyen, annemle birlikte pansiyondaki yemeklerin kötülüğünden şikâyet eden bir diş hekimiydi.

Hitler hakkında iyi şeyler söylediği için annem başta onunla konuşmak istememişti ama hem anneannemden ötürü hem de İtalya esasen tehlikeli bir yer olduğu için ters bir şey söylememesi gerekiyordu. Üstelik anneannem adamı öyle zararsız, öyle dokunaklı ve güven uyandırıcı buluyordu ki. Annemin kocasının işte böyle bir adam olmasını istediğini belli ediyordu, özellikle de adam birdenbire Chianti içmeyi de bırakınca.

Akşam annem dokunaklı adama on dolar banknotunu verdi, çünkü adam sabah annem için parayı bozduracaktı.

Adam titrek gözlerini annemden ayırmıyordu. Anneannem onun annemi bu kadar harika ve güzel bulmasına seviniyordu. Ben adamdan hoşlanmıyordum, çünkü eski bir otomat gibi oynaktı. Sessiz sakin otururken bile kımıldıyordu her yanı. Başı oynamazsa, gözleri oynuyordu. Çirkin bir kukla, aptal bir aparattı o.

Ertesi gün deniz kenarındaki kızgın öğle güneşinden pansiyona kaçtığımızda, bu mavi gözlü adam bizim on dolarımızla birlikte Fransa'ya gitmişti.

Annem anneanneme önce bir şey söylemek istemedi, çünkü banknotu ipek almak için bozdurulsun diye gizlice vermişti, anneannem bunu bilmemeliydi.

Annem anneannemden, benim annemden korktuğumdan daha çok korkuyor. Bu yüzden anneanneme bazen yalan söylüyor ama bana hiç yalan söylemez, benim de anneme yalan söylememe gerek yok. Benim annem de bana hep sert davransa, beni hep azarlasa, ben de yalan söylerdim belki.

Halbuki anneannem bize hiçbir şey yapamaz ki, sert sözlerinden ve beyaz saçlarının sert başlığından başka bir şey yok ki elinde. Asla vurmaz anneannem. Hatta çoğu zaman nazik ve iyi kalplidir.

Annem sonunda dayanamayıp on dolar meselesini anlatınca anneannem ona, Hitler'e ve çekip giden adama çok kızdı. Artık sadece o adamı ve on doları konuşuyorlar, bense sıkıntıdan patlıyordum.

Gidip Akdeniz kıyısında oynuyordum; oradaki kıyı kumla değil, güneş gibi beyaz ve parlak harikulade taşlarla kaplı. Güneş gökyüzünden kılıçlarını batırır gibi ısırıyor insanı ama ısıtmıyor. Buradaki bitkiler de savaşçı bitkiler. Kayalık yamaçlarda dev kaktüsler büyüyor, dikenli yaprakları tehlikeli. O yapraklarla dövülen bir insan ölür.

Palmiyelerin yaprakları keskin yeşil kılıçlar.

Portakallar ve limonlar altın mermilere benziyor.

Şehir, en sert kayadan yapılmış sarp bir kale gibi vahşice tırmanıyor göğe. Rengârenk küçük kafenin önündeki denizden ıssız kayalar yükseliyor, kayaların arasındaki dalgalar bembeyaz köpüklerle kaynayıp fokurduyor. Kumsalın tam ortasında minicik bir kulübe var, orası hela, kafenin kendi helası yok. Ben de hep sanmıştım ki en rahatsız helalar Polonya'dakiler.

Bazı kaktüslerin gri yeşil dikenli yaprakları arasında ateş kırmızısı ya da mor renkli tek bir yumuşak çiçeği var. Zeytin ağaçlarının yaprakları gümüşümsü metal pullar. Aralarda azgın bir sarıyla açan mimoza çalıları; mimozaların

toz saçan çiçekleri patikalara ışıltılı üzüm salkımları gibi sarkıyor, her bir çiçek tüylü bir minik top.

Bir sürü beyaz taş toplamıştım, o kadar beyazlardı ki bazen onlardan korkuyordum. Hayvanlar da korkuyordu herhalde. Etrafta hiç kuş uçmuyordu.

Deniz hayvanları kıyıya hiç vurmuyordu, denizde küçük balıkların yüzdüğünü de hiç görmüyordum; çiçeklerin üstüne hiç kelebek konmuyordu.

Etrafımdaki dünya fazla güzel, fazla büyük ve zehirliydi; bazen ben de beyaz taşlar gibi kaskatı kesiliyordum.

Annemle anneannem bu iklimi kaldıramadıkları için hastalandılar.

Gökyüzü çok uzaklarda, güneş çok uzaklardaydı; sakinleştirici bulutlar da yoktu hiç, her şey öyle sıcak, öyle soğuk, sert ve pürüzsüzdü ki. Bazen ufuktan bir savaş gemisinin geçtiğini görüyorduk.

Cenova'dan İsviçre'ye, oradan da Almanya'ya gitmek için yola çıktığında anneannemin gözünde fer kalmamıştı. Ağzı o kadar incelmiş, o kadar pörsümüştü ki, bizi pek öpememişti bile. Gözyaşları küçük ve sarımsıydı, halbuki eskiden bizimle vedalaşırken güzel, sağlıklı, pembe gözyaşları dökerdi.

Annem gözyaşı dökmekte gecikti, ancak tren gözden kaybolunca ağladı.

Annemle ben pasparlak kocaman bir pembe otobüsle Nice'e doğru yola çıktık, otobüsün kendisinden çok daha dar görünen bir yolda uçurumların yanından son sürat geçiyorduk. Bir tarafta bizi devasa kayalar sıkıştırıyor, üstümüze yuvarlanıp her şeyi paramparça etmek istiyorlardı. Öbür tarafımızda denize kadar inen dik bir uçurum vardı. Annemin gözlerini ellerimle kapatıyordum, çünkü bütün bunları görmeye dayanamıyor ama bakmadan da duramıyordu.

Otobüsün radyosu vardı, radyoda şarkılar çalıyordu, pırıl pırıl parlayan mavi denize şarkılar eşliğinde uçabilirdik. Sonra büyülenip tutsak alınarak denizin dibinde sonsuza kadar yatabilirdik, çünkü arabaların kapıları suyun altında bir daha asla açılmaz. Ama ben korkmuyordum çünkü başlarına hiç kötü bir şey gelmediği bilinen neşeli insanlar vardı otobüste.

Sınırda yeşil İtalyan askerler yine herkesin pasaportunu toplayıp gözden kayboldular.

Sınırların hepsi de korkunç yerler olmasalardı, bu sınır rengârenk neşeli bir sınır olurdu. Zira yolda renk renk tezgâhlar vardı, çocuklar oynuyordu, sarp kayalarda çiçekler açmıştı, otobüsün radyosunda deniz gibi yumuşacık şarkılar ve kemanlar çalıyordu. Uzaktan parıldadığını gördüğümüz şehirler az ötemizdeki Fransa'daydı.

Arkamızda ve önümüzde bir sürü özel otomobil vardı. Üç adam yanlarında para taşıdıkları için tutuklandı. Halbuki biz paramız olmadığı için tutuklanmaktan korkarız hep.

Nice'e vardığımızda hava kararmıştı. Babamın bize söylediği otele gittik hemen. Şehrin göbeğindeki büyük bir meydanda bulunan otelin yeşil ve sarı mobilyaları vardı. Ve de çok güzel mektup kâğıtları.

Yorgunduk, hemen yatıp uyuduk.

Gece dünya çığlık atmaya başladı.

Ortalık çığlık çığlığaydı; yatağımız, otel çığlık çığlığaydı, çığlıklar giderek büyüyor, tüm dünya çığlık atıyordu.

Annemle ben yatakta dimdik oturuyorduk. Nefes almıyorduk artık, soru sormuyorduk, birbirimizle de konuşmuyorduk.

Çığlıklar altında öldüğümü düşünürken uyuyakaldım.

Tekrar uyandığımda sabah olmuştu. Dünya yine sessizliğe gömülmüştü.

Güzel, şişman, esmer bir kadın gülücükler saçarak kahvaltımızı getirdi.

Adı Suzanne'dı, Savoie'lıydı.

Dünya çığlık atmamıştı, otelimizin önündeki meydanda binlerce horozun sergilendiği bir fuar vardı sadece. Ve horozlar birbirleriyle yarışırcasına ötmüşlerdi. Üç gün üç gece sürdü fuar. Dünya sanki boğazlanıyormuş gibi üç gün üç gece çığlık çığlığa bağırdı.

O günlerde Almanlar Avusturya'yı almaya başlamıştı. Nice'te ise karnaval vardı. Karnaval da savaş gibi bir şey. Karnavalcıların birbirini sevdiği duygusuna kapılmıyor insan. Karnavalda da her şeye savaş deniyor zaten: Çiçek savaşı, konfeti savaşı...

İnsanlar uçsuz bucaksız bir kafile halinde Avenue de la Victoire'da sıkış tıkış ilerliyordu, rengârenk konfeti külahlarıyla dolu tezgâhların ardı arkası gelmiyordu. Millet birbirinin suratına, iyice acıtsın diye olabildiğince sert bir biçimde konfeti fırlatıyor, birbirlerinin yakasından içeriye konfeti döküyorlardı; yerlerdeki konfeti yığınları giderek büyüyordu.

Bir ara annem ağladı, çünkü yırtık ayakkabılarımız aptal karnaval keşmekeşiyle baş edemiyordu artık. Diğer insanlarla konfeti yığınları arasında bata çıka yürüyor, hep birlikte yorgun bir yılan gibi sürünerek ilerliyorduk. Boğuluyor gibiydim, bir denizcinin bana fırlattığı mimozalı menekşe buketi annemin gözüne isabet etti.

Annemin canı çok fena yandı.

Sonunda bir lokantaya kaçmayı başardık, annem nane çayı söyledi. Ayakkabılarımı çıkarıp içlerindeki konfetiyi boşalttı. Ama faydası olmadı, her tarafımdan durmadan konfeti fışkırıyordu. Kafede annem Alman kadın ve erkek arkadaşlarına yedi kartpostal yazdı. Sonsuza kadar konfeti fışkıracak benden, otel odamız bunlarla dolu.

Kumsaldan otelimize dönerken Avenue de la Victoire'dan geçemiyorduk çoğu zaman, çünkü karnaval konvoyu yüzünden her taraf kapatılmıştı. Sık sık görüyorduk konvoyu, rengârenk devasa arabaların üstündeki devasa maske-insanları.

Bazen deniz kenarındaki Promenade des Anglais'de beyaz sandalyelerde oturuyorduk. Güneşte yanmış bir sürü güzel ve zengin insan, otomobiller, çok yoksul yaşlı kadın ve erkekler görüyorduk.

Amerikalı kadınların çoğu halkın da taktığı o düz, sarı hasır şapkalardan takmıştı.

Nice'e özgü yerel kıyafet giydirilmiş minicik bir çocuk kafelerde menekşe satıyor, elindeki çiçeklerin yarısını hep yere düşürüyordu. Çiçekçi kadınlar da yerel kıyafetler içindeydi, neşeli ve güzel görünüyorlardı, Amerikalılar ve İngilizler bazen onlarla kol kola girip Café Savoy'un önünde fotoğraf çektiriyordu.

Deniz kenarında Fransızlara pek rastlanmıyordu, sahilde neredeyse sadece Amerikalılar ve İngilizler oluyordu. İkisini birbirinden ayırt etmeyi ancak çok sonra öğrendim.

Babamı yine uzun süre beklemek zorunda kaldık ama sonunda geldi.

Annem ıstakoz ve sebze dolu o harika dükkânları görmeye dayanamıyordu artık, her şey o kadar ucuzdu ki.

Yemek pişirmek istiyordu annem, en büyük arzusu buydu, başka hiçbir şeyden söz etmez olmuştu.

Babam annemi avutmak için bir gün bizi arabayla Menton'a ve Monte Carlo'ya götürdü; Monte Carlo'da annemle ben koskocaman harika bir akvaryumu görmeye gittik, babamsa kumarhanede rulet oynayarak yüz frank kaybetti.

Rulet oynamayı ben de biliyorum, bir kere Ostende'de, bir kere de Nice'te kumarhaneye gittim. Ama ruletten pek zevk almıyorum, üstelik de çok paraya mal oluyor, oyun otomatlarını seviyorum ben. Rulet için renk renk kemik marka satın alman lazım, bu markalar çok güzel görünüyor, büyük yeşil masadaki hanelere koyulan markalara yazık oluyor aslında, çünkü uzun sopalı adamlar onları masadan hemencecik küreyip alıyor. Bazen birkaç marka da kazanıyorsun ama sonunda hiçbiri elinde kalmıyor.

Güneşin insanı öğleden başlayıp akşamlara kadar kavurduğu çok sıcak bir günde denize girmek için Juan les Pins'e gittik, zira Côte d'Azur'de başka hiçbir yerde kumu daha yumuşak bir kumsal yok, her yer çok güzel görünen ama suya girerken ayağı çok fena acıtan beyaz taşlarla dolu.

Deniz dünyanın en temiz suyu gibi görünüyor ama iyice yaklaştığında o kadar da temiz değil.

Oteldeki temizlik görevlimiz Suzanne rengârenk boyanmış zeytin çekirdeklerinden yapılmış buket biçiminde minik bir broş hediye etti bize.

Zeytinin tadını sevmem ben ama babam sever.

Suzanne babamdan pek hoşlanıyordu, ne zaman bir araya gelseler gülüşüyorlardı, Suzanne bütün gün gülüyordu zaten, sadece arada bir hızlıca bir iki gözyaşı döküyordu ama üzücü bir şey olduğundan değil.

Suzanne bitişiğimizdeki odanın babamı çalışırken rahatsız etmesine sinir oluyordu. O odada kalan yaşlı hanım bütün gün papağan gibi ya da fuar horozları gibi ciyak ciyak bağırıyordu. Ama Suzanne otelde üç ay kalmayı planlayan kadının üç gün sonra apar topar gitmesi için elinden geleni yaptı.

Otellerde temizlik görevlilerinin büyük bir gücü vardır ve Suzanne bu gücü kullanmayı çok iyi biliyordu.

Kadın akşam zile bastığında Suzanne onun yanına gitmek yerine odasının zil tablosundaki lambayı azıcık bozuveriyor, otel müdüriyetine bulunulacak şikâyetlere karşı kendini sağlama alıyordu.

Kadın uyurken Suzanne odanın önünde elektrikli süpürgeyle dolanıyor, güya etrafı süpürürken ikide bir kapıya çarpıp gürültü çıkarıyordu.

Kadın yatakta kahvesini içerken çarşafa kahve dökünce, Suzanne gidip yeni çarşaf getirmiyor, kadını nevresimlerin değiştirileceği güne kadar bekletiyordu.

Babam banyo yaparken Suzanne sonrasında ailecek keyifle oturalım diye o kısacık sürede odamızı hızla toplayıp temizliyordu. Halbuki kadın dışarı çıksa bile Suzanne önce diğer odaları topluyor, kadın otele döndüğünde odası hâlâ toplanmamış oluyordu. Bir temizlik görevlisi isterse böyle binlerce yöntemle müşteriyi kızdırabilir, üstelik müşteri kasıtlı olarak kızdırıldığını anlamaz bile.

Temizlik görevlileri babama hep bütün sırlarını anlatırlar. Aralarında çalıp çırpanlar da vardır, bu işi genelde şöyle yaparlar: Müşteri otelden ayrılmadan önce gecelik ya da pijamaları yatağın bir köşesine öyle bir saklarlar ki, müşteri bunları ya görmez ya unutur ya da her şeyi bavula koyduğunu sanır. Eğer müşteri daha sonra otele mektup yazarsa, eşyaları bulur ve müşteriye gönderilsin diye dürüstçe otel müdüriyetine teslim ederler.

Suzanne'ın söylediğine göre, çok daha büyük hırsızlıklar yapan temizlik görevlileri de varmış.

Hırsızlık yaptığını bildiğimiz temizlik görevlisi çok çok az ama annem bir keresinde hep de en iyi gömlek ve külotların çalındığından şikâyet etti.

O zaman Suzanne büyük bir heyecan ve ciddiyetle, eğer ille de bir şey çalınacaksa kalitesiz bir şey çalmanın çok anlamsız olduğunu söyledi. Haklı bence. Bir kere, kalitesiz şeyler insanı mutlu etmez, ayrıca hırsızlık ortaya

çıkarsa, yırtık bir gömlek çalmanın cezası ile yepyeni bir çift kaliteli ipek çorap çalmanın cezası aynıdır.

Nice'te başka bir sürü Alman yazar daha vardı. Hepsi de başka hiçbir yerde Güney Fransa'daki kadar ucuza yaşanamadığını söylüyordu.

Babam yazarlarla genelde Place de la Victoire'daki o büyük Café Monnot'da oturuyor, sarı erik şnapsı, bazen de pale ale içiyordu. Ya da dünyanın her yerinden denizcilerin gelip gittiği Place Massena'daki kafelere gidiyordu. Zamanla bir sürü denizciyle tanıştı, denizciler yazarlardan daha çok içtiğinden babam çoğunu daha kafadar buluyordu.

Annem bir yazarın karısıyla arkadaş oldu; kadın kocasıyla birlikte eşyalı üç oda tutmuştu, yemekleri kendisi pişiriyordu, çok az parayla gül gibi geçinip gidiyorlardı.

Annem bunu duyunca biz de oda kiralayalım diye tutturdu. Dört hafta sonra yine geçim sıkıntısı çekmek yerine tutumlu davranarak altı ay dertsiz tasasız yaşayabileceğimize sonunda babam da ikna oldu. Yerleşik hayata geçmek, idareli yaşayarak biraz olsun rahat etmek istiyorduk.

Annem iki oda ve bir ocak kiraladı. Onu daha önce hiç bu kadar mutlu görmemiştim. Pazardan tencere tava, çatallar, kaşıklar, bıçaklar, yazlık elbise için çok ucuza güzel bir pamuklu kumaş aldık, çünkü sıcaklar iyice bastırmıştı artık. Annem elbiseleri *concierge*'in dikiş makinesinde dikiverdi.

Ertesi sabah yemek yapmaya giriştik, annem ona yardım etmeme izin verdi. Yemekte babamın çok sevdiği sirke soslu enginar, dana ciğeri ve karnabahar vardı, üstüne birer dilim ananas yedik, artakalanlar dolaba kaldırıldı.

Yemekten sonra babamın önüne peynir, bir fincan kahveyle bir kadeh konyak ve okuması için *Paris Soir* kondu, sonrasında isterse kanepeye de uzanabilirdi.

Babam pek mutluydu, anneme teşekkür etti ve böyle sakin bir hayatın kendine göre iyi tarafları olduğunu söyledi. Yemeğin kaç paraya mal olduğunu inceden inceye sorup öğrendi.

Dana ciğeri biraz yanmıştı gerçi ama bunun sebebi tavamızın henüz yeni olması ve çok da iyi çıkmamasıydı. Ertesi gün kereviz pişirecek, Tomates Provençales* yapacak, bir saksı da pembe sardunya alacaktık.

Ve bütün yazarları akşama eve davet etmiştik, babam isterse iki denizci de getirebilirdi.

Öğleden sonra annemle yürüyüşe çıktık, ta Saint Maurice'e gittik, oradan da şelalelerin çağıldadığı, kayalık bir yamaca küçük bir köyün kurulduğu dağlara kadar yürüdük.

Dönüşte acayip kirli, gürültülü ve de derme çatma İtalyan mahallesinden geçtik. Özellikle de orada çok ucuza alışveriş yapılabiliyordu.

Dağ çayırlarında bir zeytin ağacından küçük bir dal koparmış, renk renk harika çiçekler toplamıştık.

Evde babam kanepede otururken kıpır kıpırdı, birden ellerini çırptı ve dedi ki:

"Çocuklar, çocuklar, hayat bazen ne muhteşem, şimdi her şey yoluna girer de yükselişe geçeriz belki. Öğleden sonra Amerikan konsolosluğuna ve Cook'a gittim. Amerika vizemizi ve gemi biletlerimizi aldım. Size sürpriz yapmak istedim, çocuklar. Çok parlak mektuplar aldım Amerika'dan, Metro Goldwyn'le iş yapacak gibiyim ama önce bir oraya gidip durumlara bakmak lazım. Amerika'da ilelebet kalmayacağız tabii, bizim yurdumuz Avrupa, Avrupa'nın bende ayrı bir yeri var, gerçekten çökecekse de burada olmak isterim. Gemimiz beş gün sonra Rotterdam'dan kalkıyor, ondan önce Saint Raphaël ve Avignon'da bir iki kişiyle buluşmamız lazım. Avignon, Anniciğim, papaların

---

* (Fr.) Provence usulü sarımsaklı domates. (ç.n.)

şehri! Sonra da bir geceliğine Paris'e geçeriz. Evvelsi gün Lyonlu çok sevimli bir ipek fabrikatörüyle tanıştım, bugün buradan ayrılıyor, bizi Lyon'a davet etti. Ama bunu araya sıkıştırmaya vakit yok, gazete çıkarmak için para da vermez muhtemelen. Ama adam sanat koleksiyoncusu, bense elinde bir Botticelli olan birini tanıyorum, tablo bana tuhaf bir biçimde sahici geliyor – tuvalin üstü biraz kazınırsa altından gerçekten de eski İtalyan ekolünden bir ressam çıkabilir sanki. Tabloda sahtecilik dışında başka kokular da alıyorum. Neyse, bunu sonra düşünürüz.

Tatlı Anniciğim, bugün burada akıllı uslu meslektaşlarımla eğlenelim. O iki denizciyi çağırmamayı tercih ettim, sarhoş olunca bu şirin evi mahvederler belki, belki de kendilerini biraz tutuk hissederler. Burayı nasıl da keyifli bir hale getirdin Anniciğim! Gerçekten, evcimenliğin cazibelerini daha iyi anlıyorum şimdi, yazı masamda çiçekten hoşlanmıyorum ama.

Denizciler yerine iki şişe yıllanmış Napoléon getirdim, sana da sek şampanya. Kadehimiz var mı? Tabii ki yok. Zile basıp çağırabileceğimiz bir garson da yok. Ah, böyle bir zilin eksikliğini nasıl da duyuyorum Anniciğim! Sen de bize harika yemekler yaparsın Anniciğim, karımın bu kadar muhteşem bir aşçı olduğunu bilmiyordum. Akşam yemekte ne var? Tanrım, Anniciğim! Sorduğum soruya bakar mısın? Benim daha şimdiden ne kadar akıllı uslu bir küçük burjuva aile babası olduğumu bu sorudan anlayabilirsin. Mutlu musun Anniciğim?"

"Ah, hayır," diye fısıldadı annem bezgin bir sesle.

"Anniciğim, hayatımın ender mutlu akşamlarından birini mahvetmeyeceksin ya! Hadi, bana bir öpücük ver Kully, Amerika'ya gideceğimize sevindin mi?"

"Tencerelerimizi de götürecek miyiz?" diye sordum.

"Hayır, Kullyciğim," diye güldü babam, "bütün bu ıvır zıvıra ne ihtiyacımız var ki artık?"

Her şey çok hızlı oldu. Trene binip doğrudan Amsterdam'a gittik, çünkü arada bir yerlere uğramaya ne zamanımız ne de paramız vardı.

Akşam vakti Amsterdam'a vardık, Bay Krabbe bizi almaya gelmişti.

Babam daha peronda Bay Krabbe'yi üstündeki bütün parayı kendisine vermeye ikna etti. Ama Bay Krabbe cebinde hiçbir zaman fazla para taşımaz maalesef, ayrıca babama son kitabının en iyi kitabı olmasına rağmen fazla iş yapmadığını da söyledi.

Annem yorgunluktan az kalsın trenden düşecekti. Yol boyunca Nice'i, mavi gökyüzünü, küçük dairemizi, harikulade ucuz yiyecek dükkânlarını, geride bıraktığımız tencerelerimizi, sardunyayı düşünmüştü. Amerika'dan nefret ediyordu, oraya gitmeye hiç hevesli değildi.

Annemin midesi bulanıyordu, çok uzun tren yolculuklarında bazen benim de kusasım gelir.

Bir keresinde tek başıma uçakla Viyana'dan Prag'a gittiğimde midem hiç bulanmamıştı. Kusmamın tek nedeni, uçaktaki yolcuların kusmasıydı. Birkaç kez hava boşluğuna düşmüştük çünkü; asansörde de sık sık benzer bir his yaşanıyor.

Babam annemi garın oradaki bir otele götürdü, yatağa yatırıp üstünü örttü. Annemin Rotterdam'a gidecek hali kalmamıştı. Birkaç saat uyuyup dinlenebilirdi, zira gemimiz Rotterdam'dan ancak gece yarısı kalkacaktı.

O zamana kadar annem artık hiçbir şeyle ilgilenmemeliydi. Babam hiç oyalanmadan benimle ve bagajımızla birlikte Rotterdam trenine bindi, çünkü çok heyecanlıydı, her şeyi, özellikle de o can sıkıcı formaliteleri bir an önce halletmek istiyordu.

Ben hiç yorgun değildim, ne de olsa trende yol boyunca annemin kucağında uyumuştum.

Babam Bay Krabbe'yi annemi vaktinde uyandırmak ve gemiye getirmekle görevlendirmişti. Bay Krabbe o sıralar bize acayip iyi davranıyordu, hep bir şeyler yapmak, yardımcı olmak istiyordu. Bay Krabbe'ye güveniyorduk.

Rotterdam'da gece ve liman simsiyah bir binaydı, yanıp sönen huzursuz ışıklar hiçbir şeyi aydınlatmıyordu. Her tarafta bir vızıltı, bir uğultu vardı, insanları simsiyah denizde yansılanan ışıklardan ayırt edemiyordum, deniz denize, insanlar insanlara benzemiyordu.

Gemi, içi hizmetkârlarla dolu kırmızı halılı bir saraydı. Bunun bir gemi olduğunu ancak çok sonra fark ettim. Gemiye çoktan bindiğimi hâlâ anlayamamıştım. Geminin içinde dolanıyor, bunun gerçek gemiye hazırlık olduğunu sanıyordum. Küçücük bir odada bir yatağa yatırıldım.

Hemşireye benzeyen bir kadın babamın birazdan annemle birlikte geleceğini söyledi bana. Küçük odada pencereden dışarıya bakılamıyordu, bir duvarda koyu renk desenli cam bir kare vardı. Kapımın önündeki upuzun koridordan gülüşmeler ve gürültüler hızla geçip gidiyor, uzaktan uzağa bir müzik sesi duyuluyordu.

Uyandığımda yatağım hafifçe zangırdıyor, derinlerden boğuk, yoğun bir gümbürtü geliyordu. Karşımdaki yatakta babam dimdik saçlarla oturuyordu. Gemi yola çıkmıştı. Annem gelmemişti.

Sonradan öğrendik ki, Bay Krabbe otele gitmiş, annemin odasına telefon edilerek uyandırılmasını istemiş. Ama aptal otel personeli Bay Krabbe'ye yanlışlıkla annemin çoktan çıktığını söylemiş.

Uyandığında annemin Rotterdam'daki gemiye ucu ucuna yetişmesi için hâlâ vakit varmış. Ama Rotterdam'a gitmek için tek kuruş parası yokmuş, Bay Krabbe'ye ise ulaşılamıyormuş, yer yarılmış da içine girmiş sanki.

Babamsa annemin çoktan gemiye bindiğini, kabinde benim yanımda olduğunu sanıyormuş.

Babam ilk iş benimle birlikte gemi telsizcisine koştu. Bay Krabbe'ye telgraf çektik ve anneme uçakla Boulogne'a ya da Cherbourg'a uçmasını söylemesini bildirdik, zira gemimiz oralardan da yolcu alacaktı.

Sonra annemin başına bir şey gelmiş olabileceği düşüncesiyle feci bir korkuya kapıldık, gidip bir telgraf daha çektik. Kamarada babam üstünü çıkarmadı ve bütün gece hiç uyumadı, bense ikide bir uyandım.

Sabah erkenden Bay Krabbe'den bir telgraf geldi, annemin sağ salim olduğunu yazıyordu. Ama annem Boulogne'a uçamıyordu, çünkü pasaportu babamdaydı. Bu tamamen aklımızdan çıkmıştı.

Boulogne'da gemiden inmeyi çok istedim ama hiç paramız kalmamıştı. Boulogne'da yapabildiğimiz tek şey, bir sonraki gemiyle arkamızdan gelmesi için anneme pasaportunu göndermekti.

Ama gemiler her gün kalkmadığından annem öyle hemen gelemezdi. Aynı güzergâhta giden, aynı ücret tarifesinde bir gemiye binmek zorundaydı. Daha büyük, daha hızlı giden çok daha pahalı gemiler de var çünkü.

Bizim gemimiz de çok büyüktü. Birkaç kere bir ucundan öbür ucuna kadar gittim.

Ama denizin ortasında giderken gemiyi o kadar da büyük bulmuyordum artık. En nihayetinde bir gemiydi işte ve her geçen gün bana daha da küçük geliyordu.

Fakat sahici bir geminin biraz daha küçük olması, insanın gerçekten suyun üstünde gittiğini hissetmesi, suya dokunabilmesi gerekir.

Bir keresinde Danimarka'da bir yelkenliye binmiştim, bu yüzden şimdi pek korkmuyordum.

Korkmuyordum ama üçüncü günden sonra tek isteğim gemiden artık inmekti. Üstelik annem hiç aklımdan çıkmıyordu; arada bir babamsız olması dışında hayatta hiç yalnız kalmamıştı annem. Onu koruyup kollamak için ben

de yoktum ki yanında. Nasıl da ağladığını, nasıl da altüst olduğunu düşünüyordum hep.

Kim uyuyacaktı onunla? Geceleri o kadar çok korkar ki annem, yanında mutlaka birinin olması gerekir. Babam tek başına da güzelce uyur ama yalnız yatmayı ben de sevmem. Derin uykuda olsan bile, yanında şefkat dolu bir başka uykunun daha olduğunu hissetmek istersin.

Umarım annem yalnız uyumak zorunda kalmıyordur, umarım onu ısırmayan, uyurken incitmeyen iyi bir mahlûk yatıyordur yanında.

Bunu babama da söyledim ve annemin yanında uyusun diye Bay Krabbe'ye telgraf çekmesini istedim. Fakat babam buna kesinlikle yanaşmadı, üstelik telgraf parasını dert ettiği de yoktu, çünkü annemle ilgilenmesi için kuş yuvalı kadına bile telgraf çekmişti. Ama o kuş yuvasıyla asla uyumaz annem, çünkü kuş yuvası güzel kokmuyor ve o kadar fena horluyor ki, uyanıkken sesi çok da çıkmayan birinin uyurken nasıl böyle bir gürültü çıkarabildiğine hayret ediyor insan. Bir keresinde Ostende'deki otelimizdeki divanda bir saat kestirdiğinde duymuştuk nasıl horladığını.

İnsanlara çıngıraklı yılanlar ya da bet sesli küçük trompetler gibi horladıklarını söylemenin hiçbir anlamı yok; uykuda ne yaptıklarını bilmedikleri için söylenene de inanmıyorlar.

Bence annemin yanında uyumak için en uygun kişi Bay Krabbe ama maalesef Bay Krabbe'nin geceleri yanında uyumakla yükümlü olduğu biri var zaten. Bu yüzden bize böyle bir iyilikte bulunamaz. Annem bir yerlerden Hollandalı bir çocuk ödünç alabilse keşke ama buna elverişli bir çocuk bilmiyorum ben.

Gemide birinci sınıf seyahat ediyoruz, çünkü o zaman karaya ayak basmamız için büyük kolaylık sağlanıyor, ayrıca yol parasının bir kısmını babama Amerikalı bir arkadaşı gönderdi.

Rüzgâr ve dalgalar bu dev gemiyi sallayabilecek kadar kuvvetli, yatağın tutunmak için parmaklıkları olmasaydı, geceleri yataktan düşerdim. Yemek salonuna inerken merdivenler sallanıyor, sağa sola kaykılırken insanı lunaparktaymış gibi heyecanlandırıyorlar.

Güverteye açılan kapılar yağmur ve rüzgârdan o kadar sıkı kapanıyor ki, onları kendi başıma açamıyorum.

Beyaz giysili şişman, sevimli bir güverte görevlisi bana hep yardımcı oluyor.

Başta ben onu kaptan sandım ama meğer kamarotmuş. Daha sonra babamla ben kaptanla da tanıştık; nazik davranmak istediğim için ona "Bay Kamarot" diye hitap ettim.

Ama babam ona böyle hitap edemeyeceğimi, kaptanın kamarottan daha üstün olduğunu söyledi. Geminin kralı gibi bir şeymiş kaptan.

Denizcilerin lacivert kıyafetlerinin koluna diktikleri altın halkalara göre davranıyor herkes.

Gemiyi sürmek Kaptan'la İkinci Kaptan'ın görevi ama gemi çoğu zaman kendi başına gidiyor, çünkü kaptanların hanım yolcularla ilgilenmeleri, onlarla dans etmeleri, onlara gemiyi gezdirmeleri gerekiyor. Muhtemelen bazı hanımların ödediği bilet ücreti bu yüzden daha yüksek oluyor. Kaptanlar sadece sis çıktığında ve düdük öttüğünde telaşa kapılarak koşup gidiyorlar.

Gemide bir sürü insanı deniz tutmuştu, artık ne yemek yiyor ne de yemek salonuna iniyorlardı, çünkü en çok da oranın zemini sallanıyor.

Böyle bir gemide en leziz yiyecekleri yiyebiliyorsun, hem de istediğin kadar. Beni deniz tutmamıştı. O kadar çok yiyordum ki göbeğim yusyuvarlak olmuştu. Babam New York'ta böylesine semiz bir mülteci çocukla boy göstermekten çekiniyordu.

Babam gemide hastalanmadı ama yemeden içmeden kesildi. O kadar tuhaflaşmıştı ki onu daha önce hiç böyle görmemiştim.

Beşinci günde gemiye artık katlanamaz oldu. Hiç kimseyle konuşmak istemiyordu, insanların hiçbirinden hoşlanmıyordu. Masalardaki güzel çiçekleriyle yemek salonundan, tuvaletli çıplak kadınlardan nefret ediyordu. Hiçbir şezlonga uzanmak istemiyor, güvertedeki hiçbir oyuna katılmıyordu, halbuki böyle bir gemide büyükler benden daha küçük çocuklarmış gibi hoplayıp zıplar, oyunlar oynarlar.

Babam benimle gemideki sinemaya da gitmek istemedi, ben de bir kere kendi başıma gittim. İkide bir öpüşen büyükleri izleyip durmak çok sıkıcıydı.

Benimle İngilizce konuşan tayfalarla tanıştım sonra. Ama onların her zaman vakti yoktu maalesef.

Birkaç kere de gizlice üçüncü sınıfın güvertesine tırmandım.

Ana babalarıyla birlikte Amerika'ya temelli göç eden Berlinli üç çocuk gördüm orada. Çok üzgünlerdi, pek konuşmuyorlardı.

Biraz daha büyük bir oğlan bir keresinde bana dedi ki: "Sen gerçek bir mülteci değilsin, siz Yahudi bile değilsiniz, siz lüks mültecilersiniz."

Bir keresinde de gece tek başıma orta güvertede durup annemi düşündüm. Gemideki o harika yemekleri ona göndermeyi o kadar çok istiyordum ki.

Bu gemide her şey bedavaydı çünkü. Öğle yemeğinde elli biftek, tavuk ve de çilek isteyebilir, hepsini gizlice paket yapıp anneme gönderebilirdim.

Ama nasıl? Her şeyi paket yapıp üstüne de adresi yazdıktan sonra denize mi atsaydım acaba? Adrese ulaşır mıydı ki? Telgraflar da ulaşıyordu sonuçta.

Azgın dalgalar güverteye kadar tırmanıyor, ayaklarımı yalayıp ıslatıyorlardı. Denizin ortasındayken gökyüzü

peynir kabının cam fanusu gibi daralıyor, göz alabildiğince uzağa bakamıyorsun.

Babam kamaramızdaki yatağında hep kaskatı ve sessiz sedasız yatıyordu, bazen de sigara salonunda oturuyor, viski içiyordu; viskinin ücreti ayrıca ödeniyordu.

Onun dışında gemide olduğumuz sürece herhangi bir şeyi dert etmemiz gerekmiyordu, daha önce hiç böyle bir şey yaşamamıştık. Annem olsa buna çok sevinirdi.

Seyahat boyunca babam pek tatsız tuzsuzdu. Tek istediği benim de onu rahat bırakmamdı. Bir keresinde bir İngiliz kadın benimle briç oynamak istedi ama briç bilmiyordum, öğrenmeye de hevesli değildim.

Sonra kadın, bu kadar çok rom ve viski içmemesi için babamı neşelendirmemi istedi benden.

Ama neşelenmek istemeyen birini neşelendirmeye çalışmak onu daha da gerginleştirir.

İskambil oynamayı sevmiyorum ben, zar atmayı tercih ederim.

Arada bir gemi doktoruyla zar atıyordum, benim gibi o da boştaydı, çünkü insanları deniz tutuyordu sadece, başka bir hastalıkları yoktu.

Denizde yüz gün mü gitmiştik, yoksa bir hafta mı, onu da bilmiyordum. Bir yerlere varacağımızı artık hayal bile edemiyordum.

Gemide gizemli yollardan bir gazete çıkarılıyordu; aylardan mayıs ve de annemin doğum günü olduğunu gazeteden öğrendim.

Annemle ben hangi ayda olduğumuzu pek bilmeyiz zaten, çünkü mevsimler her ülkede farklı farklıdır. Nice'ten ayrıldığımızda yazdı, bir gün sonra Amsterdam'da yağmur ve kış vardı.

Onun dışında da tutunabileceğimiz bir zaman yok, bazen bir günün pazar veya Noel veyahut Azizler Günü olduğunu tesadüfen öğreniriz. Bir keresinde Paskalya'yı az

daha Hamsin Yortusu'yla karıştıracaktık. Almanya'dan ne zaman ayrıldığımızı, hangi yılda yaşadığımızı sık sık unutuyoruz. Bir gün doğum günlerimizi de unutup kaç yaşında olduğumuzu artık bilemeyeceğiz.

Bir yerde ne kadar kaldığımızı da bilmeyiz çoğu zaman. Bunu üzücü bir biçimde otel faturasından öğreniriz. Sonra da otelde sandığımızdan daha uzun kaldığımız ortaya çıkar hep.

Gemide zaman hepten ortadan kalkmış, dünyada yapayalnız kalmıştık.

Sadece bir kez, sis varken, uzaktan uzağa başka bir geminin düdüğünü duyduk. O zaman biz de düdük çaldık.

Havanın çok sıcak ve yapış yapış olduğu bir gün kamarot bana Körfez Akıntısı'ndan* geçtiğimizi söyledi.

İngiltere'deyken bir sürü golf sahası görmüştüm, çünkü İngiltere kısmen golf sahalarından oluşur. Körfez Akıntısı'nı görmeyi feci istiyordum, gemiyi ve havayı nasıl da ısıtmıştı öyle. Ama onu hiçbir yerde keşfedemiyordum, tanımadığım insanlara da sormak istemiyordum, çünkü genelde gülüp geçiyorlar, hiçbir şeyi doğru düzgün anlatamıyorlar.

Dünyadaki her şeyi kendi başına keşfedebilmen lazım. Şimdiye kadar bir sürü şey keşfettim zaten.

Sonra deniz bir anda hareketlendi. Yabancı gemiler ta uzaktan bize doğru geliyor, martılar etrafımızda kanat çırpıyordu; denizden tam üç kere kocaman balıklar sıçradı.

Babam da azıcık neşelendi, gemideki insanların neredeyse hepsi iyileşmiş, heyecanla gülüyorlardı. *Lunchroom*** güvertede bile hiç görülmeyen insanlarla dolmuştu. Bu insanlar bir anda nereden çıkmıştı acaba?

---

* Almancada Körfez Akıntısı "Golfstrom" demektir, Kully'nin hemen ardından golf sahalarından bahsetmesi "Golfstrom" kelimesinden kaynaklanan bir çağrışım. (ç.n.)

** (İng.) Kafeterya. (ç.n.)

O gün babam da benimle birlikte yemek salonuna indi. Daha canlı bir müzik çalıyor, insanlar heyecanla sohbet ediyordu. Birbiriyle daha önce hiç konuşmamış bir sürü insan hemen arkadaş oluyor, az sonra da birbirlerini unutuyorlardı.

Ben bu insanların hepsini tanıyordum çünkü. Bunu babama anlatınca güldü, bir piliç yedi ve "Yarın New York'tayız," dedi.

Akşam benimle gemide en üst güverteden en alt güverteye kadar yürüyüşe çıkmak istiyordu.

Ama herkes bavul toplamaktan söz edince, annemden gördüğüm gibi babamın bavulunu topladım ben de.

Kendi bavulumu toplamam gerekmiyordu, çünkü bavuldakileri çıkarmamıştım bile. Hep aynı elbiseyi giymiştim. Biraz kirlenmişti elbisem.

Saçımı da nadiren taramış, gecelik giymeden yatmış, bazı geceler dua etmemiştim. Yıkanmam falan da gerekmiyordu.

Gece annemi düşünürken kendimi tutamayıp ağladım. Anneme beni affetmesini yazıp bir gün tam bir saat banyo yapacağıma söz verdim. Öyle de yaptım zaten.

Gemide olmak bazen çok güzel geliyordu bana.

Ertesi sabah babam gemide hemen hemen herkesle arkadaş olmuştu.

Güvertede durmuş, kırmızı evlerle dolu cıvıl cıvıl yeşil tepelere bakıyorduk, sonra deniz daraldı, sanki bir nehirde gidiyor gibiydik. Suyun üzerinde devasa bir heykel gördük, sevinç çığlıkları atan bu şişman kadın Özgürlük Heykeli'ydi.

Dev oyuncak kutularına benzeyen binalar giderek yaklaştı, gemimize yanaşan küçük bir tekneden dedektif tarzı memurlara benzeyen evrak çantalı adamlar indi. Böyle adamlar genelde sinir bozucudur, çünkü insanları ve pasaportları kontrol ederler.

New York'un bir semti olan Hoboken'e yanaştık. Bütün paramızı kamarotlara, müzisyenlere dağıttık.

Barmen, gazetecilerin doluştuğu kamaramıza gelip babama son bir büyük kadeh şeri getirdi. Ülkeye geleceğimizi gazetecilere babamın Amerika'daki yayıncısı bildirmişti.

Adamlar bavullarımızın, yataklarımızın üzerinde oturuyordu ama o yatak benim yatağım değildi zaten. Seyahat boyunca tek başıma uyumuştum. Hayatımda daha önce hiç bu kadar uzun süre tek başıma uyumak zorunda kalmadığımı gazetecilere de anlattım, çünkü bize sürekli bir şeyler anlattırmaya çalışıyorlardı ama babam sabahın köründe vır vır konuşmaya pek hevesli değildi. Çok soru sorulmasından da hoşlanmaz babam.

Adamların ne dediğini anlamak zordu, İngilizceyi İngilizler gibi konuşmuyorlardı, kelimeleri ağızlarının içinde yuvarlıyor, dışarıya salmıyorlardı, çünkü dişlerini hiç aralamıyorlardı.

Bir süre sonra adamları anlamaya başladım. Bakışları öyle tatlıydı ki, bana öyle iyi davranıyorlardı ki, babama bu kadar çok soru sormak zorunda olmasalar benimle mutlaka oynarlardı.

Elbette dikkatliydim, çünkü gazetelerden çok iyi biliyordum ki Amerika'da çocuklar, özellikle de zengin çocukları çalınıyordu. Bu yüzden gazetecilere babamın çok fakir olduğunu, hiç paramız kalmadığını söyleyiverdim. Babam çok kızdı, çünkü bunu kimse bilmemeliydi ama benim tehlikeleri de düşünmem gerekiyordu. Gazeteciler de ne söylediysem yazdılar zaten.

"*How do you like America?*"* diye sordular. Çok beğendiğimi söyledim, çünkü oraya nihayet vardığıma gerçekten memnundum. Amerikan evleri ve martıları gemiden çok güzel görünüyordu.

---

* (İng.) Amerika'yı beğendin mi? (ç.n.)

Babam İngilizce bir şeyler homurdanıyor, ne dediği pek anlaşılmıyordu. Gazeteciler hiç durmadan binlerce soru soruyordu. Sonlara doğru babam iyice sabırsızlanıp kötü kötü bakmaya başladı.

Babamın bu hallerini bilirim, o zaman onu rahat bırakmak gerekir. Hem babam da Amerika'ya şöyle bir göz atmak, artık bir otele gitmek istiyordu. Cebimizde hiç para kalmadığından bir kadehçik şeri getiren de yoktu.

"En sevdiğiniz kitap hangisi?" diye sordu adamlar.

"Çek defteri."

"En sevdiğiniz spor?"

"Amok koşusu," dedi babam ve gerçekten de koşup gitti.

Avrupa'dayken sürekli Amerika hakkında konuşmuş, bir sürü fotoğrafını da görmüştük ama gerçek Amerika hayal ettiğimizden tamamen farklıydı. Aslında Avrupa Amerika'dan daha Amerikan, çünkü Avrupa'da herkes daha telaşlı.

Hoboken'deki gümrük memuru bavullarımızı açınca babamın bir kitabını gördü, okumayı çok sevdiği için de yere güzelce oturup kitabı okumaya başladı. Adam kitabı okuyup bitirene kadar beklemek istemediğimiz için babam kitabı ona hediye etti.

Akşam komünistlerin toplantısına gittim. Orada kayboldum.

Babamın arkadaşları onu almaya gelmediğinden beş parasız taksiye atlayıp Broadway'e çok yakın bir otele gitmek zorunda kalmıştık. Broadway benim dünyada en sevdiğim cadde, çünkü içinde yüzlerce oyun otomatı olan dev bir bina var orada ve tek cent'le bile böyle bir otomatla oynayabiliyorsun. Topları yuvarladığın zaman elektrikli küçük ışıklar ya da ışıklı resimler yanıp sönüyor. Binanın önündeki vitrinin içi, üzerlerine çiçekler boyanmış parlak kırmızı, yeşil ve mavi etiketli küçük kaplumbağalarla dolu.

Bir kaplumbağadan bu kadar harika bir şey yaratılacağı hiç aklıma gelmezdi, hayvancıkların sağlığına da zararlı değil hem.

Anneme hemen bir mektup yazdım, kaplumbağalarım onda kaldı ama onları boyamasın sakın, döndüğüm zaman ben kendim boyamak istiyorum.

Zavallı annem Amerika'ya gelemedi, çünkü geçinebilmek için gemi biletini satmak zorunda kaldı.

Evet, ilk akşam komünistlerin toplantısında kayboldum ama o kadar da kötü değildi, sonrasında New York'a başka her şehirden daha çabuk uyum sağladım zaten.

Çok büyük ve ilginç bir otelde kalıyorduk, otelde yüzme havuzu, girişte de *drugstore* vardı; bir masaya oturup buzlu içecekler içebildiğin, aynı zamanda bir sürü şey satın alabildiğin dükkânlara *drugstore* deniyor.

Odamızda radyo, buzdolabı, bir de mırıl mırıl çalışan bir vantilatör vardı.

Babam saatlerce telefonda konuşuyor, sonrasında resmen çöküntüye uğruyordu.

Önce telefon santrali görüşmek istediği numarayı anlamıyor, sonra insanlar onu anlamıyor, bir anda on randevusu oluyordu. Hangi randevusu için ne zaman nereye gideceğini tam bilemiyordu babam. Amerika'yla baş etmekte zorlanıyordu.

Babam üstüyle başıyla yatağın üzerinde, bense kanepede uyuyakalıyordum, hava da çok sıcaktı zaten. Bir sabah odada bavullar açan, lambalar kuran şişman, sevimli bir adamın gürültüsüne uyandık. Adam fotoğrafçıydı, bir dergi için fotoğraflarımızı çekecekti.

Benim epeydir yıkanmadığım o iğrenç derecede parlak fotoğrafçı lambaları yüzünden anlaşıldı. Odamızda bir banyo vardı, derhal oraya gönderildim.

Bana kalsa aşağıdaki yüzme havuzuna giderdim. Bu kadar kirlenmem benim suçum değildi zaten, çünkü gemide en son bir iki ateşçiyle de arkadaş olmuştum.

Babam odaya viski getirtmeyi başardı ve fotoğrafçıyla sohbete başladı; birbirlerinin ne dediğini anlamıyorlardı ama sohbet yine de iyi gidiyordu. Viskiden tam aynı anda birer yudum alıyor ve birbirlerine gülümsüyorlardı. Biri susunca, diğeri konuşmaya başlıyordu. Sonunda fotoğrafçı babam için bir iki yere telefon etti. Bir randevuyu halletti ve karmakarışık bir sürü şey söyledi.

Benden her şeyi yazmam istendi, daha sonra her şeyi yanlış yazdığım söylendi. Babam gidip bir iki kişiyle buluştu ama hiçbiri de aradığı kişiler değildi.

Eski bir arabayı ödünç almasına yardımcı olan bir Alman garsonla da buluştu ve bir Fransız restoranında az kalsın restoranın sahibesiyle evlenecekti.

Amerika'da babam aniden biriyle evlenivermesin diye çok dikkat etmem gerektiğini Bay Krabbe'den biliyordum zaten, zira Amerika'da bu iş öyle çabuk ve sorunsuz olup bitiyor ki bir adam günde beş altı kere alelacele evlenebilir.

Bunu yapmak çok kolay olsa da hem yasak hem de cezası var. Yasak şeylerin bu kadar kolay yapılamaması daha iyi olurdu, özellikle de yabancı bir ülkede neye izin verilip neye verilmediğini bilmeyen insanlar için.

İtalya'da tanıştığımız bir adam, tanıdığı bir kızı sokak ortasında öptüğü için iki yüz liret ödemek zorunda kalmıştı.

Bu olaydan sonra anneannem sokakta beni ne zaman öpmeye kalksa korkuya kapılıyordum. Anneannem buna kızıyor, beni sevgisiz buluyordu. Ama iki yüz liret bizim için büyük paraydı.

Babamın Amerika'da ödünç aldığı araba az kalsın mahvedecekti bizi, çünkü araba yolda çok iyi gidiyordu ama durmadan yasakları çiğniyordu.

Amerika'daki ilk akşamımızda babam beni ne yapacağını bilmiyordu. Ama yatıp uyumak da istemediğim için fotoğrafçıya emanet edildim.

Odada tek başıma kalmamam babamı da rahatlatmıştı, çünkü tam üstümüzdeki odada bir gangsterin vurulup öldürüldüğünü duymuştu. Muhtemelen o gangster de çocuk hırsızıydı. Ama Amerika'yı ve Amerikalıları gördükten sonra bende artık korku falan kalmamıştı.

Fotoğrafçı, komünistlerin toplantısının fotoğraflarını çekmek zorunda olduğu için beni de yanında götürdü. Ondan önce bavulda bana sağlam çorap aradı. Bulamayınca da yırtık pırtık çoraplarımı çıkarıp çorapsız dolaşmama izin verdi. Benim de canıma minnetti zaten. Bu tür konularda erkekler kadınlardan çok daha anlayışlı. Onun dışında da erkeklerle ahbaplık etmeyi daha çok seviyorum ben, hele hele yaşlıca kadınlar bir çocuk için kesinlikle daha tehlikeli.

Amerika'da öyle kadınlarla tanıştım ki, benim Shirley Temple'a benzememi ve tırnaklarımın daima tertemiz olmasını istiyorlardı. Ama filmlerdeki küçük kızlar gibi güzel görünemem ki ben. Hem tırnaklarım da kendiliğinden kirleniyor hep, yaramazlık olsun diye kasten kirletmiyorum ya.

Fotoğrafçıyla gitmeden önce babamın takım elbiselerini bavuldan çıkardım ve annemin de hep yaptığı gibi gardıroba astım. Fotoğrafçı bana yardım ederken bavulda benim tamamen unuttuğum üç tane bayat koyun pirzolası buldu.

Koyun pirzolalarını ve de kızarmış ciğerleri gemide toplamış, onları daha sonra New York'tan anneme yollamak için bavula saklamıştım. Annem pirzola ve ciğeri çok sever.

Ama etler artık pek de iştah açıcı görünmüyor, biraz da kötü kokuyorlardı. Fotoğrafçı hepsini pencereden dışarıya fırlattı. İyi de etti. Etler babamın en şık açık renk

pantolonunda bir yağ lekesi bırakmıştı ama neyse ki leke arkadaydı. Bu tür lekeleri sadece başkaları görür, sen görmezsin, o yüzden de sinir olman ya da utanman gerekmez.

Fotoğrafçıyla birlikte asansöre binip binlerce kattan aşağıya rüzgâr hızında indik – öyle güzel ki Amerika. Odamız da öyle yüksekteydi ki koyun pirzolaları belki de hâlâ aşağıya varmamıştı.

Toplantıdan önce gittiğimiz yerde tezgâhın önündeki yüksek sandalyeye oturup canımın istediği kadar taze sıkılmış ananas suyu içip renk renk dondurma yedim.

Bu benim gemide de yapabileceğim bir şeydi ama bunu maalesef çok geç anladım.

Sonra bir otomobille önce Central Park'a gittik. Öyle harika, öyle büyük bir park ki bu; çimlerde koşup küçük gri sincapları besleyebiliyorsun. Ama o gece sincaplar ulu, karanlık ağaçlarda çoktan uykuya dalmışlardı. Dev şatolara benzeyen binalar kızıl bir ışık tülünün ardındaki lacivert göğe uzanıyordu.

Gökdelenlerden o kadar çok ışık fışkırıyordu ki, o ışık incilerini boş bir soda şişesine doldurup daha sonra Amsterdam'da anneme verebilmeyi çok isterdim.

Komünistler, yüz tiyatro büyüklüğündeki bir salonda toplanmışlardı. Ortam bazen sıkıcı, bazen de karnaval gibi şenlikliydi. Serpantinler havaya fırlatılıyor, insanlar toz duman içinde oturuyordu. Zenciler de vardı, gidip onlardan birinin yanına oturdum. Adam bana bir çiklet hediye etti.

Bir tribün bayraklarla donatılmıştı, bayraklar dumanlı havaya yükseliyor, bazen bir adam, bazen de bir kadın konuşuyor, sesleri hoparlörden gümbürdüyordu. İnsanlar bağırış çağırış alkış tutuyor, fotoğrafçılar sağa sola koşturuyor, arada sırada beyaz ışıklar çakıyordu.

Bir ara fotoğrafçıyla birlikte salondan çıktık ve büfede sosis yiyip bir fincan kahve içtik, sonrasında uykum geldi. Temiz hava almak için dışarıya çıktım.

Dışarıda bir sürü polis vardı.

Biraz yürüyeyim dedim, ama hava karanlık olduğu için bir anda yönümü şaşırıp kayboldum. Komünistlerin toplantı salonunu epeyce aradıysam da bulamadım, sonra otelimizi aradım, onu da bulamadım. O kadar yorgundum ki zencinin verdiği çikleti ağzımdan çıkarmayı bile unuttum. Çiklet çiğnerken daha da yoruldum.

Ağlamadım, korkmuyordum da, hâlâ gemide olduğumu, geminin altımda sallanıp gümbürdediğini hayal ediyordum. Hava deniz kokuyordu.

Deniz kıyısında leylak açmaz ama sıcak bir mayıs gecesiydi. Leylak bahçelerini düşüne düşüne uyuyakalmak istiyordum.

Annem mayısta hep leylak isterdi, beyaz ve mor leylak ağaçlarıyla bezeli küçük, kırmızı köyleri anlatmıştı bana. Her bir leylak çiçeği kokusuyla insanları öyle bir öpermiş ki, insanların başı döner, kalpleri iyilikle dolar, başka insanları öpmek isterlermiş. Neşeyle çiçek açan alıç ağaçları köyleri yeşilli kırmızılı çatılar gibi kuşatırmış. Çayırların yumuşacık yeşil saçları altın sarısı düğünçiçekleriyle süslüymüş. Pırıltılı dereler çayırların sırlarını fısıldar, ılık hava geceyi yumuşacık bir döşeğe çevirirmiş.

Böyle anlatmıştı annem. Tüm bunları ne zaman göreceğim ben?

Güzel, kocaman bir taş caddede yürüyordum, binalar giderek büyüyor, devlerin çocuklarının oynadığı dev oyun bloklarına benziyorlardı, blokların üstüne bir blok daha koysan bütün binalar aynı anda çökecekti sanki.

Eskiden çok oyun oynardım, üç tane blok setim vardı. Blokları üst üste dizmek güzeldi ama binalarım yıkılınca hepsini toplamak bana kalırdı. Şimdi yıkılsaydı New York'u asla toplayamazdım, öyle yorgundum ki.

Harikulade çiçekçi dükkânları gördüm, bazı çiçekler leylağa benziyordu, belki de gerçekten leylaktılar. Cam

vitrinin ötesinden kokularını alamıyordum maalesef. Ama yanımdan kokular saçan hanımlar geçince hemen bir sihre başvurdum: Vitrindeki leylağımsı çiçeklere bakarken yanımdan geçen kadınların kokusunu kokladım; leylaklara, mayısa ve de anneme bir anda kavuşmuştum. Annemi öpüyormuşum gibi vitrinin camını öptüm.

İğrenç çikletin hâlâ ağzımda olduğunu o zaman fark ettim. Çikleti nihayet çıkarıp cama yapıştırdım.

Otelin yerini bir türlü hatırlayamıyordum, adını bile unuttuğum için bir otomobili durdurup sürücüden beni otelime götürmesini de rica edemiyordum.

Eskiden böyle bir şey yapmışlığım vardı.

Leylaktan bir kuş olmak istiyordum, oldum da, dev taş binalar arasında süzülüyordum, kanatlarım leylaktandı; şakıyor, bir kuşun şarkılarını cıvıldıyordum. Şarkı kulağıma o kadar güzel geliyordu ki giderek daha yüksek sesle şakımaya başladım. Bir ara bir polis gelip beni yerden kaldırdı. Benim şakıyarak uçan bir kuş olduğumu anlamıyordu.

Şarkımdan hoşlanmamıştı.

Ama şarkı söyleyen ben değildim ki, leylak kuşu şakımış, kokusunu saçmıştı.

Polis beni yerden kaldırırken ben artık orada değildim ama tekrar kendime gelince polise babamı ve otelimizi tarif etmeyi başardım. Sonra polis elimden tutup benimle yürüdü. Bana çok iyi davrandı.

Ve yanından geçerken Empire State Building'i gösterdi bana, New York'un en yüksek binasını. Tam önündeydik. Aşağıdan bakarken yukarıda nerede sona erdiğini göremiyordum.

Daha sonra bir gün tepesine çıkınca her tarafı görebildim. Bir sürü insanın "en tepede" olmaktan söz etmesini daha iyi anlıyorum şimdi, tepede olduğunda her şeyi daha iyi görüyorsun.

Polis de bana hemen "*How do you like America?*" diye sordu.

"Hı hı," dedim, polis ben uyuyakalmadan beni kucağına aldı yine.

Ve New York'ta bir daha böyle şarkı söylememi nazikçe yasakladı.

Para için şarkı söylemediğimi, şarkının kulağa bu kadar berbat gelmesinin benim suçum olmadığını açıklayabildim ona. Ama benim değil, başka bir şeyin şarkı söylediğini nasıl anlatacaktım? Şarkı bana neden o kadar güzel gelmişti? Diğer herkese neden o kadar çirkin gelmişti? Bundan böyle hiç şarkı söylemem artık.

Otele bırakıldım, babam henüz dönmemişti. Asansöre koyuldum, bütün adamlar şapkalarını çıkardı. Otel müdüriyeti yıldıza benzeyen küçük bir anahtarla odanın kapısını açtı.

Henüz örtülü bir kanepe kılığındaki yatağın üstünde yırtık çoraplarım duruyordu; üzerlerine uzanıp uyudum, çünkü yırtık pırtık çoraplarımdan biliyordum ki artık evdeydim.

Babamı pek az gördüm New York'ta. Hiçbir Amerikalının koşturmadığı kadar koşturuyordu.

Babam iş yapmaya çalışıyor ama hiçbir girişiminde başarılı olamıyordu. Bir keresinde, adı Bay Lief olan ve ajanlık yapan ufak bir adamdan para aldı.

Ama bu neye yarardı ki? Babam cent'leri bana veriyor, ben de onları slot makinelerinde, Amerika'nın mucizeleri olan binlerce oyun otomatında çarçur ediyordum.

Dolarları babam fakir mültecilere veriyordu; o kadar fakirdi ki onlar, on dolar bile çok işlerine yarıyordu.

Bazen şunu düşünüyorum: Milyonlarca dolarla bile zengin olamazdı babam ama cebinde tek bir cent olmadığında bile yoksul değil.

Bir keresinde dedi ki: "Para genç adamlarda durmaz, güzel kadınlar yaşlı adamlarla durmaz, bazı adamlarda ikisi de durmaz; böyle adamlar ya intihar ederler ya da mutlu ve bilge olurlar. Onlara kalan, çocuklar ve köpeklerdir."

Ödünç aldığı eski arabayla babam kendini ve beni Amerika'da gezdirdi.

Amerika'da sadece zenginler trenle seyahat ediyor, fakirler arabaya biniyor.

New York'ta iş yapmak mümkün değildi, çok zor durumdaydık. Amerikalı yayıncı bizimle bir kez Rockefeller Center'da yemeğe gittikten sonra bize karşı ilgisini yitirdi ve şehirden ayrıldı. Bize faydası olabilecek diğer insanlar da balık tutmaya gitmişti.

Babam sabahları lavabonun başında öğürüyordu, gergin olduğunda genelde böyle yapar zaten. O bu durumdayken daha başka bir şey sormama gerek yoktur.

Neyse ki babamın aklına Amerika'ya göç eden bir gençlik arkadaşı geldi, gerçi çocukken ondan pek hoşlanmazmış, çünkü arkadaşı çok aptalmış.

Ama artık eskisi kadar aptal değilmiş.

Bu adam çok uzakta, ta Virginia'da yaşıyordu, şık bir giyim mağazası vardı. Çok para kazanıyordu.

Babam onu otelden telefonla arattı. Adam otelden aranınca acayip zengin olduğumuzu sandı ve bizi Virginia Beach'teki sayfiye evine davet etti.

Ağlıyordum, çünkü Avrupa'ya, annemin yanına bir daha nasıl döneceğimizi hiç bilmiyordum.

Annem mektubunda savaştan söz ediyordu yine.

Virginia'da da sürekli savaştan söz ediyorlardı ama hiç olmazsa onlar yakında çıkması beklenen bir savaştan değil, bundan elli, yüz ya da iki yüz yıl önce olup bitmiş *Civil War** diye bir savaştan söz ediyorlardı.

---

* (İng.) Amerikan İç Savaşı. (ç.n.)

Amerikalıların Avrupa hakkında hiçbir fikri yoktu. Bazıları Danimarka'nın Fransa'da bir liman şehri, Marsilya'nın ise İspanya'da bir nehir olduğunu sanıyordu.

Biz de Amerika hakkında pek bir şey bilmiyoruz ama. Bir keresinde Empire State Building'in ta tepesine çıktım, devasa New York'u yukarıdan ta denize kadar gördüm.

Amerika'nın bundan ibaret olduğunu sanıyordum.

Oysa Amerika asıl ondan sonra başlıyordu.

Babam gençlik arkadaşına Avrupa'dan beklediği havalelerin gelmediğini falan anlatmıştı.

Amerikalıların hor görmediği tek Avrupa parası İngiliz sterlini.

Babam da o yüzden sterlinden bahsetmişti zaten. Ondan sonra gençlik arkadaşı bize dolar yolladı. Otel faturasını o sayede ödeyebildik.

Trene verecek paramız yoktu ama eski araba hâlâ bizdeydi.

New York'tan çıkana kadar yedi kere ceza yemiş, bir de maden suyu büfesi devirmiştik.

Babamın polislerden, polislerin de babamdan sıtkı sıyrılmıştı.

Şehir dışındaki yollarda genelde ceza yemeden gidebiliyorduk.

Avrupa'ya dönüş için gemi biletimiz vardı ama bizim gemi ancak üç hafta sonra yola çıkacaktı, hem babam da yayıncının dönmesini ve bir film taslağı için haber gelmesini bekliyordu zaten. O zamana kadar bir yerde barınmamız gerekiyordu.

Üç gün üç gece yol gittik. Geceleri bazen arabada bazen de açık havada uyuyorduk; bir geceyi Delaware River'ın kıyısında geçirdik, o kadar büyüktü ki nehir olduğuna bir türlü inanamadım.

Sonraki günlerde böyle bir sürü nehir daha gördüm, vahşi, güzel, yeşil adalar yan yana yüzüyordu üzerlerin-

de. Her şey o kadar devasa ki Amerika'da, Avrupa şimdi bana oyuncak mutfağım gibi küçük geliyor. Binaların ne kadar da kocaman olduğu hemen anlaşılmıyor, çünkü bu devasa ülkede birbirlerinden çok uzağa, yemyeşil parkların ve meydanların arasına yapılmışlar.

Amerika'da her şey kocaman zaten. Nehirler denizler gibi engin, ormanlar Kızılderili hikâyelerindeki gibi uçsuz bucaksız ve vahşi, karayolları sonsuz. Hava o kadar sıcak ki kızgın asfalt ayakkabının ince tabanından ayağını yakıyor. Yağmur yağdığında gökten üzerine bir deniz boşanıyor, arabalar yollarda motorlu tekneler gibi yüzüyor, şehirlerin caddelerini basan sularda boğulmak işten değil.

Bir gün Norfolk'ta üç zenci çocukla birlikte caddenin karşısına yüzdüm.

Bir keresinde Ostende'de kibrit kutusu büyüklüğünde bir midye bulmuş, ender rastlanan bir büyüklükte olduğu için saklamıştım. Virginia'daki *beach*'te* babamın ayakkabısı kadar büyük midyeler buldum.

Acayip heyecanlanmıştım. İlk başta inanamamış, Amerikalıların bu dev midyeleri yapay yollarla ürettiğini, oraya reklam amacıyla koyduklarını sanmıştım. Ama sahici deniz midyeleriydi bunlar.

Bu arada, Nice ve Bordighera'da hiç midye yoktu. Sadece o beyaz taşlar vardı.

Arabayı son süratle sürseydik, Virginia'daki gençlik arkadaşının yanına bir günde varabilirdik.

Son süratle gidiyorduk aslında ama çoğu zaman yanlış yollarda.

Bazen araba arızalanıyor, aniden duruveriyordu. O zaman arabada sessizce oturmaktan ve başka bir arabanın gelip bize yardım etmesini beklemekten başka bir şey yapamıyorduk.

Babam araba motorundan hiç anlamaz çünkü. Bunu öğrenemez de, bir dolmakalemi bile tamir edemez ba-

---

* (İng.) Kıyı. (ç.n.)

bam. Sadece saatleri büyük bir zevkle tamir eder. Bulabildiği her saatin üstüne atlar, halbuki annem bunu ona yasakladı. Babamın bu saat tamir merakı başımıza çok dert ve masraf açtı, çünkü sonrasında saatler ilelebet bozuluyordu.

Bazen arabayla tıngır mıngır bir benzin istasyonundan diğerine gidiyorduk. Oralarda insanlar hep çok nazikti ama Amerika'nın milli gazozunu ikimiz de içmek istemiyorduk; çünkü tadı kahverengi, sıvı naftalin gibi. Amerikalılar durmadan bunu içiyor.

Babam gazozlarla hiç ilgilenmediğinden sonrasında Virginia'daki hayat ona çok zor geldi.

Gençlik arkadaşıyla Norfolk'ta buluştuktan sonra hep birlikte Virginia Beach'e giderken yol üstündeki bir restoranda yorgun argın ama sevinç içinde mola verdik.

Ne de olsa dertlerimiz sona ermişti.

Bu adamı nihayet bulduğumuz için çok mutluyduk. Gençlik arkadaşını seviyorduk çünkü onu bulamasaydık telef olacaktık ve şimdi gerçekten de karşımızdaydı işte. Sevincimizden ne konuştuğunu duymuyor, nasıl biri olduğunu görmüyorduk.

Bu kadar çok sevinmeseydik sıkıntıdan uyuyakalırdık.

Üç gün boyunca Amerika'yı turlamış, hayatta New York'u ve Avrupa'yı bir daha görmekten ya da gençlik arkadaşının yaşadığı Virginia'yı bulmaktan umudumuzu kesmiştik.

Gençlik arkadaşının burnundan kıllar fışkırması, küçük bir solucanı andırması, yürümekten ziyade sürünmesi de hiç umurumda değildi.

Gençlik arkadaşı bize hakiki Amerikalılar arasında itibarlı bir yere geldiğini anlatırken onu dinlemedik bile.

Babam onu sevinçle öptü.

Ben de.

Babam sevinçten garson kızı da öpmeye kalktı ve eski günleri anmak, buluşmamızı kutlamak için bir tur viski ısmarlamak istedi, bana da karnımı güzelce doyurmamı, ne bulursam yememi söyledi.

Ne de olsa günlerce doğru dürüst bir şey yiyip içememiştik; babam bazen o kadar susamış oluyordu ki, elinden gelse arabadaki benzini son damlasına kadar içerdi.

Ama bütün hevesimiz kursağımızda kaldı!

Önce, babamın kızı öpmesi engellendi. Sonra gençlik arkadaşı viski içilemeyeceğini, çünkü Virginia eyaletinde içkinin yasak olduğunu söyledi.

"Yaa," dedi babam ve beti benzi attı, "Amerika'ya bunun için mi geldim ben, böyle bir eyalete mi davet ettin beni!"

Sonra da bir daha ağzını açmadı.

Gençlik arkadaşı Virginia Beach'teki bazı lokantalarda bira ve California şarabı bulunabildiğini söyleyince babam biraz yatışır gibi oldu. Daha sonra arada bir mecburen içtiği bu California şarabından o kadar nefret etti ki saç yağı içmeyi tercih ederdi.

Her kasabada içki satan bir dükkân da var, bu dükkânlara A.B.C.-Store deniyor. Kendini bununla teselli eden babam Virginia Beach'te kalacağımız yerin böyle bir dükkâna çok yakın olduğunu öğrenince pek sevindi.

Babam gençlik arkadaşına New York'ta içtiği kokteylleri anlattı, hepsini denediğini, bu yüzden ömründen ömür gittiğini, tepeden tırnağa zehirlendiğini söyledi. "Her sabah öğürerek ölümle nasıl pençeleştiğime çocuk da şahittir."

Sonra gençlik arkadaşı babamla gençlik günlerini yâd etmek istedi, ikisi farklı farklı anılar anlatırken birbirlerini başkasıyla karıştırdıkları, aynı okulda bile okumadıkla-

rı, hatta hiç tanışmadıkları ortaya çıktı. Babam, sevincinin şimdi ikiye katlandığını haykırıyor, kahkahalar atıyor, heyecanlı heyecanlı konuşuyordu. Kendisiyle gençlik arkadaşı arasında, çok eskiye dayanan bir tür akrabalık kurmayı bile başardı. Bir süre sonra aslında sahiden de gençlik arkadaşı olduklarına inandılar.

Gençlik arkadaşı bu lokantada Almanca bir taş plak olduğunu, plağı arada bir çaldırdığını söyledi. Viski içememenin tesellisi olarak plağı babama da dinletecekti şimdi.

Ben koca bir tabak karidesli pilav yedim, karides dedikleri, iri bir tür pembe yengeç ama tadı balığa benzemiyor, hatta hiçbir tadı yok. Babamın gönülsüzce sipariş ettiği kokteyl, domates sosu ve karidesten ibaretti.

Babam çok yorgun ve halsizdi ama gençlik arkadaşını durmadan eğlendirmeye çalışıyordu. Ne de olsa adam bizim beş parasız olduğumuzu, Avrupa'dan para da gelmeyeceğini henüz bilmiyordu.

Gençlik arkadaşı krizden, işlerin çok kötü gittiğinden şikâyet ediyordu. Babam Amerika'da böyle bir şeyin olabileceğini hiç düşünemiyor, buna üzülüyordu.

Gençlik arkadaşı, böylesine meşhur bir yazar olduğu için babama gıpta ediyor, herhalde bir sürü parası ve çok ilginç bir hayatı olduğunu söylüyordu. Babamla gurur duyuyordu, tanıdığı herkese babamdan bahsetmiş, bir kitabını da okumuştu.

Ama okuduğu kitap babamın kitabı değildi.

Sonra taş plak çalmaya başladı, müziği dinlerken kafasını hafifçe bir sağa bir sola yatıran gençlik arkadaşının gözleri yaşarmıştı.

Bir adam hüzünlü bir sesle usul usul söylüyordu:

"Sonrasında eve geldiğimde – yırtık kahpe karşımdaydı yine!"

Babam biraz afallamışa benziyordu ama sonra, "Pek hoşmuş," dedi, "haklısın, gerçekten pek hoş memleketi bu

şekilde yâd etmek, anlaşılır bir şey, ben şahsen yaşlı bir tuvaletçi kadını hatırlıyorum, kadın..."

"Sonuna kadar dinle hele," dedi gençlik arkadaşı.

Gramofondaki ağlamaklı ses şarkıya devam etti:

"Canım anacığım gülümsedi yırtık kahpeye..."

Sonra ortalığı bir sessizlik kapladı.

"Hayrete şayan," dedi babam, "duygusallık ve önyargısızlıktan oluşan bu karışım... vay arkadaş, Amerika'da böyle bir şeyin olabileceğini hiç düşünemezdim, herhalde sadece güney eyaletlerinde mümkün bu, nerede yapılmış bu plak? Böyle bir anne zor bulunur, benimkini düşünüyorum da... Böyle muhterem bir kadının yırtık bir kahpeye gülümsemesi çok hoş gerçekten."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu gençlik arkadaşı. "Tanrı aşkına bu kadar yüksek sesle konuşma, yan masada karılarıyla birlikte tanıdıklar oturuyor, adamlardan biri Almancayı biraz anlıyor."

"İlginç," dedi babam, "insan her gün yeni bir şey öğreniyor, her ülkenin kendine özgü çelişkileri var, aman ha dostum, sen beni uyar da yanlış bir şey yapmayayım. Böyle bir aile lokantasında yırtık kahpe şarkısı rahatça çalınabiliyor ama üzerinde konuşunca ayıp oluyor."

"Hangi şarkıdan söz ediyorsun sen?"

"Az önce çalandan."

"Nasıl yani? Yırtık kanepe şarkısından mı?"

"Kanepe mi?" diye sordu babam. "Ufak bir yanlış anlama, aşırı yorgun olduğumdan herhalde. Ya sen Kully, sen ne anladın?"

"Kahpe."

"Bak gördün mü dostum, neyse boş ver, çocuk bunun anlamını bilmiyor bile, üstelik uyuyakalmak üzere. Kalk gidelim arkadaş, bakalım bizi nerede yatıracaksın. Burada her şeyi daima senin ödemen daha iyi olur bence, insan yabancı olunca yabancı paradan da anlamıyor, ne kadar bah-

şiş bırakacağını bilemiyor. Az önce bir A.B.C.-Store'dan bahsetmiştin, dükkâna bir göz atmak isterim, yazar olunca her şey ilgisini çekiyor insanın. Hemen bir gidip görelim derim."

Virginia Beach çok güzeldi, kumsal öyle geniş ve uçsuz bucaksızdı ki. Güzel, küçük evlerin etrafı yeşil çimlerle kaplıydı. Ormanın kıyısındaki bir *cottage*'da* kalıyorduk, dal budak sarmış vahşi orman da uçsuz bucaksızdı.

Bütün insanlar neşeliydi, bronz tenliydi ve sadece mayoyla dolaşıyorlardı. Hava o kadar sıcaktı ki, insan elini kolunu oynatmakta zorlanıyordu.

Babam bile gençlik arkadaşıyla birlikte suda saatlerce hiç konuşmadan kaskatı yatıyordu.

Kumsalda acayip ilginç hayvanlar vardı.

Kumlardaki küçük deliklerde birdenbire ürkünç kara gözler görünüyordu. Gözlerinin ardından hayvan da ortaya çıkıyor, upuzun bacaklarıyla kumların üzerinden hızla geçip gidiyordu. Sonra da başka bir delikte gözden kayboluyordu, birini olsun yakalamayı başaramadım hiç.

Hem örümceğe hem de yengeçe benziyorlardı.

Hayvanların o delikleri nasıl açtığını, dışarıdan mı yoksa içeriden mi kazdıklarını görmeyi çok isterdim.

Babam bu hayvancıklardan hazzetmiyordu. Onlara hiç güvenmiyor, başka hayvanların kazdığı delikleri sinsice kullandıklarını düşünüyordu.

Bir keresinde ormanda çıngıraklı yılan da gördüm ama yanına yaklaşmama izin verilmedi.

Yılanlara karşı özel bir ilgim var.

Bir suçludur yılan; Kutsal Kitap'ta yazdığı gibi, daha başlangıçta yaşanan felakete o sebep oldu. Cezası da karnının üzerinde sürünmekti.

Ama bacakları ondan önce de yoktu.

---

* (İng.) Ahşap kır evi. (ç.n.)

Adem'le Havva'nın ve yılanın o kadar çok resmini gördüm ki. Bütün yılanlar cezalandırılmadan önce nasıllarsa sonrasında da tıpatıp aynıydılar; asla uçamamış, asla koşamamışlardı.

Beyaz kamelyaların çiçek açtığı kocaman bir çayır gördüm bir gün; koyu bir yeşilliğin içinde soğuk, kar beyazı yıldızlar gibiydi dünyanın bu en beyaz çiçekleri.

Avrupa'da o kadar pahalıyken, burada her yerde bol bol yetişiyorlardı.

Çocukların sattığı, hediye ettiği ya da fırlatıp attığı harikulade nilüferler de vardı.

İrili ufaklı kaplumbağalar ormandaki derelerde yüzüyor, etrafta geziniyorlardı.

Cottage'ı bir hayli batıran on yedi kaplumbağam vardı en son.

Kaplumbağalarımın nelerle beslendiğini inceden inceye gözlemliyor, nasıl olup da yiyip içtiklerinin on katından fazlasını dışkıladıklarını hiç anlamıyordum. Yedikleri midelerinde gizlice çoğalıyordu sanki.

Gençlik arkadaşı bize alışmış gibiydi ama evlenebilmek için bizden kurtulmak istiyordu.

Cottage'da kaldığımız sürece kadına yer yoktu.

Annem evi görebilseydi, mutluluktan düşüp bayılırdı.

Orada gördüğüm bütün evler çok güzeldi ama en güzel tarafları, bütün gün dondurma yapabildiğin elektrikli buzdolaplarının olduğu mutfaklardı.

Sabahları Toxy geliyordu, muhteşem güzellikteki bu zenci kızla birlikte odaları topluyor, yemek pişiriyordum.

Toxy bazen gelmeyi unutuyordu ya da biraz parası varsa çalışmıyordu.

O zaman ev biraz dağınık görünüyor, bir misafir gelince gençlik arkadaşı utanıp sıkılıyordu. Gençlik arkadaşının giyim mağazası Norfolk'taydı, her sabah arabasıyla oraya gidiyor, eve akşam dönüyordu, mağazası arabayla

yarım saatlik mesafedeydi. Hollanda ve Danimarka'da nasıl herkesin bisikleti varsa, Amerika'da da herkesin arabası var, gayet normal bir şey bu.

Ama hiçbir şeyi olmayan çok yoksul insanlar da var.

Babam sıcaktan ve kumsal hayatından acayip bıkmıştı. Bütün günü beş parasız nasıl geçireceğini bilemiyor, bir kafede de oturamıyordu artık. A.B.C.-Store'daki tezgâhtarla arkadaş olmuştu. Bu sayede borcunu deftere yazdırabiliyor, arada sırada bir şişe cin alabiliyordu.

Akşamları, ateş böceklerinden geçilmeyen verandada gençlik arkadaşıyla saatlerce oturmak zorunda kalıyor ama onunla daha ne konuşacağını bilmiyordu.

Sokakta insanların ayakkabılarını boyayan neşeli zencileri hâlâ çok ilginç buluyordu ama. Gündüzleri genelde onlarla vakit geçiriyordu.

Hayatımda ilk kez Belçika'da zenci görmüş, saatlerce adamın peşinde dolanmıştım. Amerika'da o kadar çok zenci vardı ki artık onlara bakmıyordum bile. Fakat ilk başlarda çok heyecanlanmış, hepsine dokunmak istemiştim.

Zenci çocuklar da olduğundan hiç haberim yoktu o zamanlar.

Amerika'da bir sürü şehre gittik, çoğu Almanya ya da Avusturya'daki kaplıca şehirleri kadar güzeldi ama çok daha büyüklerdi. Bütün şehirlerde, zencilerin kendi aralarında yaşadığı *coloured** mahalleler vardı.

Bu mahallelerde sokaklar zenci kaynıyordu, evlerinde oturduklarını hiç görmedim. Korkunç gürültü yapar zenciler. Müzik duyunca yerlerinde duramaz, oldukları yerde –sokakta, mağazada, *drugstore*'da– dans etmeye başlarlar.

Akşamları, en çok da pazar günleri sarhoş olurlar.

Arabaları varsa pazar akşamları kaza yapıp ölürler, çünkü çılgın gibi araba sürüp çarpışırlar.

---

* (İng.) Renkli. (ç.n.)

Bir keresinde Norfolk'ta bir zencinin evine gitmiştim. Çok korkunçtu.

Ayakkabı boyacısı neşeli zenci bir gün çok üzgündü, çünkü karısı ölmüştü. Kadının bir zenci cenaze kurumu tarafından gömülmesi gerekiyordu.

Ayakkabı boyacısının yeterince parası yoktu, çünkü kardeşine borç vermişti, o da parayı ancak dört gün sonra getirecekti.

Babam böyle bir sefilliğe daha fazla dayanamadı, gençlik arkadaşından borç aldığı parayı zenciye verdi.

Kadın bu sayede gömülebildi.

Dört gün sonra bir davet üzerine arabayla Norfolk'a gittik.

Yolda zenciye rastladık; kardeşinin evde parayla birlikte beklediğini, babama parasını geri verebileceğini söyledi.

Babam buna çok sevindi. Zenciyle birlikte evine gittik.

Babam böyle bir evi bir de içeriden görmek istediği için hep beraber eve girdik.

Zenci bir odanın kapısını açtı ve çok fena ağlayıp sızlanmaya başladı. Yatakta, rengi griye dönmüş siyah bir kadın hiç kıpırdamadan yatıyordu.

Zencinin ölü karısıydı bu.

Gerçekten ölüydü, ruh falan değildi.

Zenci, babamdan aldığı parayı cenaze kurumuna vermemiş, kendini teselli etmek için viski almıştı. Ama cenaze kurumunun bedava çalışmaya hiç niyeti yoktu. Bedava çalışmıştı gerçi. Hem de iki kere.

Cenaze kurumu kadını gömdüğü yerden çıkarmış ve aldığı yere götürüp bırakmıştı.

O akşam bir şey yiyecek durumda değildik ama yemeğe davetli olduğumuz Amerikalılara göre bütün bunlar o kadar da feci değildi. Bir zenciye borç vermeyi ve evine gitmeyi yanlış buluyorlardı sadece.

Yemekten önce misafirlere, içinden taze nane dalları fışkıran kocaman bardaklar verildi, bardağın dibindeki

sıvıyı içmemiz bekleniyordu. Kokteyl olduğu söylenen bu içeceğe Mint Julep diyorlar.

Babam bu gidişle aklını oynatacağını söyledi.

Doğru dürüst bir içki vermek yerine eline tutuşturulan çiçek saksısının içindeki sıvı bitkiye iyi geliyordu belki ama yetişkin bir adamın içebileceği bir şey değildi. Ayrıca tadı da belki ancak bir şişe viskinin yanında bir yudum gidebilecek şekerli su gibiydi.

Gençlik arkadaşına göre Mint Julep harikaydı ve çok sertti.

Akşam hep birlikte gidilen Ocean View'da bize İngilizlerin Amerika'da ilk kez karaya çıktığı yer gösterildi.

Yakamoz vardı, denizin üzeri zümrüt ve altın gibi parlıyordu, bata çıka bir kumula tırmandık ama fazla bir şey göremedik. Amerikalılar çok duygulanmışlardı. Babamsa iç geçirdi, çünkü İngilizler karaya vizesiz çıkabilmişlerdi.

Sefaletimiz günden güne büyüyordu, gençlik arkadaşı bizi artık evinde istemiyordu.

Babamın hiçbir girişimi sonuç vermemişti, kimsenin onu arayıp sorduğu yoktu, gelen tek haber babamın arkadaş olduğu garsondandı, ödünç aldığımız arabanın çoktan teslim edilmesi gerektiğini söylüyordu. Bu arabanın esasen kimin olduğunu hiç öğrenemedim ama o kişi her kimse, arabasını geri alamadığı için tehlikeli olmaya başlamıştı.

Nerede uyuyacaktık biz? Ne yiyip içecektik? Babamın Avrupa'ya çektiği telgraflar acayip masraflıydı ve hiçbir işe yaramıyordu. Hollanda'dan tanıdığımız, uzaktan akraba da olduğumuz çok zengin bir aile vardı, babam onları sık sık düşünür olmuştu. Ama onlar bizden hazzetmez, biz de onlardan. Bize asla para vermezler. Hem niye versinler ki?

Babam çaresizlik içinde kıvranırken aklına bir fikir geldi ve kendini vefat ettirdi. Zengin Hollandalılara gençlik arkadaşı namına bir telgraf çekerek vefat ettiğini bildir-

di ve cenaze masraflarının ve çocuğun, benim, Avrupa'ya gemi biletinin karşılanmasını rica etti. Babam, vefat ettiğine pek sevineceklerini, sırf hayırsever oldukları izlenimini yaratmak için bile olsa mutlaka bir şeyler göndereceklerini söylüyordu.

Bir süre sonra gelen para bizi gömmeye yetmezdi ama hiç olmazsa New York'a kadar götürdü.

Virginia Beach'te son kez denize girdim, babam arada sırada gömleklerimizi yıkayan Çinliyle vedalaştı, gerçi adam sadece babamın ve gençlik arkadaşınınkileri yıkamıştı. Çünkü ben hep mayoyla dolaşmıştım.

Kumsalda son bir kez daha yürüyüşe çıktım, durmadan yürüdüm, yürüdüm, örümceğimsi yengeçler güneşin altında kumda dans ediyor, kumlar sıcaktan kor gibi yanıyordu.

Suyun kenarında leş gibi kokan ölü bir dev kaplumbağa gördüm, pırıl pırıl parlayan ölü balıklar da gördüm.

Deniz kıyısına koyu renkli sessiz bir kalabalık indi, Saint Pauls Hospital'ın rahibeleriydi bunlar, kızgın sıcakta yapayalnız denize girmek için soyunuyorlardı.

Buna çok şaşırdım, çünkü rahibelerin vücudunu başlıklarından ve dini kıyafetlerinden ibaret sanıyordum.

Sonra, kumsalın ıssız bir köşesinde, babamın bir gece arabadan fırlattığı Gordon's Gin şişesini buldum; belki de başka birinden kalmaydı. Ama bir gece deniz kıyısında arabayı gençlik arkadaşıyla birlikte buraya park etmiştik, çünkü günlerden pazardı ve bizim oradaki orman yolları cin içip şamata yapan şen şakrak kızlar ve delikanlılardan geçilmiyordu.

Şehirden buraya kafa dinlemek için gelmişlerdi.

Babam da onlardan kaçıp kafasını dinlemek istediği için bizi arabayla kıyıya, kumulların geniş bir yatağa benzediği bu yere getirmişti. Sonra başka arabalar da gelmişti sessizce vızıldayan böcekler gibi, peş peşe gelmiş; önümüzde, arkamızda, yanımızda durmuşlardı. Kornalarını çalmıyor, hiç ses çıkarmıyorlardı.

Sessizce geliyor, biraz duruyor, yine sessizce gidiyorlar, sonra başka arabalar sessizce yanaşıyordu. Bu bir otomobil sergisiydi herhalde ama ortalık aydınlatılmadığından pek bir şey görülmüyordu. Ama ben arabaların etrafında gizlice dolandığım için yine de bir şeyler görmeyi başarmıştım.

Her arabanın içinde bir kızı kafakola almış bir adam vardı. Babam cinini içmiş, daha sonra da, "Amerika'daki aşklar böyle işte," demişti. Ben de sanmıştım ki öfkeyle boğuşuyorlar. Sonrasında bir arabadan yaşlıca, çıplak bir adam inmiş ama denize girmemişti. Arabasının farlarını söndürmüştü sadece.

Bu ıssız yerde gündüzleri rahibeler denize giriyordu şimdi. Onları tanıyorum, çünkü üç gün hastanelerinde kalmıştım. Bana çok iyi davranmışlardı. Avrupa'ya gidince onlara her gün yazmak istiyordum, onlarsa geri dönmemi istiyordu, vedalaşırken beni hastanenin küçük şapelinde kutsamışlardı.

Hastaneye yatmamın sebebi, ormanda yanlışlıkla çok ilginç ve zehirli bir sarmaşığın üzerine oturmuş olmamdı. Bu yüzden her tarafım kızarıp kabarmış, ateşim yükselmişti.

Birkaç gün sonra hemen hemen sağlığıma kavuşunca hastanede dolaşmaya çıktım. Usulcacık söylenen, tatlı bir şarkı duyunca o tarafa doğru yürüdüm. Karşıma çıkan hastane koğuşunda sadece hasta zenci kadınlar yatıyor, dünyayı yatıştırıp uyutmak isterlermiş gibi usulca şarkı söylüyorlardı. Zenci erkekler yatakların başucunda sakince oturuyor, hasta kadınların şarkılarına gözlerini devirerek eşlik ediyorlardı.

Bir hemşire babama bu mülayim erkeklerin çoğunun karılarını kavga esnasında pencereden aşağıya attıklarını anlatmıştı. Kadınlar bu yüzden hastanedeydi ve ölmeyip yatakta yattıklarına şarkı söyleyerek seviniyorlardı, ölmediklerine kocaları da seviniyordu. Herkes mutluydu.

Daha sonra babamla acaba o zehirli sarmaşıkları toplasak da kötü kalpli gümrük memurlarının eline geç-

meleri için bavula mı koysak diye düşündük. Ama sonra vazgeçtik, çünkü arada bir de olsa karşılaştığımız iyi kalpli gümrük memurlarını da dikkate almak lazımdı.

Washington üzerinden geri döndük, çünkü gençlik arkadaşının bir gençlik arkadaşı orada oturuyordu. Gençlik arkadaşı bizden artık ilelebet kurtulacağı için bizi yine eskisi gibi seviyordu. Alelacele evlenmesini engellediği için minnettardı babama.

Washington bir şehir değildi, Washington şeker ve kremadan bir turtaydı.

Gençlik arkadaşının gençlik arkadaşı gece bizi evinde misafir etti. Saçı, başkanın evi ve kendi evi gibi bembeyazdı.

Eskiden yargıçmış ama asıl işi başkaymış. Hayatını, düğmelerden inşa ettiği dev bir savaş gemisine adamış. Bu gemiyi yapmak için hiç düğme satın almaması, tüm düğmeleri bizzat bulması gerekiyormuş. Bütün Asya'yı dolaşmış, Amerika'da ve dünyanın tüm kordon boylarında düğme aramış. Yeterince düğme bulması yıllarını almış ama ben arada sırada hile yaptığını, giysilerindeki düğmeleri de kopardığını düşünüyorum. Dünyanın zengin caddelerinde güzel düğme bulamazsın, çünkü zenginlerin düğmeleri hep sıkı sıkıya dikilidir. Bunu adama da söyledim.

Bana hayretle baktıysa da düğmelerin çoğunu aslında gitmekten pek de hoşlanmadığı yerlerde bulduğunu söyledi.

Düğmelerden yapılmış savaş gemisi duvarları açık yeşil kadife kaplı büyük bir odada duruyordu. Babamla ben geminin önünde dikilip her tarafını merakla inceledik. Beyaz saçlı adam etrafımızda hüzünle dolanıyordu. Gururlu ve yorgundu. Sanki çoktan ölmüş gibi konuşarak gülümsüyordu. Hayatının bir anlamı kalmamıştı artık, çünkü gemi tamamlanmıştı. Bunu babam söyledi.

New York'ta babam bir gazeteye birkaç öyküsünü satmayı başardı. Sonrasında hayattan yine zevk almaya, Ame-

rika'yı yine sevmeye başladı, dertlerimizden kurtulacağımıza inanıyordu.

Annemi alıp getirmek için Avrupa'ya ben tek başıma gittim, babam da bu arada Amerika'da bize bir hayat kuracak, en kısa zamanda para yollayacaktı.

Gemide öyle yorgundum ki, boğazım çok ağrıyordu, üstelik de hiçbir mektup bana ulaşamıyordu.

Bir akşam kaptan beni kaptan köşküne çıkardı, denizin ta tepesindeydim. Kollarımı iki yana açtım, sanki upuzun olmuşlardı da bir kolumla Amerika'daki babamı, diğer kolumla da Avrupa'daki annemi kucaklıyordum. Üçümüz de hayatta ilk defa yapayalnızdık şimdi.

Babam Amerika'da hayatını nasıl sürdürecekti? Çok sıkıntıya düştüğünde kiminle konuşacaktı? Kötü durumdaysan kimse sevgi göstermiyor sana, kimse çekmiyor seni. Ben yanına varıncaya kadar annem Avrupa'da açlıktan ya da yalnızlıktan ölmüş olacaktı belki de.

ŞİMDİ YİNE ÜÇÜMÜZ birlikte Amsterdam'dayız ve bir gün yine üçümüz birlikte başka bir yerde olacağız.

"Sıla hasreti çektiğin olmuyor mu hiç?" diye sordu yaşlı bir adam bana; başta ne kastettiğini anlamadım.

Sonra bana bunun ne olduğunu açıkladı.

Sıla hasreti çektiğim oluyor bazen tabii ama o sırada aklıma gelen başka bir ülkeyi de özlemiş oluyorum.

Côte d'Azur'deki şarkılı otobüsleri, Salzburg yakınlarındaki çayırı, o masmavi süsen çiçeği deryasını, anneannemin evindeki Noel ağaçlarını, New York'taki slot makinelerini, Virginia'daki dev midyeleri, Polonya'nın karını ve saman kızaklarını düşünüyorum bazen.

Ama annem olmadan hiçbir yere gitmek istemem.

Gerçekten sıla hasreti çekmiyorum aslında. Hele hele babam da yanımızdaysa hiç.

Modern Klasikler Dizisi - 219

Almanya'da Nazilerin 1933 yılında iktidara gelmesi, Irmgard Keun'un Weimar döneminde başlayan parlak edebi kariyerine ağır bir darbe indirmişti. Yapıtlarındaki özgüvenli ve bağımsız kadın portrelerinden hiç hazzetmeyen Naziler, onu kara listeye almakta gecikmedi. Kitapları yasaklanıp imha edildi. Uğradığı maddi kayıplar yüzünden Gestapo'ya dava açma girişimi sonuçsuz kalınca, çareyi ülkesini terk etmekte buldu. Keun 1938 tarihli bu romanında, kendisinin de sürgünde geçirdiği İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemi, on yaşındaki Kully'nin gözünden anlatır. Bu başına buyruk küçük kızın masumiyetinden damıtılan gözlemler, dönemin gerilimli atmosferini biraz olsun yumuşatır. Kully, muhalif yazar babası ve annesiyle birlikte Almanya'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Vizelerinin süresi doldukça bulundukları ülkeyi terk eden aile, savaşın gölgesindeki Avrupa'da beş parasız dolaşır durur. Sınırlar, bir varış noktası olmayan bu yolculuk hikâyesinin ana izleğini oluşturur: Ülkeleri birbirinden ayıran sınırların yanı sıra Kully ve ailesini istedikleri hayatı yaşamaktan alıkoyan sınırlayıcı durumlar... Karınları aç olsa da lüks otellerde kalıp, ellerine geçen parayı pahalı restoranlarda harcarlar. Faturayı ödeyemedikleri için otellerde mahsur kalırlar. Kully'nin yayıncılarını ve tanıdıklarını sürekli para için sıkıştıran içkiye düşkün babası, Keun'un sürgünde olduğu dönemde romantik bir ilişki yaşadığı Avusturyalı yazar Joseph Roth'tan izler taşır.

IRMGARD KEUN (1905-1982): Almanya'da Birinci Dünya Savaşı sonrası başlayıp 1940'lara dek devam eden Yeni Nesnellik akımının önemli yazarlarından Irmgard Keun, Berlin'de doğdu. İlk yapıtları *Gigi, eine von uns* (1931; Gigi, İçimizden Biri) ve *Das kunstseidene Mädchen* (1932; Yapay İpek Kız) büyük ilgi gördü. 1936 yılında Almanya'dan ayrıldı. İngiliz *Daily Telegraph* gazetesinde çıkan intihar ettiğine dair yanlış bir haber, Keun'un 1940'ta gizlice Almanya'ya dönüp savaşın sonuna dek Köln'de sahte bir isimle yaşamını sürdürebilmesini sağladı. *Nach Mitternacht* (1937; Gece Yarısından Sonra) ve *Ferdinand, der Mann mit dem freundlichen Herzen* (1950; Ferdinand, İyi Kalpli Adam) yazarın diğer dikkate değer yapıtları arasındadır.

THG
0758020
VER

9 786254 296093